

**002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
498**

ΣΤ'

89

ΣΧΒ

Πράξη

ΑΡΧΑΙΑ ΣΤ/Γ

54

ΣΤ'

89

ΣΧΒ

† ΧΡΙΣΤΟΥ Λ. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΕΝ ΤΗ, ΒΑΡΒΑΚΕΙΩ, ΠΡΟΤΥΠΩ, ΣΧΟΛΗ,

Πλάτων

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ
ΚΑΙ
ΚΡΙΤΩΝ

ΔΙΑ ΤΗΝ Ε' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΠΑΛΑΙΟΥ ΤΥΠΟΥ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΤ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΝΕΟΥ ΤΥΠΟΥ

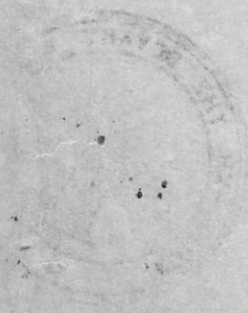
1861

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1946

ΧΑΡΤΗΤΟΥ ΕΝ ΤΩ ΒΑΡΒΑΚΕΙΩ ΠΡΟΤΟ ΤΩ ΕΛΛΑΔΙ
ΚΡΙΣΤΟΥ Α. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ
ΚΑΙ
ΚΡΙΤΩΝ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΝΕΩΝ ΤΥΠΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
1942

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ
ΚΑΙ
ΚΡΙΤΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΙ

ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

ΚΑΙ

ΚΡΙΤΗΡΙΟΝ

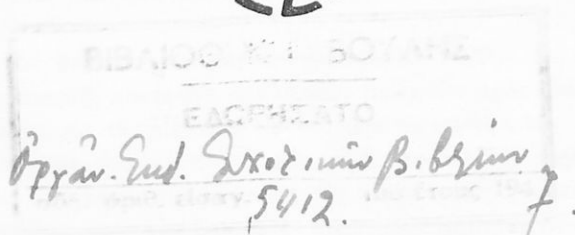

ΣΤ 89 ΣΧΒ
† ΧΡΙΣΤΟΥ Α. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΕΝ ΤΗ, ΒΑΡΒΑΚΕΙΩ, ΠΡΟΤΥΠΩ, ΣΧΟΛΗ,

Πλάτων

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ
ΚΑΙ
ΚΡΙΤΩΝ

ΔΙΑ ΤΗΝ Ε΄ ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΠΑΛΑΙΟΥ ΤΥΠΟΥ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΤ΄ ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΝΕΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1946

002
492
379B
498

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΠΑΤΡΙΣΤΙΚΗ
ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΚΡΙΤΗΡΙΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Βίος τοῦ Πλάτωνος.

Ὁ Πλάτων ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τῷ 427 π. Χ. Οἱ γονεῖς αὐτοῦ Ἀρίστων καὶ Περικτιόνη κατήγοντο ἐξ εὐγενῶν, πλουσίων καὶ ἀρχαίων γενῶν τῆς Ἀττικῆς.

Λόγῳ τῆς καταγωγῆς του ταύτης ἔτυχεν ὁ Πλάτων ἐπιμελοῦς ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως. Παρὰ τὰ ἄλλα δὲ πνευματικὰ καὶ ψυχικὰ χαρίσματα, τὰ ὁποῖα συνετέλεσαν εἰς τὴν προκοπὴν καὶ εὐδοκίμησιν αὐτοῦ ὡς μαθητοῦ, ἦτο προικισμένος καὶ ὑπὸ καλλιτεχνικῆς καὶ ποιητικῆς διαθέσεως, ἡ ὁποία κατὰ τὴν νεανικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν ἐξεδηλώθη εἰς ποιητικὰ δοκίμια.

Εἰκοσαετῆς περίου ὁ Πλάτων ἐγκατέλιπε τὴν ποίησιν καὶ ἐτράπη εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Εἰς τὴν στροφὴν αὐτὴν τοῦ νεαροῦ Πλάτωνος συνετέλεσεν ἡ προσωπικότης τοῦ Σωκράτους, παρὰ τῷ ὁποίῳ προσελθὼν ἐμαθήτευσεν περὶ τὰ 10 ἔτη. Ἄλλὰ καὶ ἄλλος λόγος παρώρμησεν αὐτὸν πρὸς τὴν φιλοσοφίαν. Αἱ οἰκογενειακαὶ παραδόσεις ἀφ' ἐνός, ἡ ἰδιόζυσα πρὸς τὴν γενέθλιον πόλιν ἀγάπη ἀφ' ἐτέρου ἐγέννησαν ἐνωρίτατα εἰς τὴν ψυχὴν του τὸν πόθον πρὸς τὴν πολιτικὴν καὶ ἐξέθρεψαν τὸ μέγα ὄνειρον τῆς ζωῆς του, ὅπως ἀναμορφώσῃ τὰ πολιτικὰ πράγματα τῆς ἰδίας πατρίδος καὶ ὁλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου διὰ τῆς φιλοσοφίας.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου διδασκάλου (399 π. Χ.) φοβηθεὶς, μήπως καταδιωχθῆ, κατέφυγε μετ' ἄλλων μαθητῶν πρὸς τὸν σωκρατικὸν Εὐκλείδην εἰς τὰ Μέγαρα. Βραδύτερον περιηγήθη τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Κυρήνην, διὰ νὰ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὸν περιθρῦλλον αἰγυπτιακὸν πολιτισμὸν καὶ πλουτίσῃ τὰς γεωμετρικὰς γνώσεις του διὰ τῆς ἐπικοινωνίας πρὸς τὸν διάσημον κυρηναῖον μαθηματικὸν Θεόδωρον. Περὶ δὲ τὸ 388 ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν, ἵνα μνηθῆ εἰς τὴν πυθαγόρειον φιλοσοφίαν. Ἐκεῖθεν ἀπῆλθεν εἰς Σικελίαν εἰς τὴν ἀλλήν τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Διονυσίου τοῦ πρεσβυτέρου

καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου διὰ δευτέραν φοράν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Διονυσίου τοῦ νεωτέρου. Εἰς τὰς πρὸς Σικελίαν ταύτας ἀποδημίας του ὤθησε τὸν φιλόσοφον ἢ ἐλπίς, ὅτι ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν τυράννων θὰ κατώρθωνε νὰ πραγματωσῇ τὸ πολιτικὸν αὐτοῦ ἰδανικόν, τὴν ὁργανῶσιν δηλ. πολιτείας ὑπὸ ἀρχοντα ἐμπορούμενον σοφροσύνης καὶ φιλοσοφικοῦ πνεύματος. Ἄλλ' εἰς τὰς προσδοκίας του ταύτας διεψεύσθη ὁ Πλάτων. Κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἀποδημίας ἦλθεν εἰς ῥῆξιν πρὸς τοὺς τυράννους. Καὶ ὑπὸ μὲν τοῦ πρεσβυτέρου παρεδόθη εἰς τὸν Σπαρτιάτην Πόλλιν καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ πωληθῇ ὡς δοῦλος ἐν Αἰγίῃ, ὑπὸ δὲ τοῦ νεωτέρου ἐξεδιώχθη ἐκ τῆς αὐλῆς. Ἐν τούτοις παρὰ τὰς περιπετείας ταύτας αἱ ἀποδημίαι τοῦ Πλάτωνος εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν ἀπέβησαν δι' αὐτὸν εὐεργετικά ἀπὸ τῆς ἐπόψεως τῆς φιλοσοφικῆς τελειώσεως αὐτοῦ. Ἐκ τῆς ἀναστροφῆς δηλ. πρὸς τοὺς Πυθαγορείους ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἡ εὐκαιρία νὰ συμπληρώσῃ τὸ φιλοσοφικόν του σύστημα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι καταφανῆς ἡ ἐπίδρασις τῆς διδασκαλίας τοῦ Πυθαγόρου ἰδίᾳ εἰς τὴν περὶ ψυχῆς καὶ ἀριθμῶν θεωρίαν.

Ἐπανελθὼν ὁ Πλάτων εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ τὴν πρώτην εἰς Σικελίαν ἀποδημίαν (387 π. Χ.) ἴδρυσεν εἰς κατάφυτον χωρὸν ἔξω τοῦ Διπύλου, τὴν Ἀκαδημίαν (ΝΔ τοῦ Κολωνοῦ), φιλοσοφικὴν σχολήν, ἢ ὁποία ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς θέσεως ἐκλήθη καὶ αὐτὴ Ἀκαδημία. Ἐν τῇ γαλήνῃ τοῦ περιβάλλοντος τῆς σχολῆς ὁ Πλάτων ἀφωσιώθη εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν πολυπληθῶν μθητητῶν του καὶ τὴν συγγραφὴν καὶ ἐπεξεργασίαν τῶν ἔργων του, ἐκ τῶν ὁποίων μανθάνομεν τὸ φιλοσοφικὸν αὐτοῦ σύστημα.

Ὁγδοηκοντούτης τὴν ἡλικίαν καὶ διατηρῶν ὅλην τὴν ἀνθηρότητα τοῦ νοῦ ἀπέθανεν αἰφνιδίως τῷ 347 π. Χ. καὶ ἐτάφη παρὰ τὴν Ἀκαδημίαν, τὴν ἀκριβῆ θέσιν τῆς ὁποίας ἀπεκάλυψεν ἐσχάτως διὰ συστηματικῶν ἀνασκαφῶν θεομὸς λάτρης τοῦ πλατωνικοῦ πνεύματος, ὁ Ἕλλην ὁμογενὴς Π. Ἀριστόφρων.

2. Συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος.

Γνήσια συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος σφύζονται μέχρις ἡμῶν 36, ὅλα, ἐκτὸς τῆς Ἀπολογίας, ἐν διαλογικῇ μορφῇ. Ἐξαιρέσει τῶν Νόμων εἰς ὅλους τοὺς διαλόγους τὴν συζήτησιν διευθύνει ὁ Σωκράτης, τοῦ ὁποίου τὴν διαλογικὴν διδασκαλίαν ἐμμήθη ὁ φιλόσοφος καὶ διδά-

σκων καὶ γράφων. Κατὰ τὴν συζήτησιν ταύτην ἐρευνῶνται ὅλα τὰ σοβαρὰ προβλήματα τοῦ πνευματικοῦ, ἠθικοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀναπτύσσονται αἱ φιλοσοφικαὶ θεωρίαι τοῦ Πλάτωνος ὡς ἰδέαι αὐτοῦ τοῦ Σωκράτους.

Ἐκαστος τῶν διαλόγων ἐπιγράφεται ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ σπουδαιότερου μετὰ τὸν Σωκράτη ἐκ τῶν διαλεγομένων προσώπων, π. χ. Πρωταγόρας, Γοργίας, Φαίδων, Κρίτων κλπ.

3. Εἰσαγωγή εἰς τὴν Πλάτωνος Ἀπολογία Σωκράτους.

1. Τὰ πρὸ τῆς ἀπελογίας.

Ὁ Σωκράτης (469 - 399 π. Χ.), τοῦ ὁποίου τὴν αὐτοβιογραφίαν τρόπον τινὰ θὰ παρακολουθήσωμεν εἰς τὴν Ἀπολογία του, ἐκτὸς τῶν πολυπληθῶν θαυμαστῶν καὶ ἀφωσιωμένων φίλων εἶχε καὶ ἐχθροὺς θανασίμους.

Τῷ 399 π. Χ. τρεῖς ἐκ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, ὁ Μέλητος, νεαρὸς καὶ ἄσημος ποιητής, ὁ Ἄνυτος, βιομήχανος καὶ πολιτευόμενος, καὶ ὁ Λύκων, ἀδόκιμος ῥήτωρ, ὑπέβαλον διὰ τοῦ Μελήτου γράφην, ἣτοι μήνυσιν, ἀσεβείας κατὰ τοῦ Σωκράτους. Τὸ αἰτιολογικὸν τῆς κατηγορίας ἦτο, ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν ἐπίστευεν εἰς τοὺς θεοὺς, τοὺς ὁποίους παρεδέχετο ἡ πολιτεία, καὶ ὅτι διέστρεφε τὴν ψυχὴν τῶν νεαρῶν μαθητῶν του καὶ ὠδήγει αὐτοὺς εἰς τὴν ἀπώλειαν. Ὡς προσῆκον **τίμημα**, δηλαδὴ ποινὴ, διὰ τὸ καταγγελλόμενον ἀδίκημα ὠρίζετο εἰς τὴν μίνυσιν ὁ θάνατος.

Ἡ **γραφὴ** τοῦ Μελήτου ἐπεδόθη κατὰ τὰς διατάξεις τῆς ἀττικῆς δικονομίας εἰς τὸν ἄρχοντα βασιλέα — ἓνα ἐκ τῶν ἐννέα ἀρχόντων —, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποίου ὑπῆγοντο τὰ ἀδικήματα ἀσεβείας.

Μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τῆς καταγγελίας ἐκλήθησαν οἱ ἀντίδικοι ἐνώπιον τοῦ ἀρχοντος βασιλέως. Ἀφοῦ δ' ἀνεκινώθη εἰς τὸν Σωκράτη ἡ κατηγορία, ὁ μὲν Μέλητος ἐβεβαίωσεν ἐνόρκως — **ἀντωμόσατο**, κατὰ τὸν δικανικὸν ὄρον — τὸ περιεχόμενον τῆς καταγγελίας, ὁ δὲ Σωκράτης ἐνόρκως ἐπίσης ἀπέκρουσε τὴν ἀποδιδομένην κατηγορίαν. Συγχρόνως ἐδῆλωσαν καὶ οἱ δύο, ὁ Μέλητος, ὅτι θὰ παραστῆ εἰς τὸ δικαστήριον, διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν κατηγορίαν καὶ προφορικῶς, ὁ Σωκράτης, ὅτι

θὰ προσέλθη κατὰ τὴν ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεως ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, ἵνα ἀπολογηθῇ.

Μετὰ ταῦτα ἡ ὑπόθεσις ἠκολούθησε τὴν κανονικὴν ὁδόν. Παρέμφθη δηλ. εἰς τὴν Ἑλιαίαν, τῆς ὁποίας ἐν τμήμα ἐκ 501 δικαστῶν ἔμελλε νὰ τὴν ἐκδικάσῃ.

Κατὰ τὴν ὀρισθεῖσαν δικάσιμον ὁ Σωκράτης, ἐλεύθερος μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, προσήλθεν εἰς τὸ δικαστήριον. Ἀφοῦ δὲ προηγήθησαν αἱ ἀπαραίτητοι διατυπώσεις καὶ οἱ κληρωθέντες δικασταὶ κατέλαβον τὰς ἔδρας των, πρῶτος ὁ Μέλητος ἔλαβε τὸν λόγον καὶ ἀνέπτυξε τὸ κατηγορητήριον. Μετ' αὐτὸν οἱ δύο ἄλλοι συγκατηγοροὶ Ἄνυτος καὶ Λύκων συνηγόρησαν ἢ ἐδευτερολόγησαν — ὅπως ἐλέγετο εἰς τὴν νομικὴν γλῶσσαν τῶν Ἀθηναίων περὶ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐλάμβανον τὸν λόγον διὰ νὰ συμπληρώσουν τὸ κατηγορητήριον. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὴν ἀρχικὴν ἔγγραφον κατηγορίαν προσέθεσεν ὁ Μέλητος διὰ ζώσης καὶ νέα στοιχεῖα. Ἰδιαιτέρως, φαίνεται, ἐτόνισεν, ὅτι ὁ Σωκράτης παρώτρυνε τοὺς νέους νὰ περιφρονοῦν τὸ καθεστῶς πολίτευμα καὶ ἐπὶ πλεόν, ὅτι δύο διεστραμμένοι φύσεις, ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ ὁ Κριτίας, ὑπῆρξαν μαθηταὶ του. Συγχρόνως ὄρισεν ἐκ νέου τὴν ποινήν, ἡ ὁποία κατὰ τὴν κρίσιν του ἔπρεπε νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὸν Σωκράτη, αὕτη δὲ ἦτο ὁ θάνατος.

Μετὰ ταῦτα ἐκλήθη ὁ Σωκράτης νὰ ἀπολογηθῇ. Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι, καίτοι οἱ μαθηταὶ τοῦ φιλοσόφου εἶχον μεριμνήσει νὰ παρασκευάσουν εἰς αὐτὸν ἀπολογίαὶν διὰ δοκιμωτάτου λογογράφου, τοῦ Ἀνσίου, συντεταγμένην καθ' ὅλους τοὺς κανόνας τῆς δικανικῆς ρητορείας, ὁ Σωκράτης ἠρνήθη νὰ τὴν χρησιμοποιήσῃ. Μὲ τὴν συνείδησιν ἤθεμον ἐδήλωσεν, ὅτι τὴν ἀπολογίαὶν του παρεσκεύαζεν ὁ ἴδιος διὰ βίου πράττων ἀείποτε τὸ ἀγαθόν.

2. Ἡ ἀπολογία.

Ἡ ἀπολογία τοῦ Σωκράτους, ὅπως συνέθεσε καὶ παρέδωκεν αὐτὴν ὁ Πλάτων, διαιρεῖται εἰς τρία μέρη. Τὸ πρῶτον (κεφ. 1—24) ἀποτελεῖ τὴν κυρίως ἀπολογία, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Σωκράτης ἀνατρέπει μίαν πρὸς μίαν τὰς κατηγορίας τῶν ἀντιδίκων του. Τὸ δεύτερον (κεφ. 25—28) περιέχει τὰς ἀντιπροτάσεις τοῦ Σωκράτους περὶ τῆς ἐπιβλητέας εἰς αὐτὸν ποινῆς μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου διὰ ψηφοφορίας, ὅτι θεωρεῖ αὐτὸν ἔνοχον τῆς ἀποδιδομένης κατηγορίας. Τὸ

τρίτον τέλος (κεφ. 29—33), τὸ ὁποῖον ἐλέγχθη μετὰ τὴν δευτέραν ψηφοφορίαν τοῦ δικαστηρίου, δι' ἧς ἐπεβλήθη εἰς τὸν Σωκράτη ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου, εἶναι προσλαλιὰ πρὸς τοὺς καταδικάσαντας καὶ ἀθρόωσαντας αὐτὸν δικαστάς.

4. Εἰσαγωγή εἰς τὸν Πλάτωνος Κρίτωνα.

Αἱ θανατικαὶ ποιναὶ εἰς τὰς Ἀθήνας ἐξετελοῦντο ἀμέσως. Εἰς τὴν περίπτωσιν ὅμως τοῦ Σωκράτους ἡ ἐκτέλεσις τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως ἀνεβλήθη ἐκ τυχαίου περιστατικοῦ. Τὴν προηγουμένην τῆς δίκης συνέβη νὰ εἶναι ἔτοιμον πρὸς ἀπόπλουν διὰ τὴν Δῆλον τὸ ἱερὸν πλοῖον τῶν Ἀθηνηῶν. Θὰ μετέφερεν ἐκεῖ τὴν ἐπίσημον ἀντιπροσωπεΐαν τῆς πόλεως, τοὺς θεοοῦς, διὰ νὰ παρακολουθήσουν τὰς μεγάλας ἐορτὰς τῶν γενεθλίων τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος, αἱ ὁποῖαι ἐτελοῦντο κατὰ μῆνα Μάιον. Συμφώνως ὅμως πρὸς παλαιὰν συνήθειαν, ἐφ' ὅσον χρόνον διήρκει ἡ θεωρία, δὲν ἐπετρέπετο νὰ ἐκτελεσθῇ θανατικὴ ποινὴ εἰς τὰς Ἀθήνας, ἵνα μὴ μολυνθῇ ἡ πόλις. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὁ Σωκράτης ἐνεκλείσθη εἰς τὰς φυλακὰς μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ πλοίου.

Ἀλλὰ τὸ πλοῖον λόγῳ τρικυμίας ἐβράδυνε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν Πειραιᾶ ἐπὶ ὀλόκληρον μῆνα. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο οἱ μαθηταὶ καὶ φίλοι τοῦ Σωκράτους συνήρχοντο καθ' ἑκάστην εἰς τὸ δεσμοτήριον καὶ συνεζήτουν μετ' αὐτοῦ, ὅπως καὶ πρότερον. Εἰς ἓκ τῶν φίλων του τούτων ἦτο καὶ ὁ γνωστός ἤδη εἰς ἡμᾶς (Ἀπολογ. κεφ. 22 καὶ 28) Κρίτων, πλούσιος Ἀθηναῖος, συνηλικιώτης καὶ συνδημότης τοῦ Σωκράτους. Ὁ Κρίτων λοιπὸν οὗτος καὶ προηγουμένως εἶχε προτρέψει κατ' ἐπανάληψιν τὸν Σωκράτη νὰ δραπετεύσῃ καὶ τώρα, ὅτε ἔμαθεν, ὅτι μετὰ μίαν ἢ δύο ἡμέρας τὸ πλοῖον θὰ φθάσῃ εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἔσπευσεν ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς τὸ δεσμοτήριον, διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ ἐντονώτερον τὴν πρότασίν του. Κατὰ τὴν νυκτερινὴν αὐτὴν συνάντησιν διεξάγεται ὁ παρῶν διάλογος, τὸν ὁποῖον ἐξεληθὼν ὁ Κρίτων διηγεῖται εἰς τοὺς συνηθροισμένους καὶ ἀναμένοντας τὸ ἀποτέλεσμα τῆς νέας ἀποπειρᾶς του μαθητάς. Τὴν διήγησιν ταύτην τοῦ Κρίτωνος λαβὼν ὡς ὑπόθεσιν ὁ Πλάτων συνέθεσε τὸν ὁμώνυμον διάλογον, εἰς τὸν ὁποῖον ἀναπτύσσονται ὑψίστης σημασίας ἠθικαὶ καὶ πατριωτικαὶ ἰδέαι.

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

(Ἡθικός)

1. Ὁ τι μὲν ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πεπόνθατε ὑπὸ τῶν ἐμῶν κατηγορῶν, οὐκ οἶδα· ἐγὼ δ' οὖν καὶ αὐτὸς ὑπ' αὐτῶν ὀλίγου ἑμαυτοῦ ἐπελαθόμεν' οὕτω πιθανῶς ἔλεγον. καίτοι ἀληθές γε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδὲν εἰρήκασι. μάλιστα δὲ αὐτῶν ἐν ἐθαύμασα τῶν πολλῶν, ὧν ἐφείδυσαντο, τοῦτο, ἐν ᾧ ἔλεγον, ὡς χρεὶ ὑμᾶς εὐλαβεῖσθαι, μὴ ὑπ' ἐμοῦ ἐξαπατηθῆτε ὡς δεινοῦ ὄντος λέγειν τὸ γὰρ μὴ αἰσχυνηθῆναι, ὅτι αὐτίκα ὑπ' ἐμοῦ ἐξελεγχθήσονται ἔργῳ, ἐπειδὴν μηδ' ὅπωςτιοῦν φαίνωμαι δεινὸς λέγειν, τοῦτό μοι ἔδοξεν αὐτῶν ἀναισχυντότατον εἶναι, εἰ μὴ ἄρα δεινὸν καλοῦσιν οὗτοι λέγειν τὸν ἀληθῆ λέγοντα· εἰ μὲν γὰρ τοῦτο λέγουσιν, ὁμολογοῖην ἂν ἔγωγε οὐ κατὰ τούτους εἶναι ῥήτωρ. οὗτοι μὲν οὖν, ὥσπερ ἐγὼ λέγω, ἢ τι ἢ οὐδὲν ἀληθὲς εἰρήκασιν· ὑμεῖς δ' ἐμοῦ ἀκούσεσθε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. οὐ μέντοι μὰ Δία, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κεκαλλιεπημένους γε λόγους, ὥσπερ οἱ τούτων, ῥήμασί τε καὶ ὀνόμασιν οὐδὲ κεκοσμημένους, ἀλλ' ἀκούσεσθε εἰκῆ λεγόμενα τοῖς ἐπιτυχοῦσιν ὀνόμασι· πιστεύω γὰρ δίκαια εἶναι ἃ λέγω, καὶ μηδεὶς ὑμῶν προσδοκησάτω ἄλλως· οὐδὲ γὰρ ἂν δήπου πρόποι, ὦ ἄνδρες, τῆδε τῆ ἡλικίᾳ ὥσπερ μειρακίῳ πλάττοντι λόγους εἰς ὑμᾶς εἰσιέναι· καὶ μέντοι καὶ πάνυ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο ὑμῶν δέομαι καὶ παρίεμαι· ἐὰν διὰ τῶν αὐτῶν λόγων ἀκούητέ μου ἀπολογουμένον, δι' ὧν περ εἴωθα λέγειν καὶ ἐν ἀγορᾷ

ἐπὶ τῶν τραπεζῶν, ἵνα ὑμῶν πολλοὶ ἀκηκόασι, καὶ ἄλλοθι, μήτε θαυμάζειν μήτε θορυβεῖν τούτου ἕνεκα. ἔχει γὰρ οὕτως· νῦν ἐγὼ πρῶτον ἐπὶ δικαστήριον ἀναβέβηκα, ἔτη γεγονώς ἐβδομήκοντα ἀτεχνῶς οὖν ξένως ἔχω τῆς ἐνθάδε λέξεως· ὥσπερ οὖν ἄν, εἰ τῷ ὄντι ξένος ἐτύγχανον ὢν, ξυνεγινώσκετε δήπου ἄν μοι, εἰ ἐν ἐκείνῃ τῇ φωνῇ τε καὶ τῷ τρόπῳ ἔλεγον, ἐν οἷσπερ ἐτεθράμμην, καὶ δὴ καὶ νῦν τοῦτο ὑμῶν θέομαι δίκαιον, ὡς γέ μοι δοκῶ, τὸν μὲν τρόπον τῆς λέξεως ἔαν' ἴσως μὲν γὰρ χείρων, ἴσως δὲ βελτίων ἄν εἴη· αὐτὸ δὲ τοῦτο σκοπεῖν καὶ τούτῳ τὸν νοῦν προσέχειν, εἰ δίκαια λέγω ἢ μή· δικαστοῦ μὲν γὰρ αὕτη ἀρετή, ῥήτορος δὲ τάληθ' ἴ λέγειν.

2. Πρῶτον μὲν οὖν δίκαιός εἰμι ἀπολογήσασθαι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρὸς τὰ πρῶτά μου ψευδῆ κατηγορημένα καὶ τοὺς πρῶτους κατηγορούς, ἔπειτα δὲ πρὸς τὰ ὕστερα καὶ τοὺς ὑστέρους. ἐμοῦ γὰρ πολλοὶ κατήγοροι γεγονάσι πρὸς ὑμᾶς καὶ πάλαι πολλὰ ἤδη ἔτη καὶ οὐδὲν ἀληθές λέγοντες, οὓς ἐγὼ μᾶλλον φοβοῦμαι ἢ τοὺς ἀμφὶ "Ανυτον, καίπερ ὄντας καὶ τούτους δεινούς· ἀλλ' ἐκείνοι δεινότεροι, ὦ ἄνδρες, οἱ ὑμῶν τοὺς πολλοὺς ἐκ παιδῶν παραλαμβάνοντες ἐπειθόν τε καὶ κατηγοροῦν ἐμοῦ οὐδὲν ἀληθές, ὡς ἔστι τις Σωκράτης σοφὸς ἀνὴρ, τὰ τε μετέωρα φροντιστής καὶ τὰ ὑπὸ γῆς ἅπαντα ἀναζητητικῶς καὶ τὸν ἦττω λόγον κρείττω παιῶν· οὗτοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οἱ ταύτην τὴν φήμην κατασκευάσαντες, οἱ δεινοὶ εἰσὶ μοι κατήγοροι· οἱ γὰρ ἀκούοντες ἠγοῦνται τοὺς ταῦτα ζητοῦντας οὐδὲ θεοὺς νομίζειν. ἔπειτά εἰσιν οὗτοι οἱ κατήγοροι πολλοὶ καὶ πολὺν χρόνον ἤδη κατηγορηκότες, ἔτι δὲ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ λέγοντες πρὸς ὑμᾶς, ἐν ἣ ἄν μάλιστα ἐπιστεύσατε παῖδες ὄντες, ἐνίοι δ' ὑμῶν καὶ μειράκια, ἀτεχνῶς ἐρήμην κατηγοροῦντες ἀπολογουμένου οὐδενός. ὁ δὲ πάντων ἀλογώτατον, ὅτι οὐδὲ τὰ ὀνόματα οἶόν τε αὐτῶν εἶδέναι καὶ εἰπεῖν, πλὴν εἴ τις κωμφοδοιοὺς τυγχάνει ὢν ὅσοι δὲ φθόνῳ καὶ διαβολῇ χρώμενοι ὑμᾶς ἀνέπειθον, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ πεπεισμένοι ἄλλους πείθον-

τες, οὗτοι πάντων ἀπορώτατοί εἰσιν· οὐδὲ γὰρ ἀναβιβάσασθαι οἶόν τ' ἐστὶν αὐτῶν ἐνταυθοί· οὐδ' ἐλέγξει οὐδένα, ἀλλ' ἀνάγκη ἀτεχνῶς ὥσπερ σκιαμαχεῖν ἀπολογούμενόν τε καὶ ἐλέγχειν μηδενὸς ἀποκρινομένου. ἀξιώσατε οὖν καὶ ὑμεῖς, ὥσπερ ἐγὼ λέγω, διττούς μου τοὺς κατηγορούμενους γεγονέναι, ἐτέρους μὲν τοὺς ἄρτι κατηγορήσαντας, ἐτέρους δὲ τοὺς πάλαι, οὓς ἐγὼ λέγω καὶ οἰήθητε δεῖν πρὸς ἐκείνους πρῶτόν με ἀπολογήσασθαι· καὶ γὰρ ὑμεῖς ἐκείνων πρότερον ἠκούσατε κατηγορούντων καὶ πολὺ μᾶλλον ἢ τῶνδε τῶν ὕστερον. εἶεν ἀπολογητέον δὴ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἐπιχειρητέον ὑμῶν ἐξελεῖσθαι τὴν διαβολήν, ἣν ὑμεῖς ἐν πολλῷ χρόνῳ ἔσχετε, ταύτην ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ. βουλοίμην μὲν οὖν ἂν τοῦτο οὕτως γενέσθαι, εἴ τι ἄμεινον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοί, καὶ πλεον τί με ποιῆσαι ἀπολογούμενον· οἶμαι δὲ αὐτὸ χαλεπὸν εἶναι, καὶ οὐ πάνυ με λαθάνει, οἶόν ἐστιν· ὅμως τοῦτο μὲν ἔτω ὅπῃ τῷ θεῷ φίλον, τῷ δὲ νόμῳ πειστέον καὶ ἀπολογητέον.

3. Ἀναλάβωμεν οὖν ἐξ ἀρχῆς, τίς ἡ κατηγορία ἐστίν, ἐξ ἧς ἡ ἐμὴ διαβολὴ γέγονεν, ἣ δὴ καὶ πιστεύων Μελήτης με ἐγράψατο τὴν γραφὴν ταύτην. εἶεν τί δὴ λέγοντες διέβαλλον οἱ διαβάλλοντες; ὥσπερ οὖν κατηγορῶν τὴν ἀντωμοσίαν δεῖ ἀναγνῶναι αὐτῶν Σωκράτης ἀδικεῖ καὶ περιεργάζεται τῶν ζητῶν τὰ τε ὑπὸ γῆς καὶ οὐράνια καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιῶν καὶ ἄλλους τὰ αὐτὰ ταῦτα διδάσκων. τοιαύτη τίς ἐστι· ταῦτα γὰρ ἑώρατε καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ Ἀριστοφάνους κωμῳδίᾳ, Σωκράτη τινα ἐκεῖ περιφερόμενον, φάσκοντά τε ἀεροβατεῖν καὶ ἄλλην πολλήν φλυαρίαν φλυαροῦντα, ὃν ἐγὼ οὐδὲν οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν πέρι ἐπαῖω. καὶ οὐχ ὡς ἀτιμάζων λέγω τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην, εἴ τις περὶ τῶν τοιούτων σοφός ἐστιν, μή πως ἐγὼ ὑπὸ Μελήτου τωσαύτας δίκας φύγοιμι· ἀλλὰ γὰρ ἐμοὶ τούτων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδὲν μέτεστι. μάρτυρας δὲ αὐτοὺς ὑμῶν τοὺς πολλοὺς παρέχομαι, καὶ ἀξιῶ ὑμᾶς ἀλλήλους διδάσκειν τε καὶ φράζειν, ὅσοι ἐμοῦ

πώποτε ἀκηκόατε διαλεγομένου· πολλοὶ δὲ ὑμῶν οἱ τοιοῦτοὶ εἰσιν· φράζετε οὖν ἀλλήλοις, εἰ πώποτε ἢ μικρὸν ἢ μέγα ἤκουσέ τις ὑμῶν ἐμοῦ· περὶ τῶν τοιούτων διαλεγομένου· καὶ ἐκ τούτων γνώσεσθε, ὅτι τοιαῦτ' ἐστὶ καὶ τᾶλλα περὶ ἐμοῦ, ἃ οἱ πολλοὶ λέγουσιν.

4. Ἄλλὰ γὰρ οὔτε τούτων οὐδέν ἐστιν, οὐδὲ γ' εἰ τινος ἀκηκόατε, ὡς ἐγὼ παιδεύειν ἐπιχειρῶ ἀνθρώπους καὶ χρήματα πράττομαι, οὐδὲ τοῦτο ἀληθές. ἐπεὶ καὶ τοῦτό γέ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι, εἴ τις οἶός τ' εἴη παιδεύειν ἀνθρώπους ὡσπερ Γοργίας τε ὁ Λεοντίνος καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖος καὶ Ἰππίας ὁ Ἥλειος. τούτων γὰρ ἕκαστος, ὧ ἄνδρες, οἶός τ' ἐστὶν ἰὼν εἰς ἐκάστην τῶν πόλεων τοὺς νέους, οἷς ἔξεστι τῶν ἑαυτῶν πολιτῶν προῖκα ξυνεῖναι ἢ ἂν βούλωνται, τούτους πείθουσι, τὰς ἐκείνων ξυνουσίας ἀπολιπόντας, σφίσι ξυνεῖναι χρήματα διδόντας καὶ χάριν προσεδέναι. ἐπεὶ καὶ ἄλλος ἀνὴρ ἐστὶ Πάριος ἐνθάδε σοφός, ὃν ἐγὼ ἡσθόμην ἐπιδημοῦντα. ἔτυχον γὰρ προσελθὼν ἀνδρὶ, ὃς τετέλεκε χρήματα σοφισταῖς πλείω ἢ ξύμπαντες οἱ ἄλλοι, Καλλιᾶ τῷ Ἰππονίκου· τοῦτον οὖν ἀνηρόμην — ἐστὸν γὰρ αὐτῷ δύο υἱέε — ὧ Καλλιᾶ, ἦν δ' ἐγὼ, 'εἰ μὲν σου τῷ υἱέε πῶλῳ ἢ μόσχῳ ἐγενέσθην, εἴχομεν ἂν αὐτοῖν ἐπιστάτην λαβεῖν καὶ μισθώσασθαι, ὃς ἔμελλεν αὐτῷ καλῶ τε καὶ ἀγαθῶ ποιήσῃν τὴν προσήκουσαν ἀρετὴν· ἦν δ' ἂν οὗτος ἢ τῶν ἱππικῶν τις ἢ τῶν γεωργικῶν· νῦν δ' ἐπειδὴ ἀνθρώπῳ ἐστὸν, τίνα αὐτοῖν ἐν νῦν ἔχεις ἐπιστάτην λαβεῖν; τίς τῆς τοιαύτης ἀρετῆς, τῆς ἀνθρωπίνης τε καὶ πολιτικῆς, ἐπιστήμων ἐστίν; οἴμαι γὰρ σε ἐσκέφθαι διὰ τὴν τῶν υἱέων κτῆσιν. ἐστὶ τις, ἔφη, ἐγὼ, ἢ οὐ; 'πάνυ γε', ἦ δ' ὅς. 'τίς', ἦν δ' ἐγὼ, 'καὶ ποδαπός, καὶ πόσου διδάσκει;'. 'Εὐήνος', ἔφη, 'ὧ Σώκρατες, Πάριος, πέντε μνῶν'. καὶ ἐγὼ τὸν Εὐήνον ἐμακάρισα, εἰ ὡς ἀληθῶς ἔχει ταύτην τὴν τέχνην καὶ οὕτως ἐμμελῶς διδάσκει. ἐγὼ οὖν καὶ αὐτὸς ἐκαλλυνόμενος τε καὶ ἡβρυνόμενος ἂν, εἰ ἡπιστάμην ταῦτα· ἀλλ' οὐ γὰρ ἐπίσταμαι, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι.

5. Ἰπολάβοι ἂν οὖν τις ὑμῶν ἴσως· ἄλλ', ὦ Σώκρατες, τὸ σὸν τί ἐστι πρᾶγμα; πόθεν αἱ διαβολαὶ σοι αὐται γέγονασιν; οὐ γὰρ δήπου σοῦ γε οὐδὲν τῶν ἄλλων περιττότερον πραγματευομένου ἔπειτα τσαυτὴ φήμη τε καὶ λόγος γέγονεν, εἰ μὴ τι ἔπραττες ἄλλοιόν ἢ οἱ πολλοί· λέγε οὖν ἡμῖν, τί ἐστίν, ἵνα μὴ ἡμεῖς περὶ σοῦ αὐτοσχεδιάζωμεν'. ταυτί μοι δοκεῖ δίκαια λέγειν ὁ λέγων, καὶ γὰρ ὑμῖν πειράσομαι ἀποδείξαι, τί ποτ' ἐστὶ τοῦτο, ὃ ἐμοὶ πεποίηκε τό τε ὄνομα καὶ τὴν διαβολήν. ἀκούετε δὴ καὶ ἴσως μὲν δόξω τισὶν ὑμῶν παίζειν, εὖ μέντοι ἴστε, πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐρῶ. ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δι' οὐδὲν ἄλλ' ἢ διὰ σοφίαν τινὰ τοῦτο τὸ ὄνομα ἔσχηκα. ποῖαν δὴ σοφίαν ταύτην; ἤπερ ἐστὶν ἴσως ἀνθρωπίνη σοφία. τῷ ὄντι γὰρ κινδυνεύω ταύτην εἶναι σοφός. οὗτοι δὲ τάχ' ἂν, οὓς ἄρτι ἔλεγον, μείζω τινὰ ἢ κατ' ἀνθρώπον σοφίαν σοφοὶ εἶεν, ἢ οὐκ ἔχω, τί λέγω· οὐ γὰρ δὴ ἔγωγε αὐτὴν ἐπίσταμαι, ἀλλ' ὅστις φησὶ ψεύδεται τε καὶ ἐπὶ διαβολῇ τῇ ἐμῇ λέγει. καὶ μοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ θορυβήσητε, μηδὲ ἂν δόξω τι ὑμῖν μέγα λέγειν· οὐ γὰρ ἐμὸν ἐρῶ τὸν λόγον, ὃν ἂν λέγω, ἀλλ' εἰς ἀξιοχρεῶν ὑμῖν τὸν λέγοντα ἀνοίσω. τῆς γὰρ ἐμῆς, εἰ δὴ τίς ἐστί σοφία καὶ οἷα, μάρτυρα ὑμῖν παρέξομαι τὸν θεὸν τὸν ἐν Δελφοῖς. Χαιρεφῶντα γὰρ ἴστε ποῦ. οὗτος ἐμὸς τε ἐταῖρος ἦν ἐκ νέου καὶ ὑμῶν τῷ πλήθει ἐταῖρός τε καὶ ξυνέφυγε τὴν φυγὴν ταύτην καὶ μεθ' ὑμῶν κατήλθε. καὶ ἴστε δὴ, οἷος ἦν Χαιρεφῶν, ὡς σφοδρὸς ἐφ' ὃ τι ὀρμήσειε. καὶ δὴ ποτε καὶ εἰς Δελφοὺς ἐλθὼν ἐτόλμησε τοῦτο μαντεύσασθαι· καί, ὅπερ λέγω, μὴ θορυβεῖτε, ὦ ἄνδρες· ἤρετο γὰρ δὴ, εἴ τις ἐμοῦ εἴη σοφώτερος, ἀνεῖλεν οὖν ἡ Πυθία μηδένα σοφώτερον εἶναι· καὶ τούτων πέρι ὁ ἀδελφὸς ὑμῖν αὐτοῦ οὕτως μαρτυρήσει, ἐπειδὴ ἐκεῖνος τετελεύτηκεν.

6. Σκέψασθε δέ, ὦν ἕνεκα ταῦτα λέγω· μέλλω γὰρ ὑμᾶς διδάξειν, ὅθεν μοι ἡ διαβολὴ γέγονε. ταῦτα γὰρ ἐγὼ ἀκούσας ἐνεθυμούμην οὕτως· τί ποτε λέγει ὁ θεός, καὶ τί ποτε αἰνίττεται;

ἐγὼ γὰρ δὴ οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν ξύνοιδα ἐμαυτῷ σοφὸς ὢν. τί οὖν ποτε λέγει φάσκων ἐμὲ σοφώτατον εἶναι; οὐ γὰρ δήπου ψεύδεται γέ; οὐ γὰρ θέμις αὐτῷ. καὶ πολὺν μὲν χρόνον ἠπόρουν, τί ποτε λέγει. ἔπειτα μόγις πάνυ ἐπὶ ζήτησιν αὐτοῦ τοιαύτην τινα ἔτραπόμην. ἦλθον ἐπὶ τινα τῶν δοκούντων σοφῶν εἶναι, ὡς ἐνταῦθα, εἴπερ που, ἐλέγξων τὸ μαντεῖον καὶ ἀποφανῶν τῷ χρησμῷ, ὅτι οὗτος ἐμοῦ σοφώτερός ἐστι, οὐ δ' ἐμὲ ἔφησθα. διασκοπῶν οὖν τούτον—ὀνόματι γὰρ οὐδὲν δέομαι λέγειν, ἦν δέ τις τῶν πολιτικῶν, πρὸς ὃν ἐγὼ σκοπῶν τοιοῦτόν τι ἔπαθον, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,—καὶ διαλεγόμενος αὐτῷ ἔδοξέ μοι οὗτος ὁ ἀνὴρ δοκεῖν μὲν εἶναι σοφὸς ἄλλοις τε πολλοῖς ἀνθρώποις καὶ μάλιστα ἑαυτῷ, εἶναι δ' οὔ. κάπειτα ἐπειρώμην αὐτῷ δεικνύναι, ὅτι οἷοιτο μὲν εἶναι σοφός, εἴη δ' οὔ. ἐντεῦθεν οὖν τούτῳ τε ἀπηχθόμην καὶ πολλοῖς τῶν παρόντων. πρὸς ἐμαυτὸν δ' οὖν ἀπιῶν ἐλογιζόμην, ὅτι τούτου μὲν τοῦ ἀνθρώπου ἐγὼ σοφώτερός εἰμι· κινδυνεύει μὲν γὰρ ἡμῶν οὐδέτερος οὐδὲν καλὸν κάγαθόν εἰδέναι, ἀλλ' οὗτος μὲν οἶεται τι εἰδέναι οὐκ εἰδώς, ἐγὼ δέ, ὡσπερ οὖν οὐκ οἶδα, οὐδὲ οἶομαι... ἔοικα γοῦν τούτου γε σμικρῷ τι αὐτῷ τούτῳ σοφώτερος εἶναι, ὅτι, ἂ μὴ οἶδα, οὐδὲ οἶομαι εἰδέναι. ἐντεῦθεν ἐπ' ἄλλον ἦα τῶν ἐκείνου δοκούντων σοφωτέρων εἶναι, καὶ μοι ταῦτα ταῦτα ἔδοξε· καὶ ἐνταῦθα κάκεινῳ καὶ ἄλλοις πολλοῖς ἀπηχθόμην.

7. Μετὰ ταῦτ' οὖν ἦδη ἐφεξῆς ἦα, αἰσθανόμενος μὲν καὶ λυπούμενος καὶ δεδιώς ὅτι ἀπηχθανόμην, ὅμως δὲ ἀναγκαῖον ἐδόκει εἶναι τὸ τοῦ θεοῦ περὶ πλείστου ποιεῖσθαι· ἴτερον οὖν σκοποῦντι τὸν χρησμόν, τί λέγει, ἐπὶ ἅπαντας τοὺς τι δοκούντας εἰδέναι. καὶ νῆ τὸν κύνα, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,—δεῖ γὰρ πρὸς ὑμᾶς τάληθῆ λέγειν—ἦ μὲν ἐγὼ ἔπαθόν τι τοιοῦτον· οἱ μὲν μάλιστα εὐδοκιμοῦντες ἔδοξάν μοι ὀλίγου δεῖν τοῦ πλείστου ἐνδεεῖς εἶναι ζητοῦντι κατὰ τὸν θεόν, ἄλλοι δὲ δοκούντες φαυλότεροι ἐπιεικέστεροι εἶναι ἄνδρες πρὸς τὸ φρονίμως ἔχειν. δεῖ δὴ ὑμῖν τὴν ἐμὴν πλάνην ἐπιδειξάι ὡσπερ πόνους τινας πονοῦντος, ἵνα μοι καὶ ἀνέ-

λεγκτος ἢ μαντεία γένοιτο· μετὰ γὰρ τοὺς πολιτικοὺς ἦα ἐπὶ τοὺς ποιητὰς τοὺς τε τῶν τραγωιδῶν καὶ τοὺς τῶν διθυράμβων καὶ τοὺς ἄλλους ὡς ἐνταῦθα ἐπ' αὐτοφώρῳ καταληψόμενος ἑμαυτὸν ἀμαθέστερον ἐκείνων ὄντα. ἀναλαμβάνων οὖν αὐτῶν τὰ ποιήματα, ἃ μοι ἐδόκει μάλιστα πεπραγματοῦσθαι αὐτοῖς, διηρώτων ἂν αὐτούς, τί λέγοιεν, ἴν' ἅμα τι καὶ μανθάνοιμι παρ' αὐτῶν. αἰσχύνομαι οὖν ὑμῖν εἰπεῖν, ὦ ἄνδρες, τάληθ' ὅμως δὲ ῥητέον ὡς ἔπος γὰρ εἰπεῖν, ὀλίγου αὐτῶν ἅπαντες οἱ παρόντες ἂν βέλτιον ἔλεγον περὶ ὧν αὐτοὶ ἐπεποιήκεσαν. ἔγνω οὖν καὶ περὶ τῶν ποιητῶν ἐν ὀλίγῳ τοῦτο, ὅτι οὐ σοφία ποιοῖεν, ἃ ποιοῖεν, ἀλλὰ φύσει τι καὶ ἐνθουσιάζοντες, ὥσπερ οἱ θεομάντις καὶ οἱ χρησμοδοί· καὶ γὰρ οὗτοι λέγουσι μὲν πολλὰ καὶ καλά, ἴσασι δὲ οὐδὲν ὧν λέγουσι. τοιοῦτόν τί μοι ἐφάνησαν πάθος καὶ οἱ ποιηταὶ πεπονθότες· καὶ ἅμα ἠσθόμεν αὐτῶν διὰ τὴν ποίησιν οἰομένων καὶ τάλλα σοφωτάτων εἶναι ἀνθρώπων, ἃ οὐκ ἦσαν. ἀπίχα οὖν καὶ ἐντεῦθεν τῇ αὐτῇ οἰόμενος περιγεγεγάνει, ὅπερ καὶ τῶν πολιτικῶν.

8. Τελευτῶν οὖν ἐπὶ τοὺς χειροτέχνους ἦα· ἑμαυτῷ γὰρ ξηνήδῃ οὐδὲν ἐπισταμένῳ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τούτους δὲ γ' ἤδῃ, ὅτι εὐρήσοιμι πολλὰ καὶ καλά ἐπισταμένους· καὶ τούτου μὲν οὐκ ἐφύεσθην, ἀλλ' ἠπίσταντο ἃ ἐγὼ οὐκ ἠπιστάμην, καὶ μοι ταύτη σοφώτεροι ἦσαν. ἀλλ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ταυτό μοι ἔδοξαν ἔχειν ἀμάρτημα, ὅπερ καὶ οἱ ποιηταί, καὶ οἱ ἀγαθοὶ δημιουργοί· διὰ τὸ τὴν τέχνην καλῶς ἐξεργάζεσθαι ἕκαστος ἡξίου καὶ τάλλα τὰ μέγιστα σοφώτατος εἶναι, καὶ αὐτῶν αὕτη ἢ πλημμύελλια ἐκείνην τὴν σοφίαν ἀπέκρυσεν ὥστ' ἔμὲ ἑμαυτὸν ἀνερωτᾶν ὑπὲρ τοῦ χρησμοῦ, πότῃρα δεξαίμην ἂν οὕτως, ὥσπερ ἔχω, ἔχειν, μήτε τι σοφὸς ὧν τὴν ἐκείνων σοφίαν μήτε ἀμαθὴς τὴν ἀμαθίαν, ἢ ἀμφοτέρα, ἃ ἐκείνοι ἔχουσιν, ἔχειν ἀπεκρινάμην οὖν ἑμαυτῷ καὶ τῇ χρησμῷ, ὅτι μοι λυσιτελοῖ, ὥσπερ ἔχω, ἔχειν.

9. Ἐκ ταυτησὶ δὴ τῆς ἐξετάσεως, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλὰ μὲν ἀπέχθαι μοι γέγονασι καὶ οἶαι χαλεπώταται καὶ βαρῦτα-

ται, ὥστε πολλές διαβολὰς ἀπ' αὐτῶν γεγονέναι, ὄνομα δὲ τοῦτο λέγεσθαι, σοφὸς εἶναι· οἶονται γάρ με ἐκάστοτε οἱ παρόντες ταῦτα αὐτὸν εἶναι σοφόν, ἃ ἂν ἄλλον ἐξελέγξω· τὸ δὲ κινδυνεύει, ὡς ἄνδρες, τῇ ὄντι ὁ θεὸς σοφὸς εἶναι, καὶ ἐν τῇ χρησμῶ τούτῃ τοῦτο λέγειν, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη σοφία ὀλίγου τινὸς ἀξία ἐστίν καὶ οὐδενὸς καὶ φαίνεται τοῦτ' οὐ λέγειν τὸν Σωκράτη, προσκεκρησθαι δὲ τῇ ἐμῇ ὀνόματι, ἐμὲ παράδειγμα ποιούμενος, ὥσπερ ἂν εἰ ἔϊποι, ὅτι οὗτος ὑμῶν, ὡς ἄνθρωποι, σοφώτατός ἐστιν, ὅστις, ὥσπερ Σωκράτης, ἔγνωκεν, ὅτι οὐδενὸς ἀξίος ἐστὶ τῇ ἀληθείᾳ πρὸς σοφίαν. ταῦτα οὖν ἐγὼ μὲν ἔτι καὶ νῦν περιῶν ζητῶ καὶ ἐρευνῶ κατὰ τὸν θεόν, καὶ τῶν ἀσπῶν καὶ ξένων ἂν τινα οἴωμαι σοφὸν εἶναι· καὶ ἐπειδὴν μοι μὴ δοκῇ, τῇ θεῷ βοηθῶν ἐνδείκνυμαι, ὅτι οὐκ ἐστὶ σοφός· καὶ ὑπὸ ταύτης τῆς ἀσχολίας οὔτε τι τῶν τῆς πόλεως πράξαι μοι σχολή γέγονεν ἀξίον λόγου οὔτε τῶν οἰκείων, ἀλλ' ἐν πενίᾳ μυρία εἰμι διὰ τὴν τοῦ θεοῦ λατρείαν.

10. Πρὸς δὲ τούτοις οἱ νέοι μοι ἐπακολουθοῦντες, οἷς μάλιστα σχολή ἐστίν, οἱ τῶν πλουσιωτάτων, αὐτόματοι χαίρουσιν ἀκούοντες ἐξεταζομένων τῶν ἀνθρώπων, καὶ αὐτοὶ πολλάκις ἐμὲ μιμοῦνται, εἶτα ἐπιχειροῦσιν ἄλλους ἐξετάζειν· κάπειτα, οἶμαι, εὐρίσκουσι πολλὴν ἀφθονίαν οἰομένων μὲν εἰδέναι τι ἀνθρώπων, εἰδότεων δὲ ὀλίγα ἢ οὐδέν· ἐντεῦθεν οὖν οἱ ὑπ' αὐτῶν ἐξεταζόμενοι ἐμοὶ ὀργίζονται, ἀλλ' οὐχ αὐτοῖς, καὶ λέγουσιν, ὡς Σωκράτης τίς ἐστὶ μαρῶτατος καὶ διαφθεῖρει τοὺς νέους· καὶ ἐπειδὴν τις αὐτοὺς ἐρωτᾷ, ὅ τι ποιῶν καὶ ὅ τι διδάσκων, ἔχουσι μὲν οὐδὲν εἰπεῖν, ἀλλ' ἀγνοοῦσιν, ἵνα δὲ μὴ δοκῶσιν ἀπορεῖν, τὰ κατὰ πάντων τῶν φιλοσοφούντων πρόχειρα ταῦτα λέγουσιν, ὅτι τὰ μετέωρα καὶ τὰ ὑπὸ γῆς καὶ θεοὺς μὴ νομίζειν καὶ τὸν ἦττω λόγον κρείττω ποιεῖν. τὰ γὰρ ἀληθῆ, οἶμαι, οὐκ ἂν ἐθέλοιεν λέγειν, ὅτι κατάδηλοι γίνγονται προσποιούμενοι μὲν εἰδέναι, εἰδότες δὲ οὐδέν. ἄτε οὖν, οἶμαι, φιλότιμοι ὄντες καὶ σφοδροὶ καὶ πολλοί, καὶ ξυντεταγμένως καὶ πιθανῶς λέγοντες περὶ ἐμοῦ, ἐμπεπλήκα-

σιν ὑμῶν τὰ ὦτα καὶ πάλαι καὶ σφοδρῶς διαβάλλοντες. ἐκ τούτων καὶ Μέλητος μοι ἐπέθετο καὶ Ἄνυτος καὶ Λύκων, Μέλητος μὲν ὑπὲρ τῶν ποιητῶν ἀχθόμενος, Ἄνυτος δὲ ὑπὲρ τῶν δημιουργῶν καὶ τῶν πολιτικῶν, Λύκων δὲ ὑπὲρ τῶν ῥητόρων. ὥστε, ὅπερ ἀρχόμενος ἐγὼ ἔλεγον, θαυμάζοιμι ἄν, εἰ οἷός τ' εἶην ἐγὼ ὑμῶν ταύτην τὴν διαβολὴν ἐξελέσθαι ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ οὕτω πολλὴν γεγонуῖαν. ταῦτ' ἐστὶν ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰληθῆ καὶ ὑμᾶς οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν ἀποκρυψάμενος ἐγὼ λέγω, οὐδ' ὑποστειλάμενος, καίτοι οἶδα σχεδόν, ὅτι τοῖς αὐτοῖς ἀπεχθάνομαι· ὃ καὶ τεκμήριον, ὅτι ἀληθῆ λέγω καὶ ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ διαβολή ἢ ἐμὴ καὶ τὰ αἷτια ταῦτά ἐστιν καὶ ἐάντε νῦν ἐάντε αὐθις ζητήσητε ταῦτα, οὕτως εὐρήσετε.

11. Περὶ μὲν οὖν ὧν οἱ πρῶτοί μου κατήγοροι κατηγόρουσιν, αὕτη ἔστω ἱκανὴ ἀπολογία πρὸς ὑμᾶς· πρὸς δὲ Μέλητον τὸν ἀγαθὸν τε καὶ φιλόπολιν, ὡς φησὶ, καὶ τοὺς ὑστέρους μετὰ ταῦτα πειράσομαι ἀπολογεῖσθαι. αὐθις γὰρ δὴ, ὡς περ ἐτέρων τούτων ὄντων κατηγόρων, λάβωμεν αὐτὴν τούτων ἀνωμοσίαν· ἔχει δὲ πῶς ὧδε Σωκράτη φησὶν ἀδικεῖν τοὺς τε νέους διαφθείροντα καὶ θεοὺς οὐς ἢ πόλις νομίζει οὐ νομίζοντα, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινά· τὸ μὲν δὴ ἐγκλήμα τοιοῦτόν ἐστιν· τούτου δὲ τοῦ ἐγκλήματος ἐν ἕκαστον ἐξετάσωμεν. φησὶ γὰρ δὴ τοὺς νέους ἀδικεῖν με διαφθείροντα. ἐγὼ δὲ γε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀδικεῖν φημι Μέλητον, ὅτι σπουδῆ χαριεντίζεται, ῥαδίως εἰς ἀγῶνα καθιστὰς ἀνθρώπους, περὶ πραγμάτων προσποιούμενος σπουδάζειν καὶ κήδεσθαι, ὧν οὐδὲν τούτῳ πρόποτε ἐμέλησεν· ὡς δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, πειράσομαι καὶ ὑμῖν ἐπιδειξάι.

12. Καὶ μοι δεῦρο, ὦ Μέλητε, εἰπέ· ἄλλο τι ἢ περὶ πολλοῦ ποιεῖ, ὅπως ὡς βέλτιστοι οἱ νεώτεροι ἔσονται; «ἐγώ γε». ἴθι δὴ νῦν εἰπέ τούτοις, τίς αὐτοὺς βελτίους ποιεῖ· δῆλον γὰρ ὅτι οἶσθα, μέλον γέ σοι. τὸν μὲν γὰρ διαφθείροντα ἐξευρών, ὡς φῆς, ἐμέ εἰσάγεις ταυτοῖσι καὶ κατηγορεῖς· τὸν δὲ δὴ βελτίους ποιοῦντα ἴθι εἰπέ καὶ

μήνυσον αὐτοῖς, τίς ἐστίν. ὄρξῃς, ὦ Μέλητε, ὅτι σιγῆς καὶ οὐκ ἔχεις εἰπεῖν; καίτοι οὐκ αἰσχρὸν σοι δοκεῖ εἶναι, καὶ ἱκανὸν τεκμήριον οὐδὲ ἐγὼ λέγω, ὅτι σοι οὐδὲν μεμιέλγηκεν; ἀλλ' εἰπέ, ὦ γαθέ, τίς αὐτοὺς ἀμείνους ποιεῖ; «οἱ νόμοι». ἀλλ' οὐ τοῦτο ἐρωτῶ, ὦ βέλτιστε, ἀλλὰ τίς ἄνθρωπος, ὅστις πρῶτον καὶ αὐτὸ τοῦτο εἶδε, τοὺς νόμους. «οὔτοι, ὦ Σώκρατες, οἱ δικασταί». πῶς λέγεις, ὦ Μέλητε; εἶδε τοὺς νέους παιδεύειν οἱοί τέ εἰσι καὶ βελτίους ποιοῦσιν; «μάλιστα». πότερον ἅπαντες ἢ οἱ μὲν αὐτῶν, οἱ δ' οὐ; «ἅπαντες». εὐ γε νῆ τὴν Ἥραν λέγεις, καὶ πολλὴν ἀφθονίαν τῶν ὠφελούντων. τί δὲ δῆ; εἶδε οἱ ἀκροαταὶ βελτίους ποιοῦσιν ἢ οὐ; «καὶ οὔτοι». τί δὲ οἱ βουλευταί; «καὶ οἱ βουλευταί». ἀλλ' ἄρα, ὦ Μέλητε, μὴ οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, οἱ ἐκκλησιασταί, διαφθεύρουσι τοὺς νεωτέρους; ἢ κάκεινοι βελτίους ποιοῦσιν ἅπαντες; «κάκεινοι». πάντες ἄρα, ὡς ἔοικεν, Ἀθηναῖοι καλοὺς κάγαθοὺς ποιοῦσι πλὴν ἐμοῦ, ἐγὼ δὲ μόνος διαφθεῖρω· οὕτω λέγεις; «πάνυ σφόδρα ταῦτα λέγω». πολλὴν γ' ἐμοῦ κατέγνωκας δυστυχίαν. καὶ μοι ἀπόκριναί; ἢ καὶ περὶ ἵππους οὕτω σοι δοκεῖ ἔχειν; οἱ μὲν βελτίους ποιοῦντες αὐτοὺς πάντες ἄνθρωποι εἶναι, εἰς δὲ τις ὁ διαφθεῖρων; ἢ τοῦναντίον τούτου πᾶν εἰς μὲν τις ὁ βελτίους οἶός τ' ὄν ποιεῖν ἢ πάνυ ὀλίγοι, οἱ ἵππικοί, οἱ δὲ πολλοί, ἐάνπερ ξυνῶσι καὶ χρῶνται ἵπποις, διαφθεῖρουσιν; οὐχ οὕτως ἔχει, ὦ Μέλητε, καὶ περὶ ἵππων καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ζῴων; πάντως δῆπου, ἐάντε· οὐ καὶ Ἄνυτος οὐ φῆτε, ἐάντε φῆτε· πολλὴ γὰρ ἂν τις εὐδαιμονία εἴη περὶ τοὺς νέους, εἰ εἰς μὲν μόνος αὐτοὺς διαφθεῖρει, οἱ δ' ἄλλοι ὠφελούσιν· ἀλλὰ γάρ, ὦ Μέλητε, ἱκανῶς ἐπιδείκνυσαι, ὅτι οὐδεπώποτε ἐφρόντισας τῶν νέων, καὶ σαφῶς ἀποφαίνεις τὴν σαυτοῦ ἀμέλειαν, ὅτι οὐδέν σοι μεμιέλγηκε περὶ ὧν ἐμέ εἰσάγεις.

13. Ἔτι δὲ ἡμῖν εἰπέ, ὦ πρὸς Διὸς Μέλητε, πότερόν ἐστιν οἰκεῖν ἀμεινον ἐν πολίταις χρηστοῖς ἢ πονηροῖς; ὦ τᾶν, ἀπόκριναί· οὐδὲν γάρ τοι χαλεπὸν ἐρωτῶ· οὐχ οἱ μὲν πονηροὶ κακὸν τι ἐργά-

ζονται τοὺς ἀεὶ ἐγγυτάτω ἑαυτῶν ὄντας, οἱ δ' ἀγαθοὶ ἀγαθόν τι ; «πάνυ γε». ἔστιν οὖν ὅστις βούλεται ὑπὸ τῶν ζυόντων βλάπτεσθαι μᾶλλον ἢ ὠφελεῖσθαι ; ἀποκρίνου, ὦ ἀγαθέ· καὶ γὰρ ὁ νόμος κελεύει ἀποκρίνεσθαι. ἔσθ' ὅστις βούλεται βλάπτεσθαι ; «οὐ δῆτα». φέρε δὴ, πότερον ἐμὲ εἰσάγεις δεῦρο ὡς διαφθειρόντα τοὺς νεωτέρους καὶ πονηροτέρους ποιῶντα ἐκόντα ἢ ἄκοντα ; «ἐκόντα ἔγωγε». τί δῆτα, ὦ Μέλητε ; τοσοῦτον σὺ ἐμοῦ σοφώτερος εἶ τηλικούτου ὄντος τηλικόσδε ὄν, ὥστε σὺ μὲν ἔγνωκας, ὅτι οἱ μὲν κακοὶ κακόν τι ἐργάζονται ἀεὶ τοὺς μάλιστα πλησίον ἑαυτῶν, οἱ δὲ ἀγαθοὶ ἀγαθόν, ἐγὼ δὲ δὴ εἰς τοσοῦτον ἀμαθίας ἤκω, ὥστε καὶ τοῦτ' ἀγνοῶ, ὅτι, ἐάν τινα μοχθηρὸν ποιήσω τῶν ζυόντων, κινδυνεύσω κακόν τι λαβεῖν ἀπ' αὐτοῦ, ὥστε τοῦτο τὸ τοσοῦτον κακὸν ἐκὼν ποιῶ, ὡς φῆς σύ ; ταῦτα ἐγὼ σοὶ οὐ πείθομαι, ὦ Μέλητε, οἶμαι δὲ οὐδὲ ἄλλον ἀνθρώπων οὐδένα· ἀλλ' ἢ οὐ διαφθείρω ἢ, εἰ διαφείρω, ἄκων, ὥστε σύ γε κατ' ἀμφοτέρα ψεύδει. εἰ δὲ ἄκων διαφθείρω, τῶν τοιούτων καὶ ἀκουσίων ἀμαρτημάτων σὺ δεῦρο νόμος εἰσάγειν ἐστίν, ἀλλὰ ἰδίᾳ λαθόντα διδάσκειν καὶ νοθετεῖν· δῆλον γὰρ ὅτι, ἐάν μάθω, παύσομαι ὃ γε ἄκων ποιῶ· σὺ δὲ ζυγγενέσθαι μὲν μοι καὶ διδάξαι ἔφυγες καὶ οὐκ ἠθέλησας, δεῦρο δὲ εἰσάγεις, οἱ νόμος ἐστίν εἰσάγειν τοὺς κολάσεως δεομένους, ἀλλ' οὐ μαθήσεως.

14. Ἄλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο μὲν δῆλον ἤδη ἐστίν, ὃ ἐγὼ ἔλεγον, ὅτι Μελήτηφ τούτων οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν πρόποτε ἐμέλησεν. ὅμως δὲ δὴ λέγε ἡμῖν, πῶς μὲ φῆς διαφθεῖρην, ὦ Μέλητε, τοὺς νεωτέρους ; ἢ δῆλον δὴ ὅτι κατὰ τὴν γραφήν, ἢν ἐγράψω, θεοὺς διδάσκοντα μὴ νομίζειν, οὐς ἢ πόλις νομίζει, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινά ; οὐ ταῦτα λέγεις, ὅτι διδάσκων διαφθείρω ; «πάνυ μὲν οὖν σφόδρα ταῦτα λέγω». πρὸς αὐτῶν τοίνυν, ὦ Μέλητε, τούτων τῶν θεῶν, ὧν νῦν ὁ λόγος ἐστίν, εἰπέ εἶτι σαφέστερον καὶ ἐμοὶ καὶ τοῖς ἀνδράσιν τουτοῖσι. ἐγὼ γὰρ οὐ δύναμαι μαθεῖν, πότερον λέγεις διδάσκειν με νομίζειν εἶναί τινος θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἄρα

νομίζω εἶναι θεούς, καὶ οὐκ εἰμὶ τὸ παράπαν ἄθεος οὐδὲ ταύτη ἀδικῶ, οὐ μέντοι οὐσπερ γε ἡ πόλις, ἀλλὰ ἐτέρους, καὶ τοῦτ' ἔστιν, ὃ μοι ἐγκαλεῖς, ὅτι ἐτέρους· ἢ παντάπασί με φῆς οὔτε αὐτὸν νομίζειν θεοὺς τοὺς τε ἄλλους ταῦτα διδάσκειν; «ταῦτα λέγω, ὡς τὸ παράπαν οὐ νομίζεις θεούς». ὦ θαυμάσιε Μέλητε, ἵνα τί ταῦτα λέγεις; οὐδὲ ἥλιον οὐδὲ σελήνην ἄρα νομίζω θεοὺς εἶναι, ὡσπερ σὲ ἄλλοι ἄνθρωποι; «μὰ Δί', ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐπεὶ τὸν μὲν ἥλιον λίθον φησὶν εἶναι, τὴν δὲ σελήνην γῆν». Ἄναξαγόρου οἶε κατηγορεῖν, ὦ φίλε Μέλητε, καὶ οὕτω καταφρονεῖς τῶνδε καὶ οἶε αὐτοὺς ἀπίερους γραμμιάτων εἶναι, ὥστε οὐκ εἰδέναί, ὅτι τὰ Ἄναξαγόρου βιβλία τοῦ Κλαζομενίου γέμει τούτων τῶν λόγων; καὶ δὴ καὶ οἱ νέοι ταῦτα παρ' ἐμοῦ μαθάνουσιν, ἃ ἔξεστιν ἐνίστε, εἰ πάνυ πολλοῦ, δραχμῆς ἐκ τῆς ὀρχήστρας πριαμένους Σωκράτους καταγελάν, ἐὰν προσποιῆται ἑαυτοῦ εἶναι, ἄλλως τε καὶ οὕτως ἄτοπα ὄντα; ἀλλ', ὦ πρὸς Διός, οὕτωςί σοι δοκῶ οὐδένα νομίζειν θεὸν εἶναι; «οὐ μέντοι μὰ Δία οὐδ' ὀπωσιόων». ἄπιστός γ' εἶ, ὦ Μέλητε, καὶ ταῦτα μέντοι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖς, σαυτῷ, ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ οὕτως, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάνυ εἶναι ὑβριστῆς καὶ ἀκόλαστος, καὶ ἀτεχνῶς τὴν γραφὴν ταύτην ὑβρεῖ τινὶ καὶ ἀκολασίᾳ καὶ νεότητι γράψασθαι. ἔοικε γὰρ ὡσπερ αἰνίγμα ξυντιθέντι διαπειρωμένῳ· «ἄρα γνώσεται Σωκράτης ὁ σοφὸς δὴ ἐμοῦ χαριεντιζομένου καὶ ἐναντί' ἐμαυτῷ λέγοντος, ἢ ἐξαπατήσω αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἀκούοντας;» οὗτος γὰρ ἐμοὶ φαίνεται τὰ ἐναντία λέγειν αὐτὸς ἑαυτῷ ἐν τῇ γραφῇ, ὡσπερ ἂν εἰ εἶποι· ἀδικεῖ Σωκράτης θεοὺς οὐ νομίζων, ἀλλὰ θεοὺς νομίζων, καίτοι τοῦτό ἐστι παίζοντος.

15. Εὐνεπισκέψασθε δὴ, ὦ ἄνδρες, ἣ μοι φαίνεται ταῦτα λέγειν· σὺ δὲ ἡμῖν ἀπόκριναί, ὦ Μέλητε· ὑμεῖς δέ, ὅπερ κατ' ἀρχὰς ὑμᾶς παρηγησάμην, μέμνησθέ μοι μὴ θορυβεῖν, ἐὰν ἐν τῷ εἰλωθῆτι τρόπῳ τοὺς λόγους ποιῶμαι. ἔστιν ὅστις ἀνθρώπων, ὦ Μέλητε, ἀνθρώπεια μὲν νομίζει· πράγματα εἶναι, ἀνθρώπους δὲ οὐ νομίζει; ἀπο-

κρινέσθω, ὦ ἄνδρες, καὶ μὴ ἄλλα καὶ ἄλλα θορυβεῖτω· ἔσθ' ὅστις ἵππους μὲν σὺ νομίζεις, ἵππικὰ δὲ πράγματα; οὐκ ἔστιν, ὦ ἄριστε ἀνδρῶν· εἰ μὴ σὺ βούλῃ ἀποκρίνεσθαι, ἐγὼ σοὶ λέγω καὶ τοῖς ἄλλοις τουτῶσι. ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τούτῳ γε ἀπόκριναι. ἔσθ' ὅστις δαιμόνια μὲν νομίζεις πράγματ' εἶναι, δαίμονας δὲ σὺ νομίζεις; «οὐκ ἔστιν». ὡς ὠνησας, ὅτι μόγις ἀπεκρίνω ὑπὸ τουτῶν ἀναγκαζόμενος. οὐκοῦν δαιμόνια μὲν φῆς με καὶ νομίζεις καὶ διδάσκεις, εἴτ' οὖν καινὰ εἶτε παλαιά· ἀλλ' οὖν δαιμόνιά γε νομίζω κατὰ τὸν σὸν λόγον, καὶ ταῦτα καὶ διωμόσω ἐν τῇ ἀντιγραφῇ· εἰ δὲ δαιμόνια νομίζω, καὶ δαίμονας δήπου πολλῇ ἀνάγκῃ νομίζεις μέ εἶσιν· οὐχ οὕτως ἔχει; ἔχει δὴ· τίθηναι γάρ σε ὁμολογοῦντα, ἐπειδὴ οὐκ ἀποκρίνεις. τοὺς δὲ δαίμονας οὐχὶ ἤτοι θεοὺς γε ἠγούμεθα ἢ θεῶν παῖδας; φῆς ἢ οὐ. «πάνυ γε». οὐκοῦν εἴπερ δαίμονας ἠγούμαι, ὡς σὺ φῆς, εἰ μὲν θεοὶ τινὲς εἰσιν οἱ δαίμονες, τοῦτ' ἂν εἶη, ὃ ἐγὼ φημί σε αἰνίττεσθαι καὶ χαριεντίζεσθαι, θεοὺς οὐχ ἠγούμενον φάναι ἐμὲ θεοὺς αὐτῷ ἠγεῖσθαι πάλιν, ἐπειδὴ περ γε δαίμονας ἠγούμαι· εἰ δ' αὖ οἱ δαίμονες θεῶν παῖδές εἰσι νόθοι τινὲς ἢ ἐκ νυμφῶν ἢ ἐκ τινῶν ἄλλων, ὧν δὴ καὶ λέγονται, τίς ἂν ἀνθρώπων θεῶν μὲν παῖδας ἠγοῖτο εἶναι, θεοὺς δὲ μὴ; ὁμοίως γὰρ ἄτοπον εἶη, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἵππων μὲν παῖδας ἠγοῖτο καὶ ὄνων τοὺς ἡμίονους, ἵππους δὲ καὶ ὄνους μὴ ἠγοῖτο εἶναι. ἀλλ', ὦ Μέληγτε, οὐκ ἔστιν ὅπως σὺ ταῦτα οὐχὶ ἀποπειρώμενος ἡμῶν ἐγράψω τὴν γραφὴν ταύτην ἢ ἀπορῶν ὃ τι ἐγκαλοῖς ἐμοὶ ἀληθὲς ἀδίκημα. ὅπως δὲ σὺ τινα πείθοις ἂν καὶ μικρὸν νοῦν ἔχοντα ἀνθρώπων, ὡς σὺ τοῦ αὐτοῦ ἔστιν καὶ δαιμόνια καὶ θεῖα ἠγεῖσθαι, καὶ αὐτὸ τοῦ αὐτοῦ μήτε δαίμονας μήτε θεοὺς μήτε ἤρωας, οὐδεμία μηχανὴ ἔστιν.

16. Ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς μὲν ἐγὼ οὐκ ἀδικῶ κατὰ τὴν Μελέγτου γραφὴν, οὐ πολλῆς μοι δοκεῖ εἶναι ἀπολογίας, ἀλλὰ ἱκανὰ καὶ ταῦτα· ὃ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὅτι πολλῇ μοι ἀπέχθεια γέγονε καὶ πρὸς πολλοὺς, εὐ ἴστε, ὅτι ἀληθὲς

ἔστιν. καὶ τοῦτ' ἔστιν, ὃ ἐμὲ αἰρήσει, ἐάνπερ αἰρήῃ, οὐ Μέλητος οὐδὲ Ἄνυτος, ἀλλ' ἢ τῶν πολλῶν διαβολή τε καὶ φθόνος· ἃ δὴ πολλοὺς καὶ ἄλλους καὶ ἀγαθοὺς ἀνδρας ἤρηκεν, οἷμαι δὲ καὶ αἰρήσειν· οὐδὲν δὲ δεινόν, μὴ ἐν ἐμοὶ στή. ἴσως δ' ἂν οὖν εἴποι τις· «εἴτ' οὐκ αἰσχύνει, ὦ Σώκρατες, τοιοῦτον ἐπιτήδευμα ἐπιτηδεύσας, ἐξ οὗ κινδυνεύεις νυνὶ ἀποθανεῖν;»· ἐγὼ δὲ τοῦτ' ἂν δίκαιον λόγον ἀντείποιμι, ὅτι οὐ καλῶς λέγεις, ὦ ἄνθρωπε, εἰ οἶει δεῖν κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν ἢ τεθνήσκειν ἄνδρα, ὅτου τι καὶ σμικρὸν ὄφελός ἐστιν, ἀλλ' οὐκ ἐκείνο μόνον σκοπεῖν, ὅταν πράττει, πότερον δίκαια ἢ ἀδίκαια πράττει, καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα ἢ κακοῦ· φαῦλοι γὰρ ἂν τῆ γε σφ' λόγῳ εἶεν τῶν ἡμιθέων ὅσοι ἐν Τροίᾳ τετελευτήκασι, οἳ τε ἄλλοι καὶ ὁ τῆς Θέτιδος υἱός, ὃς τοσοῦτον τοῦ κινδύνου κατεφρόνησε παρὰ τὸ αἰσχρόν τι ὑπομείναι, ὥστε ἐπειδὴ εἶπεν ἢ μήτηρ αὐτῷ προθυμουμένῳ Ἐκτορα ἀποκτείνει, θεὸς οὖσα, οὕτωςί πως, ὡς ἐγὼ οἷμαι· «ὦ παῖ, εἰ τιμωρήσεις Πατρόκλῳ τῆ ἐταίρῳ τὸν φόνον, αὐτὸς ἀποθανεῖ· αὐτίκα γάρ τοι», φησί, «μεθ' Ἐκτορα πόντος ἐτοιμός· ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας τοῦ μὲν θανάτου καὶ τοῦ κινδύνου ὀλιγόρησε, πολὺ δὲ μᾶλλον δείσας τὸ ζῆν κακὸς ὢν καὶ τοῖς φίλοις μὴ τιμωρεῖν, «αὐτίκα», φησί, «τεθναίνῃ δίκην ἐπιθείς τῆ ἀδικούντι, ἵνα μὴ ἐνθάδε μένω καταγέλαστος παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν ἄχθος ἀρούρης»· μὴ αὐτὸν οἶει φροντίσαι θανάτου καὶ κινδύνου; οὕτω γὰρ ἔχει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῆ ἀληθείᾳ· οὐ ἂν τις ἐαυτὸν τάξῃ ἡγησάμενος βέλτιστον εἶναι ἢ ὑπ' ἄρχοντος ταχθῆ, ἐνταῦθα δεῖ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μένοντα κινδυνεύειν, μηδὲν ὑπολογιζόμενον μῆτε θάνατον μῆτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ αἰσχροῦ.

17. Ἐγὼ οὖν δεινὰ ἂν εἶην εἰργασμένος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ, ὅτε μὲν με οἱ ἄρχοντες ἔταττον, οὓς ὑμεῖς εἴλασθε ἄρχειν μου καὶ ἐν Ποσειδαίᾳ καὶ ἐν Ἀμφιπόλει καὶ ἐπὶ Δηλίῳ, τότε μὲν, οὐ ἐκείνοι ἔταττον, ἔμενον ὥσπερ καὶ ἄλλος τις καὶ ἐκινδύνευον ἀποθανεῖν, τοῦ δὲ θεοῦ τάττοντος, ὡς ἐγὼ φήθην τε καὶ ὑπέλαβον,

φιλοσοφούντά με δεῖν ζῆν καὶ ἐξετάζοντα ἑμαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους, ἐνταῦθα δὲ φοβηθεὶς ἢ θάνατον ἢ ἄλλο ὅτιοῦν πράγμα λίποιμι τὴν τάξιν. δεῖνόν μέντ' ἂν εἴη, καὶ ὡς ἀληθῶς τότε ἂν με δικαίως εἰσάγαι τις εἰς δικαστήριον, ὅτι οὐ νομίζω θεοὺς εἶναι ἀπειθῶν τῇ μαντείᾳ καὶ δεδιῶς θάνατον καὶ οἰόμενος σοφὸς εἶναι οὐκ ὄν. τὸ γὰρ τοι θάνατον δεδιέναι, ὦ ἄνδρες, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ δοκεῖν σοφὸν εἶναι μὴ ὄντα· δοκεῖν γὰρ εἰδέναι ἐστὶν ἃ οὐκ οἶδεν· οἶδε μὲν γὰρ οὐδεὶς τὸν θάνατον, οὐδ' εἰ τυγχάναι τῷ ἀνθρώπῳ πάντων μέγιστον ὄν τῶν ἀγαθῶν, δεδίασι δ' ὡς εὖ εἰδότες, ὅτι μέγιστον τῶν κακῶν ἐστὶ καὶ τοῦτο πῶς οὐκ ἀμαθία ἐστὶν αὕτη ἢ ἐπὶ νοήσιμος, ἢ τοῦ οἶσθαι εἰδέναι· ἃ οὐκ οἶδεν; «ἐγὼ δ', ὦ ἄνδρες, τούτῳ καὶ ἐνταῦθα ἕως διαφέρω τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰ δὴ τῷ σοφώτερός τοι φαίην εἶναι, τούτῳ ἂν, ὅτι οὐκ εἰδὼς ἱκανῶς περὶ τῶν ἐν Ἄδου οὕτω καὶ οἴομαι οὐκ εἰδέναι· τὸ δὲ ἀδικεῖν καὶ ἀπειθεῖν τῷ βελτίονι, καὶ θεῷ καὶ ἀνθρώπῳ, ὅτι κακὸν καὶ αἰσχρὸν ἐστὶν, οἶδα. πρὸ οὖν τῶν κακῶν, ὧν οἶδα, ὅτι κακά ἐστιν, ἃ μὴ οἶδα, εἰ καὶ ἀγαθὰ ὄντα τυγχάναι, οὐδέποτε φοβήσομαι οὐδὲ φευξομαι· ὥστε οὐδ' εἰ με νῦν ὑμεῖς ἀφίετε Ἀνύτῳ ἀπιστήσαντες, ὅς ἐφη ἢ τὴν ἀρχὴν οὐ δεῖν ἐμὲ δεῦρο εἰσελθεῖν ἢ, ἐπειδὴ εἰσῆλθον, οὐχ οἶόν τ' εἶναι τὸ μὴ ἀποκτείναι με, λέγων πρὸς ὑμᾶς ὡς, εἰ διαφευξοίμην, ἤδη ἂν ὑμῶν οἱ υἱεῖς ἐπιτηδεύοντες ἃ Σωκράτης διδάσκει, πάντες παντάπασι διαφθαρήσονται, — «εἰ μοι πρὸς ταῦτα εἴποιτε· ὦ Σωκράτες, νῦν μὲν Ἀνύτῳ οὐ πεισόμεθα, ἀλλ' ἀφειμέν σε, ἐπὶ τούτῳ μέντοι, ἐφ' ᾧτε μηκέτι ἐν ταύτῃ τῇ ζητήσῃ διατρέβειν μηδὲ φιλοσοφεῖν· ἐὰν δὲ ἀλῶς ἔτι τοῦτο πράττων, ἀποθανεῖ· εἰ οὖν με, ὅπερ εἶπον, ἐπὶ τούτοις ἀφίετε, «εἵποιμ' ἂν ὑμῖν,» ὅτι ἐγὼ ὑμᾶς, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀσπάζομαι μὲν καὶ φιλῶ, πείσομαι δὲ μᾶλλον τῷ θεῷ ἢ ὑμῖν, καὶ ἕωσπερ ἂν ἐμπνέω καὶ οἶός τε ὦ, οὐ μὴ παύσομαι φιλοσοφῶν καὶ ὑμῖν παρακελευόμενός τε καὶ ἐνδεικνύμενός ὅτῳ ἂν αἰεὶ ἐντυγχάνω ὑμῶν, λέγων, οἷάπερ εἶπωθα, ὅτι, ὦ ἄριστε ἀνδρῶν, Ἀθη-

ναῖος ὢν, πόλεως τῆς μεγίστης καὶ εὐδοκιμωτάτης εἰς σοφίαν καὶ ἰσχύν, χρημάτων μὲν οὐκ αἰσχύνει ἐπιμελούμενος, ὅπως σοι ἔσται ὡς πλείστα, καὶ δόξης καὶ τιμῆς, φρονήσεως δὲ καὶ ἀληθείας καὶ τῆς ψυχῆς, ὅπως ὡς βελτίστη ἔσται, οὐκ ἐπιμελεῖ οὐδὲ φροντίζεις, καὶ ἐάν τις ὑμῶν ἀμφισβητῇ καὶ φῆ ἐπιμελεῖσθαι, οὐκ εὐθὺς ἀφήσω αὐτὸν οὐδ' ἄπειμι, ἀλλ' ἐρήσομαι αὐτὸν καὶ ἐξετάσω καὶ ἐλέγξω, καὶ ἐάν μοι μὴ δοκῇ κεκτῆσθαι ἀρετὴν, φάναι δέ, ὀνειδιῶ, ὅτι τὰ πλείστου ἄξια περὶ ἐλαχίστου ποιεῖται, τὰ δὲ φαυλότερα περὶ πλείονος. ταῦτα καὶ νεωτέρῳ καὶ πρεσβυτέρῳ, ὅτῳ ἂν ἐντυγχάνω, ποιήσω, καὶ ξένῳ καὶ ἀστῶ, μᾶλλον δὲ τοῖς ἀστοῖς, ὅσῳ μου ἐγγυτέρω ἐστὲ γένει. ταῦτα γὰρ κελεύει ὁ θεός, εὖ ἴστε, καὶ ἐγὼ οἶμαι οὐδὲν πῶ ὑμῖν μείζον ἀγαθὸν γενέσθαι ἐν τῇ πόλει ἢ τὴν ἐμὴν τῇ θεῷ ὑπηρεσίαν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο πράττων ἐγὼ περιέρχομαι ἢ πείθων ὑμῶν καὶ νεωτέρους καὶ πρεσβυτέρους μήτε σωμαίων ἐπιμελεῖσθαι μήτε χρημάτων πρότερον μηδὲ οὕτω σφόδρα ὡς τῆς ψυχῆς, ὅπως ὡς ἀρίστη ἔσται λέγων, ὅτι οὐκ ἐκ χρημάτων ἀρετὴ γίγνεται, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς χρήματα καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις ἅπαντα καὶ ἰδία καὶ δημοσία. εἰ μὲν οὖν ταῦτα λέγων διαφθείρω τοὺς νέους, ταῦτ' ἂν εἴη βλαβερά· εἰ δὲ τίς μέ φησιν ἄλλα λέγειν ἢ ταῦτα, οὐδὲν λέγει πρὸς ταῦτα φαίην ἂν, ὦ Ἀθηναῖοι, ἢ πείθεσθε Ἀνύτῳ ἢ μῆ, καὶ ἢ ἀφίετε ἢ μὴ ἀφίετε, ὡς ἐμοῦ οὐκ ἂν ποιήσοντος ἄλλα, οὐδ' εἰ μέλλω πολλακίς τεθνάναι.

18. Μὴ θορυβεῖτε, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἐμμείνατέ μοι οἷς ἐδεήθην ὑμῶν, μὴ θορυβεῖν ἐφ' οἷς ἂν λέγω, ἀλλ' ἀκούειν καὶ γάρ, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ὀνήσεσθε ἀκούοντες· μέλλω γὰρ οὖν ἅττα ὑμῖν ἔρεῖν καὶ ἄλλα, ἐφ' οἷς ἴσως βοήσεσθε· ἀλλὰ μηδαμῶς ποιεῖτε τοῦτο· εὖ γὰρ ἴστε, ἐάν ἐμὲ ἀποκτείνητε τοιοῦτον ὄντα, οἷον ἐγὼ λέγω, οὐκ ἐμὲ βλάψετε ἢ ὑμᾶς αὐτοὺς· ἐμὲ μὲν γὰρ οὐδὲν ἂν βλάψειεν οὔτε Μέλητος οὔτε Ἄνυτος· οὐδὲ γὰρ ἂν δύναιτο· οὐ γὰρ οἶμαι θεμιτὸν εἶναι ἀμείνονι ἀνδρὶ ὑπὸ χείρονος βλάπτεσθαι·

ἀποκτείνει μεντάν ἢ ἴσως ἐξελάσειεν ἢ ἀτιμώσειεν· ἀλλὰ ταῦτα οὗτος μὲν ἴσως οἶεται καὶ ἄλλος τίς που μεγάλη κακία, ἐγὼ δ' οὐκ οἶομαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ποιεῖν ἢ οὗτος νυνὶ ποιεῖ, ἄνδρα ἀδίκως ἐπιχειρεῖν ἀποκτινύναι. νῦν οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλοῦ δέω ἐγὼ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ ἀπολογεῖσθαι, ὡς τις ἂν οἶοιτο, ἀλλὰ ὑπὲρ ὑμῶν, μή τι ἐξαμάρτητε περὶ τὴν τοῦ θεοῦ δόσιν ὑμῖν ἐμοῦ καταψήφισάμενοι· ἐὰν γὰρ ἐμὲ ἀποκτείνητε, οὐ βραδίως ἄλλον τοιοῦτον εὐρήσετε, ἀτεχνῶς, εἰ καὶ γελοιότερον εἰπεῖν, προσκείμενον τῇ πόλει ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὡσπερ ἵππῳ μεγάλῳ μὲν καὶ γενναίῳ, ὑπὸ μεγέθους δὲ νοθεστέρω καὶ δεομένῳ ἐγείρεσθαι ὑπὸ μύωπός τινος· οἷον δὴ μοι δοκεῖ ὁ θεὸς ἐμὲ τῇ πόλει προστεθηκέναι τοιοῦτόν τινα, ὃς ὑμᾶς ἐγείρων καὶ πείθων καὶ δειδιῶν ἕνα ἕκαστον οὐδὲν παύομαι τὴν ἡμέραν ὄλην πανταχοῦ προσκαθίζων. τοιοῦτος οὖν ἄλλος οὐ βραδίως ὑμῖν γενήσεται, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ἐὰν ἐμοὶ πείθησθε, φείσεσθέ μου· ὑμεῖς δ' ἴσως τάχ' ἂν ἀχθόμενοι ὡσπερ οἱ νυστάζοντες ἐγειρόμενοι, κρούσαντες ἂν με, πειθόμενοι Ἀνύτῳ, βραδίως ἂν ἀποκτείναιτε, εἴτα τὸν λοιπὸν βίον καθεύδοντες διατελοῖτε ἂν, εἰ μή τινα ἄλλον ὁ θεὸς ὑμῖν ἐπιπέμφει κηδόμενος ὑμῶν· ὅτι δ' ἐγὼ τυγχάνω ὢν τοιοῦτος, οἷος ὑπὸ τοῦ θεοῦ τῇ πόλει δεδῶσθαι, ἐνθένδε ἂν κατανοήσαίτε· οὐ γὰρ ἀνθρωπίνῳ ἔοικε τὸ ἐμὲ τῶν μὲν ἐμαυτοῦ ἀπάντων ἡμεληκέναι καὶ ἀνέχεσθαι τῶν οἰκείων ἀμελουμένων τσαῦτα ἦδη ἔτη, τὸ δὲ ὑμέτερον πράττειν αἰεὶ, ἰδίᾳ ἑκάστῳ προσιόντα ὡσπερ πατέρα ἢ ἀδελφὸν πρεσβύτερον πείθοντα, ἐπιμελεῖσθαι ἀρετῆς, καὶ εἰ μὲν τι ἀπὸ τούτων ἀπέλαυον καὶ μισθὸν λαμβάνων ταῦτα παρεκλευόμεν, εἶχον ἂν τινα λόγον· νῦν δὲ δρᾶτε καὶ αὐτοί, ὅτι οἱ κατήγοροι, τᾶλλα πάντα ἀναισχύντως οὕτω κατηγοροῦντες, τοῦτό γε οὐκ οἶοί τε ἐγένοντο ἀπαναισχυντήσαι παρασχόμενοι μάρτυρα, ὡς ἐγὼ ποτέ τινα ἢ ἐπραξάμην μισθὸν ἢ ἤτησα· ἰκανὸν γάρ, οἷμαι, ἐγὼ παρέχομαι τὸν μάρτυρα, ὡς ἀληθῆ λέγω, τὴν πενίαν.

19. Ἴσως ἂν οὖν δόξειεν ἄποπον εἶναι, ὅτι δὴ ἐγὼ εἶμι μὲν

ταῦτα συμβουλεύω περιῶν καὶ πολυπραγμονῶ, δημοσίᾳ δὲ οὐ
τολμῶ ἀναβαίνων εἰς τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον συμβουλεύειν τῇ πό-
λει. τούτου δὲ αἰτίον ἐστίν, ὃ ὑμεῖς ἐμοῦ πολλάκις ἀκηκόατε πολ-
λαχοῦ λέγοντος, ὅτι μοι θεῖόν τι καὶ δαιμόνιον γίγνεται, ὃ δὴ καὶ
ἐν τῇ γραφῇ ἐπικωμωδῶν Μέλητος ἐγράψατο· ἐμοὶ δὲ τοῦτ' ἐστίν
ἐκ παιδὸς ἀρξάμενον φωνή τις γιγνομένη, ἣ, ὅταν γένηται, ἀεὶ
ἀποτρέπει με τούτου, ὃ ἂν μέλλω πράττειν, προτρέπει δὲ οὔποτε·
τούτ' ἐστίν, ὃ μοι ἐναντιοῦται τὰ πολιτικὰ πράττειν. καὶ παγκά-
λως γέ μοι δοκεῖ ἐναντιοῦσθαι· εὐ γὰρ ἴστε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
εἰ ἐγὼ πάλαι ἐπεχείρησα πράττειν τὰ πολιτικὰ πράγματα, πά-
λαι ἂν ἀπολώλη καὶ οὔτ' ἂν ὑμᾶς ὠφελήκη οὐδὲν οὔτ' ἂν ἐμαυ-
τόν· καὶ μοι μὴ ἄχθεσθε λέγοντι τάληθῆ· οὐ γὰρ ἐστίν ὅστις ἀν-
θρώπων σωθήσεται οὔτε ὑμῖν οὔτε ἄλλῃ πλῆθει οὐδενὶ γνησίως
ἐναντιούμενος καὶ διακωλύων πολλὰ ἄδικα καὶ παράνομα ἐν τῇ
πόλει γίγνεσθαι, ἀλλ' ἀναγκαῖόν ἐστι τὸν τῷ ὄντι μαχοῦμενον
ὑπὲρ τοῦ δικαίου, καὶ εἰ μέλλει ὀλίγον χρόνον σωθήσεσθαι, ἰδιω-
τεύειν, ἀλλὰ μὴ δημοσιεύειν.

20. Μεγάλα δ' ἐγώ γε ὑμῖν τεκμήρια παρέξομαι τούτων, οὐ
λόγους, ἀλλ', ὃ ὑμεῖς τιμᾶτε, ἔργα. ἀκούσατε δὴ μου τὰ ἐμοὶ ξυμ-
βεβηκότα, ἵνα εἰδῆτε, ὅτι οὐδ' ἂν ἐνὶ ὑπαικάθοιμι παρὰ τὸ δί-
καιον δεῖσας θάνατον, μὴ ὑπέκων δὲ ἅμ' ἂν καὶ ἀπολοίμην. ἐρῶ
δὲ ὑμῖν φορτικὰ μὲν καὶ δικανικά, ἀληθῆ δέ. ἐγὼ γάρ, ὦ Ἀθη-
ναῖοι, ἀλλήν μὲν ἀρχὴν οὐδεμίαν πώποτε ἤρξα ἐν τῇ πόλει, ἐδοῦ-
λεσσα δέ· καὶ ἔτυχεν ἡμῶν ἡ φυλὴ Ἀντιοχίς πρυτανεύουσα, ὅτε
ὑμεῖς τοὺς δέκα στρατηγούς τοὺς οὐκ ἀνελομένους τοὺς ἐκ τῆς
ναυμαχίας ἐβούλεσθε ἀθρόους κρίνειν, παρανόμως, ὡς ἐν τῷ
ὑστέρω χρόνῳ πᾶσιν ὑμῖν ἔδοξε· τότε ἐγὼ μόνος τῶν πρυτάνεων
ἠναντιώθην ὑμῖν μηδὲν ποιεῖν παρὰ τοὺς νόμους καὶ ἐναντία
ἐψηφισάμην· καὶ ἐτοίμων ὄντων ἐνδεικνύναί με καὶ ἀπάγειν
τῶν βητόρων, καὶ ὑμῶν κελευόντων καὶ βρώντων, μετὰ τοῦ
νόμου καὶ τοῦ δικαίου ὄμην μᾶλλον με δεῖν διακινδυνεύειν ἢ

μεθ' ὑμῶν γενέσθαι μὴ δίκαια βουλευομένων, φοβηθέντα δεσμὸν ἢ θάνατον, καὶ ταῦτα μὲν ἦν ἔτι δημοκρατουμένης τῆς πόλεως· ἐπειδὴ δὲ ὀλιγαρχία ἐγένετο, οἱ τριάκοντα αὐτὸ μεταπεμφάμενοί με πέμπτον αὐτὸν εἰς τὴν θόλον προσέταξαν ἀγαγεῖν ἐκ Σαλαμί-
νος Λέοντα τὸν Σαλαμίνιον, ἵνα ἀποθάνῃ· οἷα δὴ καὶ ἄλλοις ἐκείνοι πολλοῖς πολλὰ προσέταττον βουλόμενοι ὡς πλείστους ἀνα-
πλῆσαι αἰτιῶν. τότε μέντοι ἐγὼ οὐ λόγῳ, ἀλλ' ἔργῳ αὐτὸ ἐνεδει-
ξάμην, ὅτι ἐμοὶ θανάτου μὲν μέλει, εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰ-
πεῖν, οὐδ' ὅτι οὖν, τοῦ δὲ μηδὲν ἄδικον μὴδ' ἀνόσιον ἐργάζεσθαι,·
τούτου δὲ τὸ πᾶν μέλει· ἐμὲ γὰρ ἐκείνη ἢ ἀρχὴ οὐκ ἐξέπληξεν
οὕτως ἰσχυρὰ οὕσα, ὥστε ἄδικόν τι ἐργάσασθαι, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ
τῆς θόλου ἐξήλθομεν, οἱ μὲν τέτταρες ὄχοντο εἰς Σαλαμίνα καὶ
ἤγαγον Λέοντα, ἐγὼ δὲ ὄχόμεν ἀπιὼν οἴκαδε· καὶ ἴσως ἂν διὰ
ταῦτα ἀπέθανον, εἰ μὴ ἢ ἀρχὴ διὰ ταχέων κατελύθη· καὶ τούτων
ὑμῖν ἔσονται πολλοὶ μάρτυρες.

21. Ἐρ' οὖν ἂν με οἴεσθε τοσάδε ἔτη διαγενέσθαι, εἰ ἔπρατ-
τον τὰ δημόσια, καὶ πράττων ἀξίως ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἐβοήθουν τοῖς
δικαίσις καὶ, ὡσπερ χρῆ, τοῦτο περὶ πλείστου ἐποιούμην; πολ-
λοῦ γε δεῖ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· οὐδὲ γὰρ ἂν ἄλλος ἀνθρώπων
οὐδαίς, ἀλλ' ἐγὼ διὰ παντὸς τοῦ βίου δημοσίᾳ τε, εἴ ποῦ τι
ἔπραξα, τοιοῦτος φανοῦμαι, καὶ ἰδίᾳ δ' αὐτὸς οὗτος, οὐδενὶ πώ-
ποτε ξυγχορήσας οὐδὲν παρὰ τὸ δίκαιον οὔτε ἄλλῳ οὔτε τούτων
οὐδενί, οἷς οἱ διαβάλλοντες ἐμέ φασιν ἐμοὺς μαθητὰς εἶναι· ἐγὼ
δὲ διδάσκαλος μὲν οὐδενὸς πώποτε ἔγενόμην· εἰ δὲ τίς μου λέγον-
τος καὶ τὰ ἐμαυτοῦ πράττοντος ἐπιθυμῇ ἀκούειν, εἴτε νεώτερος
εἴτε πρεσβύτερος, οὐδενὶ πώποτε ἐφθόνησα, οὐδὲ χρήματα μὲν
λαμβάνων διαλέγομαι, μὴ λαμβάνων δὲ οὐ, ἀλλ' ὁμοίως καὶ πλου-
σίῳ καὶ πένητι παρέχω ἐμαυτὸν ἐρωτᾶν, καὶ ἂν τις βούληται
ἀποκρινόμενος ἀκούειν ὧν ἂν λέγω, καὶ τούτων ἐγὼ εἴτε τις χρη-
στὸς γίγνεται· εἴτε μὴ, οὐκ ἂν δικαίως τὴν αἰτίαν ὑπέχοιμι, ὧν
μήτε ὑπεσχόμην μὴδενὶ μὴδὲν πώποτε μάθημα μήτε ἐδίδαξα· εἰ

δέ τις φησι παρ' ἐμοῦ πώποτε τι μαθεῖν ἢ ἀκοῦσαι ἰδίᾳ, ὃ τί μὴ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, εὖ ἴστε, ὅτι οὐκ ἀληθῆ λέγει.

22. Ἀλλὰ διὰ τί δὴ ποτε μετ' ἐμοῦ χαίρουσί τινες πολὺν χρόνον διατριβόντες; ἀκηκόατε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐγὼ εἶπον, ὅτι ἀκούοντες χαίρουσιν ἐξεταζομένοις τοῖς ὀλομένοις μὲν εἶναι σοφοῖς, οὓσι δ' οὐ· ἔστι γὰρ οὐκ ἀηδές. ἐμοὶ δὲ τοῦτο, ὡς ἐγὼ φημι, προστέτακται ὑπὸ τοῦ θεοῦ πράττειν καὶ ἐκ μαντείων καὶ ἐξ ἐνυπνίων καὶ παντὶ τρόπῳ, ὅπερ τις ποτε καὶ ἄλλη θεία μοῖρα ἀνθρώπῳ καὶ ὀτιοῦν προσέταξε πράττειν ταῦτα, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ ἀληθῆ ἔστι καὶ εὐέλεγκτα· εἰ γὰρ δὴ ἔγωγε τῶν νέων τοὺς μὲν διαφθείρω, τοὺς δὲ διέφθαρκα, χρῆν δὴ πού τις αὐτῶν πρεσβύτεροι γενόμενοι ἔγνωσαν, ὅτι νέοις οὓσιν αὐτοῖς ἐγὼ κακὸν πώποτε τι ξυνεβούλευσα, νυνὶ αὐτοὺς ἀναβαίνοντας ἐμοῦ κατηγορεῖν καὶ τιμωρεῖσθαι· εἰ δὲ μὴ αὐτοὶ ἤθελον, τῶν οἰκείων τινὰς τῶν ἐκείνων, πατέρας καὶ ἀδελφούς καὶ ἄλλους τοὺς προσήκοντας, εἴπερ ὑπ' ἐμοῦ τι κακὸν ἐπεπόνθεσαν αὐτῶν οἱ οἰκεῖοι, νῦν μεμνήσθαι καὶ τιμωρεῖσθαι. πάντως δὲ πάρεσιν αὐτῶν πολλοὶ ἐνταυθοῖ, οὓς ἐγὼ ὄρω, πρῶτον μὲν Κρίτων οὗτος, ἐμὸς ἡλικιωτῆς καὶ δημότης, Κριτοβούλου τοῦδε πατὴρ, ἔπειτα Λυσανίας ὁ Σφήττιος, Αἰσχίνου τοῦδε πατὴρ, ἔτι Ἀντιφῶν ὁ Κηφισιεὺς οὗτος, Ἐπιγένους πατὴρ· ἄλλοι τοίνυν οὗτοι, ὧν οἱ ἀδελφοὶ ἐν ταύτῃ τῇ διατριβῇ γεγόνασι, Νικόστρατος ὁ Θεοζοτίδου, ἀδελφὸς Θεοδότου—καὶ ὁ μὲν Θεόδοτος τετελεύτηκεν, ὥστε οὐκ ἂν ἐκεῖνός γε αὐτοῦ καταδειχθεῖν—, καὶ Πάραλος ὅδε ὁ Δημοδόκου, οὗ ἦν Θεάγης ἀδελφός· ὅδε δὲ Ἀδείμαντος ὁ Ἀρίστωνος, οὗ ἀδελφός οὗτος Πλάτων, καὶ Αἰαντόδωρος, οὗ Ἀπολλόδωρος ὅδε ἀδελφός— καὶ ἄλλους πολλοὺς ἐγὼ ἔχω ὑμῖν εἰπεῖν, ὧν τινα ἐχρῆν μάλιστα μὲν ἐν τῇ ἑαυτοῦ λόγῳ παρασχέσθαι Μέλητον μάρτυρα, εἰ δὲ ἐπελάθετο, νῦν παρασχέσθω, ἐγὼ παραχωρῶ, καὶ λεγέτω, εἴ τι ἔχει τοιοῦτον. ἀλλὰ τούτου πᾶν τοῦναντίον εὐρήσετε, ὦ ἄνδρες, πάντας ἐμοὶ βοηθεῖν ἐτοίμους

τῷ διαφθείροντι, τῷ κακὰ ἐργαζομένῳ τοὺς οἰκείους αὐτῶν, ὡς φασὶ Μέλητος καὶ Ἄνυτος. αὐτοὶ μὲν γὰρ οἱ διαφθαρμένοι τάχ' ἂν λόγον ἔχοιεν βοηθοῦντες· οἱ δὲ ἀδιάφθαρτοι, πρεσβύτεροι ἤδη ἄνδρες, οἱ τούτων προσήκοντες, τίνα ἄλλον ἔχουσι λόγον βοηθοῦντες ἔμοι ἄλλ' ἢ τὸν ὀρθόν τε καὶ δίκαιον, ὅτι ξυνίσασσι Μελήτῳ μὲν ψευδομένῳ, ἔμοι δὲ ἀληθεύοντι;

23. Εἶεν δὴ, ὦ ἄνδρες· ἃ μὲν ἐγὼ ἔχομι' ἂν ἀπολογεῖσθαι, σχεδὸν ἐστὶ ταῦτα καὶ ἄλλα ἴσως τοιαῦτα. τάχα δ' ἂν τις ὑμῶν ἀγανακτήσειεν ἀναμνησθεὶς ἑαυτοῦ, εἰ δὲ μὲν καὶ ἐλάττω τουτοῦ τοῦ ἀγῶνος ἀγῶνα ἀγωνιζόμενος ἐδεήθη τε καὶ ἰκέτευσε τοὺς δικαστὰς μετὰ πολλῶν δακρύων, παιδίᾳ τε αὐτοῦ ἀναβιθασάμενος, ἵνα ὅτι μάλιστα ἐλεηθῆι, καὶ ἄλλους τῶν οἰκείων καὶ φίλων πολλοὺς, ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἄρα τούτων ποιήσω, καὶ ταῦτα κινδυνεύων, ὡς ἂν δόξαιμι, τὸν ἔσχατον κίνδυνον. τάχ' οὖν τις ταῦτα ἐννοήσας αὐθαδέστερον ἂν πρὸς με σχοίη, καὶ ὀργισθεὶς αὐτοῖς τούτοις θεῖτο ἂν μετ' ὀργῆς τὴν ψῆφον. εἰ δὴ τις ὑμῶν οὕτως ἔχει, — οὐκ ἀξίῳ μὲν γὰρ ἔγωγε — εἰ δ' οὖν, ἐπεικεῖν ἂν μοι δοκῶ πρὸς τοῦτον λέγειν λέγων, ὅτι ἐμοί, ὦ ἄριστε, εἰσὶ μὲν πού τινες καὶ οἰκεῖοι· καὶ γὰρ τοῦτο αὐτὸ τὸ τοῦ Ὀμήρου, οὐδ' ἐγὼ ἀπὸ δρυὸς οὐδ' ἀπὸ πέτρης πέφυκα, ἀλλ' ἐξ ἀνθρώπων, ὥστε καὶ οἰκεῖοί μοι εἰσι καὶ υἱεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τρεῖς, εἰς μὲν μείρακιον ἦδη, δύο δὲ παιδίᾳ· ἀλλ' ὅμως οὐδένα αὐτῶν δεῦρο ἀναβιθασάμενος δεήσομαι ὑμῶν ἀποψηφίσασθαι. τί δὴ οὖν οὐδὲν τούτων ποιήσω; οὐκ αὐθαδιζόμενος, ὦ Ἀθηναῖοι, οὐδ' ὑμᾶς ἀτιμάζων, ἀλλ' — εἰ μὲν θαρραλέως ἐγὼ ἔχω πρὸς θάνατον ἢ μὴ, ἄλλος λόγος, πρὸς δ' οὖν δόξαν καὶ ἔμοι καὶ ὑμῖν καὶ ἔλλη τῇ πόλει οὐ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι ἐμὲ τούτων οὐδὲν ποιεῖν καὶ τηλικόνδε ὄντα καὶ τοῦτο τοῦνομα ἔχοντα, εἴτ' οὖν ἀληθὲς εἴτ' οὖν ψεῦδος, ἀλλ' οὖν δεδογμένον γέ ἐστι τὸ Σωκράτῃ διαφέρειν τινὲ τῶν πολλῶν ἀνθρώπων. εἰ οὖν ὑμῶν οἱ δοκοῦντες διαφέρειν εἴτε σοφία εἴτε ἀνδρεία εἴτε ἄλλη ἡτινιοῦν ἀρετῇ τοιοῦτοι ἔσονται, αἰσχρὸν ἂν

εἶη· οἷουςπερ ἐγὼ πολλάκις ἐώρακά τινας, ὅταν κρίνονται, δοκούντας μὲν τι εἶναι, θαυμάσια δὲ ἐργαζομένους, ὡς δεινόν τι οἰομένους πείσεσθαι, εἰ ἀποθανοῦνται, ὡςπερ ἀθανάτων ἐσομένων, ἂν ὑμεῖς αὐτοὺς μὴ ἀποκτείνητε· οἱ ἐμοὶ δοκοῦσιν αἰσχύνῃν τῇ πόλει περιάπτειν, ὥστε ἂν τινα καὶ τῶν ξένων ὑπολαβεῖν, ὅτι οἱ διαφέροντες Ἀθηναίων εἰς ἀρετήν, οὓς αὐτοὶ ἑαυτῶν ἐν τε ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις τιμαῖς προκρίνουσιν, οὗτοι γυναικῶν οὐδὲν διαφέρουσι· ταῦτα γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὔτε ἡμᾶς χρῆ ποιεῖν τοὺς δοκοῦντας καὶ ὀτιοῦν εἶναι, οὔτ' ἂν ἡμεῖς ποιῶμεν, ὑμᾶς ἐπιτρέπειν, ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ ἐνδείκνυσθαι, ὅτι πολὺ μᾶλλον καταψηφισθε τοῦ τὰ ἐλθεῖνὰ ταῦτα δράματα εἰσάγοντος καὶ καταγέλαστον τὴν πόλιν ποιούντος ἢ τοῦ ἡσυχίαν ἄγοντος.

24. Χωρὶς δὲ τῆς δόξης, ὦ ἄνδρες, οὐδὲ δίκαιόν μοι δοκεῖ εἶναι δεῖσθαι τοῦ δικαστοῦ οὐδὲ δεόμενον ἀποφεύγειν, ἀλλὰ διδάσκειν καὶ πείθειν. οὐ γὰρ ἐπὶ τούτῳ κἀθηται ὁ δικαστής, ἐπὶ τῷ καταχαρίζεσθαι τὰ δίκαια, ἀλλ' ἐπὶ τῷ κρίνειν ταῦτα· καὶ ὁμῶμοκεν οὐ χαριεῖσθαι οἷς ἂν δοκῇ αὐτῷ, ἀλλὰ δικάσειν κατὰ τοὺς νόμους· οὐκ οὐκ χρῆ οὔτε ἡμᾶς ἐθίζειν ὑμᾶς ἐπισημαίνειν οὔθ' ὑμᾶς ἐθίζεσθαι· οὐδέτεροι γὰρ ἂν ἡμῶν εὐσεβοῖεν, μὴ οὖν ἀξιούτέ με, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοιαῦτα δεῖν πρὸς ὑμᾶς πράττειν, ἃ μῆτε ἡγοῦμαι καλὰ εἶναι μῆτε δίκαια μῆτε ὅσια, ἄλλως τε μέντοι νῆ Δία πάντως καὶ ἀσεβείας φεύγοντα ὑπὸ Μελήτρου τουτουί. σαφῶς γὰρ ἂν, εἰ πείθοιμι ὑμᾶς καὶ τῷ δεῖσθαι βλαβερίστην ὁμωμοκότας, θεοὺς ἂν διδάσκοιμι μὴ ἡγεῖσθαι ὑμᾶς εἶναι, καὶ ἀτεχνῶς ἀπολογούμενος κατηγοροῖην ἂν ἐμαυτοῦ, ὡς θεοὺς οὐ νομίζω. ἀλλὰ πολλοῦ δεῖ οὕτως ἔχειν· νομίζω τε γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς οὐδεὶς τῶν ἐμῶν κατηγορῶν, καὶ ὑμῖν ἐπιτρέπω· καὶ τῷ θεῷ κρίναι περὶ ἐμοῦ, ὅπῃ μέλλει ἐμοὶ τε ἄριστα εἶναι καὶ ὑμῖν.

Μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου
περὶ ἐνοχῆς τοῦ Σωκράτους.

25. Τὸ μὲν μὴ ἀγανακτεῖν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐπὶ τούτῳ τῷ γεγονότι, ὅτι μου κατεψηφίσασθε, ἄλλα τέ μοι πολλὰ ξυμβάλλεται, καὶ οὐκ ἀνέλπιστόν μοι γέγονε τὸ γεγονὸς τούτο, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον θαυμάζω ἑκατέρων τῶν ψήφων τὸν γεγονότα ἀριθμόν· οὐ γὰρ ἠόμην ἐγωγε οὕτω παρ' ὀλίγον ἕσσεσθαι, ἀλλὰ παρὰ πολὺ· νῦν δέ, ὡς ἔοικεν, εἰ τριάκοντα μόναι μετέπεσον τῶν ψήφων ἀποπεφεύγη ἄν. Μέλητον μὲν οὖν, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, καὶ νῦν ἀποπέφευγα, καὶ οὐ μόνον ἀποπέφευγα, ἀλλὰ παντὶ δῆλον τοῦτό γε, ὅτι, εἰ μὴ ἀνέβη Ἄνυτος καὶ Λύκων κατηγορήσοντες ἐμοῦ, κὰν ὧφλε χιλίας δραχμὰς οὐ μεταλαβὼν τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων.

26. Τιμᾶται δ' οὖν μοι ὁ ἀνὴρ θανάτου, εἴεν ἐγὼ δὲ δὴ τίνοσ ὑμῖν ἀντιτιμῆσομαι, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι; ἢ δῆλον ὅτι τῆς ἀξίας; τί οὖν; τί ἄξιός εἰμι παθεῖν ἢ ἀποτεῖσαι, ὅτι μαθὼν ἐν τῷ βίῳ οὐχ ἡσυχίαν ἔγγον, ἀλλ' ἀμελήσας ὧν περ οἱ πολλοί, χρηματισμοῦ τε καὶ οἰκονομίας καὶ στρατηγιῶν καὶ δημηγοριῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν καὶ ξυνομοσιῶν καὶ στάσεων τῶν ἐν τῇ πόλει γιγνομένων, ἡγήσάμενος ἑμαυτὸν τῷ ὄντι ἐπιεικέστερον εἶναι ἢ ὥστε εἰς ταῦτ' ἰόντα σφῆζεσθαι, ἐνταῦθα μὲν οὐκ ἦα, οἱ ἐλθὼν μήτε ὑμῖν μήτε ἑμαυτῷ ἑμῆλλον μηδὲν ὄφελος εἶναι, ἐπὶ δὲ τὸ ἰδίᾳ ἕκαστον ἰὼν εὐεργετεῖν τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν, ὡς ἐγὼ φημι, ἐνταῦθα ἦα, ἐπιχειρῶν ἕκαστον ὑμῶν πείθειν μὴ πρότερον μήτε τῶν ἑαυτοῦ μηδενὸς ἐπιμελεῖσθαι, πρὶν ἑαυτοῦ ἐπιμεληθεῖν. ὅπως ὡς βέλτιστος καὶ φρονιμώτατος ἔσοιτο, μήτε τῶν τῆς πόλεως, πρὶν αὐτῆς τῆς πόλεως, τῶν τε ἄλλων οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπιμελεῖσθαι· τί οὖν εἰμι ἄξιος παθεῖν τοιοῦτος ὢν; ἀγαθόν τι, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ δεῖ γε κατὰ τὴν ἀξίαν τῇ ἀληθείᾳ τιμᾶσθαι· καὶ ταῦτά γε ἀγαθὸν τοιοῦτον, ὅτι ἂν πρόποι ἐμοί.

τί οὖν πρέπει ἀνδρὶ πένητι εὐεργέτη, δεομένῳ ἄγειν σχολὴν ἐπὶ τῇ ὑμετέρᾳ παρακλελεύσει; οὐκ ἔσθ' ὅ τι μᾶλλον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρέπει οὕτως, ὡς τὸν τοιοῦτον ἄνδρα ἐν πρυτανείῳ σιτεῖσθαι, πολὺ γὰρ μᾶλλον ἢ εἴ τις ὑμῶν ἔππῳ ἢ ξυνωρίδι ἢ ζευγεί νενίκηκεν Ὀλυμπίασιν. ὁ μὲν γὰρ ὑμᾶς ποιεῖ εὐδαίμονας δοκεῖν εἶναι, ἐγὼ δὲ εἶναι· καὶ ὁ μὲν τροφῆς οὐδὲν δεῖται, ἐγὼ δὲ δέομαι. εἰ οὖν δεῖ με κατὰ τὸ δίκαιον τῆς ἀξίας τιμᾶσθαι, τούτου τιμῶμαι, ἐν πρυτανείῳ σιτήσεως.

27. Ἴσως οὖν ὑμῖν καὶ ταυτὶ λέγων παραπλησίως δοκῶ λέγειν ὡσπερ περὶ τοῦ οἴκτου καὶ τῆς ἀντιβολήσεως, ἀπαυθαδιζόμενος· τὸ δὲ οὐκ ἔστιν, ὦ Ἀθηναῖοι, τοιοῦτον, ἀλλὰ τοιόνδε μᾶλλον. πέπεισμαι ἐγὼ ἐκὼν εἶναι μηδένα ἀδικεῖν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ὑμᾶς τοῦτο οὐ πείθω· ὀλίγον γὰρ χρόνον ἀλλήλοις διειλέγμεθα· ἐπεὶ, ὡς ἐγὼ φημι, εἴ ἦν ὑμῖν νόμος, ὡσπερ καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις, περὶ θανάτου μὴ μίαν ἡμέραν μόνον κρίνειν, ἀλλὰ πολλὰς, ἐπεισθητε ἄν· νῦν δ' οὐ βράδιον ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ μεγάλας διαβολὰς ἀπολύεσθαι. πεπεισμένος δὲ ἐγὼ μηδένα ἀδικεῖν πολλοῦ δέω ἑμαυτὸν γὰρ ἀδικήσειν καὶ κατ' ἑμαυτοῦ ἔρεῖν αὐτός, ὡς ἀξίος εἰμί του κακοῦ καὶ τιμῆσεσθαι τοιοῦτου τινὸς ἑμαυτῷ. τί δείσας; ἢ μὴ πάθω τοῦτο, οὐ Μέληγτός μοι τιμᾶται, ὃ φημι οὐκ εἰδέναι οὔτ' εἰ ἀγαθὸν οὔτ' εἰ κακὸν ἔστιν; ἀντὶ τούτου δὲ ἔλωμαί τι ὧν εὐ οἶδ' ὅτι κακῶν ὄντων, τούτου τιμησάμενος; πότερον δεσμοῦ; καὶ τί με δεῖ ζῆν ἐν δεσμοτηρίῳ δουλεύοντα τῇ αἰεὶ καθισταμένῃ ἀρχῇ, τοῖς ἑνδεκα; ἀλλὰ χρημάτων, καὶ δεδέσθαι, ἕως ἂν ἐκτείσω; ἀλλὰ ταυτὸν μοί ἔστιν, ὅπερ νῦν δὴ ἔλεγον· οὐ γὰρ ἔστι μοι χρήματα, ὁπόθεν ἐκτείσω. ἀλλὰ δὴ φυγῆς τιμήσωμαι; ἴσως γὰρ ἂν μοι τούτου τιμῆσαίτε· πολλὰ μεντᾶν με φιλοψυχία ἔχοι, εἰ οὕτως ἀλόγιστός εἰμι, ὥστε μὴ δύνασθαι λογίζεσθαι, ὅτι ὑμεῖς μὲν ὄντες πολῖταί μου οὐχ οἷοί τε ἐγένεσθε ἐνεγκεῖν τὰς ἑμὰς διατριβὰς καὶ τοὺς λόγους, ἀλλ' ὑμῖν βαρύτεραι γεγόνασι καὶ ἐπιφθονώτεραι, ὥστε ζητεῖτε αὐτῶν νυνὶ ἀπαλλαγῆναι· ἄλλοι δὲ ἄρα αὐτὰς

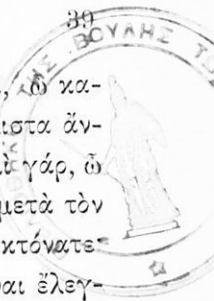
οἴσουσι βράδιως; πολλοῦ γε δεῖ, ὧ Ἀθηναῖοι. καλὸς οὖν ἂν μοι ὁ βίος εἴη ἐξεληθόντι τηλικῶδε ἀνθρώπῳ ἄλλῃν ἐξ ἄλλης πόλεως ἀμειβομένῳ καὶ ἐξελαυνομένῳ ζῆν. εὐ γὰρ οἶδ' ὅτι, ὅποι ἂν ἔλθω, λέγοντος ἐμοῦ ἀκροάσονται οἱ νέοι ὡσπερ ἐνθάδε· κἄν μὲν τούτους ἀπελαύνω, οὗτοι ἐμὲ αὐτοὶ ἐξελώσι, πείθοντες τοῦ πρεσβυτέρους· ἐάν δὲ μὴ ἀπελαύνω, οἱ τούτων πατέρες τε καὶ οἰκεῖοι δι' αὐτοὺς τούτους.

28. Ἴσως οὖν ἂν τις εἴποι· «σιγῶν δὲ καὶ ἡσυχίαν ἄγων, ὧ Σώκρατες, οὐχ οἴός τ' ἔσει ἡμῖν ἐξελεθὼν ζῆν;» τουτὶ δὴ ἔστι πάντων χαλεπώτατον πείσαι τινὰς ὑμῶν· ἐάν τε γὰρ λέγω, ὅτι τῷ θεῷ ἀπειθεῖν τοῦτ' ἔστιν καὶ διὰ τοῦτο ἀδύνατον ἡσυχίαν ἄγειν, οὐ πείσεσθέ μοι ὡς εἰρώνευομένῳ· ἐάν τ' αὖ λέγω, ὅτι καὶ τυγχάνει μέγιστον ἀγαθὸν ὂν ἀνθρώπῳ τοῦτο, ἐκάστης ἡμέρας περὶ ἀρετῆς τοὺς λόγους ποιεῖσθαι καὶ τῶν ἄλλων, περὶ ὧν ὑμεῖς ἐμοῦ ἀκούετε διαλεγομένου καὶ ἑμαυτὸν καὶ ἄλλους ἐξετάζοντος, ὁ δὲ ἀνεξέταστος βίος οὐ βιωτὸς ἀνθρώπῳ, ταῦτα δ' ἔτι ἤπτον πείσεσθέ μοι λέγοντι. τὰ δὲ ἔχει μὲν οὕτως, ὡς ἐγὼ φημι, ὧ ἄνδρες, πείθειν δὲ οὐ βράδιον. καὶ ἐγὼ ἅμα οὐκ εἴθισμαι ἑμαυτὸν ἀξιῶν κακοῦ οὐδενός· εἰ μὲν γὰρ ἦν μοι χρήματα, ἐτιμησάμην ἂν χρημάτων, ὅσα ἔμελλον ἐκτεῖσαι· οὐδὲν γὰρ ἂν ἐβλάβην· νῦν δέ, οὐ γὰρ ἔστιν, εἰ μὴ ἄρα, ὅσον ἂν ἐγὼ δυναίμην ἐκτεῖσαι, τοσούτου βούλεσθέ μοι τιμῆσαι. Ἴσως δ' ἂν δυναίμην ἐκτεῖσαι ὑμῖν μῶν ἀργυρίου· τοσούτου οὖν τιμῶμαι. Πλάτων δὲ ὕδα, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ Κρίτων καὶ Κριτόβουλας καὶ Ἀπολλόδωρος καλέουσί με τριάκοντα μῶν τιμῆσασθαι, αὐτοὶ δ' ἐγγυᾶσθαι· τιμῶμαι οὖν τοσούτου, ἐγγυηταὶ δὲ ὑμῖν ἔσονται τοῦ ἀργυρίου οὗτοι ἀξιόχρεοι.

Μετὰ τὴν εἰς θάνατον καταδίκην.

29. Οὐ πολλοῦ γ' ἔνεκα χρόνου, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὄνομα ἔξετε καὶ αἰτίαν ὑπὸ τῶν βουλομένων τὴν πόλιν λαιδορεῖν, ὡς

Σωκράτη ἀπεκτόνατε, ἄνδρα σοφόν· φήσουσι γὰρ δὴ με σοφὸν εἶναι, εἰ καὶ μὴ εἶμι, οἱ βουλόμενοι ὑμῖν ὀνειδίξουσιν. εἰ οὖν περιεμείνατε ὀλίγον χρόνον, ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ἂν ὑμῖν τοῦτο ἐγένετο· δράτε γὰρ δὴ τὴν ἡλικίαν, ὅτι πόρρω ἤδη ἐστὶ τοῦ βίου, θανάτου δὲ ἐγγύς. λέγω δὲ τοῦτο οὐ πρὸς πάντας ὑμᾶς, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐμοῦ καταψηφισαμένους θάνατον. λέγω δὲ καὶ τότε πρὸς τοὺς αὐτοὺς τούτους· ἴσως με οἴεσθε, ὦ ἄνδρες, ἀπορία λόγων ἐαλωκέναι τοιούτων, οἷς ἂν ὑμᾶς ἔπεισα, εἰ ᾄμην δεῖν ἅπαντα ποιεῖν καὶ λέγειν, ὥστε ἀποφυγεῖν τὴν δίκην. πολλοῦ γε δεῖ. ἀλλ' ἀπορία μὲν ἐάλωκα, οὐ μέντοι λόγων, ἀλλὰ τόλμης καὶ ἀναισχυντίας καὶ τοῦ ἐθέλειν λέγειν πρὸς ὑμᾶς τοιαῦτα, οἷ' ἂν ὑμῖν ἤδιστα ᾗν ἀκούειν, θρηγοῦντός τέ μου καὶ ὀδυρομένου καὶ ἄλλα ποιῶντος καὶ λέγοντος πολλὰ καὶ ἀνάξια ἐμοῦ, ὡς ἐγὼ φημι· οἶα δὴ καὶ εἴθισθε ὑμεῖς τῶν ἄλλων ἀκούειν. ἀλλ' οὔτε τότε φήθηεν δεῖν ἕνεκα τοῦ κινδύνου πράξει· οὐδὲν ἀνελεύθερον, οὔτε νῦν μοι μεταμέλει οὕτως ἀπολογησαμένῳ, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αἰροῦμαι ὧδε ἀπολογησάμενος τεθνάναι ἢ ἐκείνως ζῆν. οὔτε γὰρ ἐν δίκῃ οὔτ' ἐν πολέμῳ οὔτ' ἐμὲ οὔτε ἄλλον οὐδένα δεῖ τοῦτο μηχανᾶσθαι, ὅπως ἀποφεύξεται πᾶν ποιῶν θάνατον. καὶ γὰρ ἐν ταῖς μάχαις πολλάκις δῆλον γίγνεται, ὅτι τό γε ἀποθανεῖν ἂν τις ἐκφυγοῖ καὶ ὄπλα ἀφείδῃ καὶ ἐφ' ἰκετείαν τραπόμενος τῶν διωκόντων· καὶ ἄλλαι μηχαναὶ πολλαὶ εἰσιν ἐν ἐκάστοις τοῖς κινδύνοις, ὥστε διαφεύγειν θάνατον, ἐάν τις τολμᾷ πᾶν ποιεῖν καὶ λέγειν. ἀλλὰ μὴ οὐ τοῦτ' ἦ χαλεπὸν, ὦ ἄνδρες, θάνατον ἐκφυγεῖν, ἀλλὰ πολὺ χαλεπώτερον πονηρίαν· θάττον γὰρ θανάτου θεῖ. καὶ νῦν ἐγὼ μὲν ἄτε βραδύς ὢν καὶ πρεσβύτης ὑπὸ τοῦ βραδυτέρου ἐάλων, οἱ δ' ἐμοὶ κατήγοροι ἄτε δεινοὶ καὶ ὀξεῖς ὄντες ὑπὸ τοῦ θάττονος, τῆς κακίας· καὶ νῦν ἐγὼ μὲν ἄπειμι ὑφ' ὑμῶν θανάτου δίκην ὀφλόν, οὔτοι δ' ὑπὸ τῆς ἀληθείας ὀφληκότες μοχθηρίαν καὶ ἀδικίαν. καὶ ἐγωγε τῷ τιμήματι ἐμμένω καὶ οὔτοι. ταῦτα μὲν που οὕτως καὶ ἔδει σχεῖν, καὶ οἶμαι αὐτὰ μετρίως ἔχειν.

30. Τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο ἐπιθυμῶ ὑμῖν χρησιμωδῆσαι, ὡς καταψηφισάμενοί μου· καὶ γὰρ εἰμι ἤδη ἐνταῦθα, ἐν ᾧ μάλιστα ἀνθρώποι χρησιμωδοῦσιν, ὅταν μέλλωσιν ἀποθανεῖσθαι· φημὶ γάρ, ὡς ἄνδρες, οἱ ἐμὲ ἀπεκτόνατε, τιμωρίαν ὑμῖν ἤξειν εὐθὺς μετὰ τὸν ἐμὸν θάνατον πολὺ χαλεπωτέραν νῆ Δία ἢ οἶαν ἐμὲ ἀπεκτόνατε· νῦν γὰρ τοῦτο εἴργασθε οἰόμενοι ἀπαλλάξεσθαι τοῦ διδόναι ἔλεγχον τοῦ βίου, τὸ δὲ ὑμῖν πολὺ ἐναντίον ἀποθήσεται, ὡς ἐγὼ φημὶ· πλείους ἔσονται ὑμᾶς οἱ ἐλέγχοντες, οὓς νῦν ἐγὼ κατεῖχον, ὑμεῖς δὲ οὐκ ἠσθάνεσθε· καὶ χαλεπώτεροι ἔσονται, ὅσῳ νεώτεροί εἰσι, καὶ ὑμεῖς μᾶλλον ἀγανακτήσετε· εἰ γὰρ οἴεσθε ἀποκτείνοντες ἀνθρώπους ἐπισχῆσειν τοῦ ὀνειδίξειν τινὰ ὑμῖν, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ζῆτε, οὐκ ὀρθῶς διανοεῖσθε· οὐ γὰρ ἔσθ' αὕτη ἡ ἀπαλλαγὴ οὔτε πάνυ δυνατὴ οὔτε καλὴ, ἀλλ' ἐκείνη καὶ καλλίστη καὶ βῆσθη, μὴ τοὺς ἄλλους κολοῦειν, ἀλλ' ἑαυτὸν παρασκευάζειν, ὅπως ἔσται ὡς βέλτιστος. ταῦτα μὲν οὖν ὑμῖν τοῖς καταψηφισαμένοις μαντευσάμενος ἀπαλλάττομαι.

31. Τοῖς δὲ ἀποψηφισαμένοις ἠδέως ἂν διαλεχθεῖην ὑπὲρ τοῦ γεγονότος τουτουῖ πράγματος, ἐν ᾧ οἱ ἄρχοντες ἀσχολίαν ἄγουσι καὶ οὐπω ἔρχομαι οἱ ἐλθόντα με δεῖ τεθάναι. ἀλλὰ μοι, ὡς ἄνδρες, παραμείνατε τοσοῦτον χρόνον· οὐδὲν γὰρ κωλύει διαμυθολογῆσαι πρὸς ἀλλήλους, ἕως ἔξεστιν. ὑμῖν γὰρ ὡς φίλοις οὐσιν ἐπιδειξάι ἐθέλω τὸ νυνὶ μοι ξυμβεβηκός, τί ποτε νοεῖ. ἐμοὶ γάρ, ὡς ἄνδρες δικασταί, — ὑμᾶς γὰρ δικαστὰς καλῶν ὀρθῶς ἂν καλοῖην — θαυμάσιόν τι γέγονεν. ἡ γὰρ εἰωθυῖά μοι μαντικὴ ἡ τοῦ δαιμονίου ἐν μὲν τῷ πρόσθεν χρόνῳ παντὶ πάνυ πυκνὴ αἰεὶ ἦν καὶ πάνυ ἐπὶ μικροῖς ἐναντιουμένη, εἴ τι μέλλοιμι μὴ ὀρθῶς πράξειν· νυνὶ δὲ ξυμβέβηκέ μοι, ἄπερ ὁράτε καὶ αὐτοί, ταυτί, ἃ γε δὴ οἴηθείη ἂν τις καὶ νομίζεται ἔσχατα κακῶν εἶναι. ἐμοὶ δὲ οὔτε ἐξιόντι ἔωθεν οἴκοθεν ἠγαντιώθη τὸ τοῦ θεοῦ σημεῖον, οὔτε ἠνίκα ἀνέβαινον ἐνταυθοῖ ἐπὶ τὸ δικαστήριον, οὔτε ἐν τῷ λόγῳ οὐδαμῶς μέλλοντί τι ἐρεῖν· καίτοι ἐν ἄλλοις λόγοις πολλαχοῦ δὴ με

ἐπέσχε λέγοντα μεταξύ· νῦν δὲ οὐδαμοῦ περὶ αὐτὴν τὴν πράξιν οὐτ' ἐν ἔργῳ οὐδενὶ οὐτ' ἐν λόγῳ ἠγναντῶμαι μοι. τί οὖν αἴτιον εἶναι ὑπολαμβάνω; ἐγὼ ὑμῖν ἐρῶ· κινδυνεύει γάρ μοι τὸ ξυμβεηκὸς τοῦτο ἀγαθὸν γεγονέναι, καὶ οὐκ ἔσθ' ὅπως ἡμεῖς ὀρθῶς ὑπολαμβάνομεν, ὅσοι οἰόμεθα κακὸν εἶναι τὸ τεθνάναι. μέγα μοι τεκμήριον τούτου γέγονεν· οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπως οὐκ ἠγναντῶθη ἂν μοι τὸ εἰωθὸς σημεῖον, εἰ μὴ τι ἔμελλον ἐγὼ ἀγαθὸν πράξειν.

32. Ἐννοήσωμεν δὲ καὶ τῆδε, ὡς πολλὴ ἐλπίς ἐστὶν ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι· δυοῖν γὰρ θάτερόν ἐστι τὸ τεθνάναι· ἢ γὰρ οἷον μηδὲν εἶναι μηδὲ αἰσθησὶν μηδεμίαν μηδενὸς ἔχειν τὸν τεθνεῶτα, ἢ κατὰ τὰ λεγόμενα μεταβολὴ τις τυγχάνει οὐσα καὶ μεταίτησις τῆ ψυχῆ τοῦ τόπου τοῦ ἐνθένδε εἰς ἄλλον τόπον, καὶ εἴτε μηδεμία αἰσθησίς ἐστιν, ἀλλ' οἷον ὕπνος, ἐπειδὴν τις καθεύδων μηδ' ὄναρ μηδὲν ὄρα, θαυμάσιον κέρδος ἂν εἴη ὁ θάνατος. ἐγὼ γὰρ ἂν οἶμαι, εἴ τινα ἐκλεξάμενον θεοὶ ταύτην τὴν νύκτα, ἐν ἣ οὕτω κατέδαρθεν, ὥστε μηδὲ ὄναρ ἰδεῖν, καὶ τὰς ἄλλας νύκτας τε καὶ ἡμέρας τὰς τοῦ βίου τοῦ ἑαυτοῦ ἀντιπαραθέντα ταύτῃ τῇ νυκτὶ θεοὶ σκεψάμενον εἰπεῖν, πόσας ἄμεινον καὶ ἥδιον ἡμέρας καὶ νύκτας ταύτης τῆς νυκτὸς βεβίωκεν ἐν τῇ ἑαυτοῦ βίῳ, οἶμαι ἂν μὴ ἔτι ἰδιώτην τινα, ἀλλὰ τὸν μέγαν βασιλέα εὐαριθμήτους ἂν εὐρεῖν αὐτὸν ταύτας πρὸς τὰς ἄλλας ἡμέρας καὶ νύκτας. εἰ οὖν τοιοῦτον ὁ θάνατός ἐστι, κέρδος ἐγώ γε λέγω· καὶ γὰρ οὐδὲν πλείων ὁ πᾶς χρόνος φαίνεται οὕτω δὴ εἶναι ἢ μία νύξ. εἰ δ' αὖ οἷον ἀποδηγήσαι ἐστὶν ὁ θάνατος ἐνθένδε εἰς ἄλλον τόπον, καὶ ἀληθῆ ἐστὶ τὰ λεγόμενα, ὥς ἄρα ἐκεῖ εἰσὶν ἅπαντες οἱ τεθνεῶτες, τί μείζον ἀγαθὸν τούτου εἴη ἂν, ὧ ἄνδρες δικασταί; εἰ γὰρ τις ἀφικόμενος εἰς Ἄδου, ἀπαλλαγεῖς τουτωνῶν τῶν φασκόντων δικαστῶν εἶναι, εὐρήσει τοὺς ἀληθῶς δικαστάς, οἵπερ καὶ λέγονται ἐκεῖ δικάζειν, Μίνως τε καὶ Ῥαδάμανθυς καὶ Αἰακὸς καὶ Τριπτόλεμος καὶ ἄλλοι, ὅσοι τῶν ἡμιθέων δίκαιοι ἐγένοντο ἐν τῇ ἑαυτῶν βίῳ, ἄρα φαύλη ἂν εἴη ἢ ἀποδημία; ἢ αὖ Ὀρφεὶ ξυγγε-

νέσθαι καὶ Μουσαίῳ καὶ Ἡσιόδῳ καὶ Ὀμήρῳ ἐπὶ πόσῳ ἂν τις δέξαιτ' ἂν ὑμῶν; ἐγὼ μὲν γὰρ πολλάκις θέλω τεθάναι, εἰ ταῦτ' ἔστιν ἀληθῆ· ἐπεὶ ἔμοιγε καὶ αὐτῷ θαυμαστῆ ἂν εἴη ἢ διατριβῆ αὐτόθι, ὅποτε ἐντύχοιμι Παλαμίδει καὶ Αἴαντι τῷ Τελαμώνος καὶ εἴ τις ἄλλος τῶν παλαιῶν διὰ κρίσιν ἄδικον τέθνηκεν, ἀντι-παραβάλλοντι τὰ ἑμαυτοῦ πάθη πρὸς τὰ ἐκείνων, ὡς ἐγὼ οἶμαι, οὐκ ἂν ἀηδῆς εἴη. καὶ δὴ τὸ μέγιστον τοὺς ἐκεῖ ἐξετάζοντα καὶ ἐρευνῶντα ὡσπερ τοὺς ἐνταῦθα διάγειν, τίς αὐτῶν σοφός ἐστιν καὶ τίς αἴεται μὲν, ἔστι δ' οὐ. ἐπὶ πόσῳ δ' ἂν τις, ὧ ἄνδρες δικασταί, δέξαιτο ἐξετάσαι τὸν ἐπὶ Τροίαν ἀγαγόντα τὴν πολλήν στρατιάν ἢ Ὀδυσσεά ἢ Σίσυφον ἢ; — ἄλλους μυρίους ἂν τις εἴποι καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας· οἷς ἐκεῖ διαλέγεσθαι καὶ ξυνεῖναι καὶ ἐξετάζειν ἀμήχανον ἂν εἴη εὐδαιμονίας. πάντως οὐ δήπου τούτου γε ἕνεκα οἱ ἐκεῖ ἀποκτείνουσι· τὰ τε γὰρ ἄλλα εὐδαιμονέστεροί εἰσιν οἱ ἐκεῖ τῶν ἐνθάδε, καὶ ἤδη τὸν λοιπὸν χρόνον ἀθάνατοί εἰσιν, εἴπερ γε τὰ λεγόμενα ἀληθῆ ἐστίν.

33. Ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς χρεῖ, ὧ ἄνδρες δικασταί, εὐέλπιδας εἶναι πρὸς τὸν θάνατον, καὶ ἐν τι τούτου διανοεῖσθαι ἀληθές, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνδρὶ ἀγαθῷ κακὸν οὐδὲν οὔτε ζῶντι οὔτε τελευτήσαντι, οὐδὲ ἀμελεῖται ὑπὸ θεῶν τὰ τούτου πράγματα· οὐδὲ τὰ ἑμὰ νῦν ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου γέγονεν, ἀλλὰ μοι δῆλόν ἐστι τούτο, ὅτι ἤδη τεθάναι καὶ ἀπηλλάχθαι πραγμάτων βέλτιον ἦν μοι. διὰ τούτου καὶ ἔμὲ οὐδαμοῦ ἀπέτρεψε τὸ σημεῖον. καὶ ἔγωγε τοῖς καταψηφισαμένοις μου καὶ τοῖς κατηγοροῖς οὐ πάνυ χαλεπαίνω· καίτοι οὐ ταύτη τῇ διανοίᾳ καταψηφίζοντό μου καὶ κατηγοροῦν, ἀλλ' οἰόμενοι βλάπτειν τούτο αὐτοῖς ἄξιον μέμφεσθαι. τοσόνδε μέντοι αὐτῶν δέομαι· τοὺς υἱεῖς μου, ἐπειδὴν ἠβήσωσι, τιμωρήσασθε, ὧ ἄνδρες, ταῦτά ταῦτα λυποῦντες, ἅπερ ἐγὼ ὑμᾶς ἐλύπου, ἐὰν ὑμῖν δοκῶσιν ἢ χρημάτων ἢ ἄλλου του πρότερον ἐπιμελεῖσθαι ἢ ἀρετῆς, καὶ ἐὰν δοκῶσί τι εἶναι μηδὲν ὄντες, ὄνειδίζετε αὐτοῖς, ὡσπερ ἐγὼ ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἐπιμελοῦνται ὧν δεῖ, καὶ οἶονταί τι εἶναι

ὄντες οὐδενὸς ἄξιοι. καὶ ἐὰν ταῦτα ποιήτε, δίκαια πεπονθὼς ἐγὼ
ἔσομαι ὑφ' ὑμῶν αὐτός τε καὶ οἱ υἱεῖς. ἀλλὰ γὰρ ἤδη ὥρα ἀπιέναι,
ἐμοὶ μὲν ἀποθανουμένῳ, ὑμῖν δὲ βιωσομένοις· ὁπότεροι δὲ ἡμῶν
ἔρχονται ἐπὶ ἄμεινον πρᾶγμα, ἄδηλον παντὶ πλὴν ἢ τῷ θεῷ.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΚΡΙΤΩΝ

(ἡ περὶ πρακτέου, ἡθικός)

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΚΡΙΤΩΝ

1. ΣΩ. Τί τηνικάδε ἀφίξαι, ὦ Κρίτων; ἢ οὐ πρῶ ἔτι ἐστίν;

ΚΡ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Πηνίκα μάλιστα;

ΚΡ. Ὅρθρος βαθύς.

ΣΩ. Θαυμάζω, ὅπως ἠθέλησέ σοι ὁ τοῦ δεσποτηρίου φύλαξ ὑπακοῦσαι.

ΚΡ. Εὐνήθης ἤδη μοί ἐστιν, ὦ Σώκρατες, διὰ τὸ πολλάκις δεῦρο φοιτᾶν, καί τι καὶ εὐεργέτηται ὑπ' ἐμοῦ.

ΣΩ. Ἄρτι δὲ ἤκεις ἢ πάλαι;

ΚΡ. Ἐπεικῶς πάλαι.

ΣΩ. Εἶτα πῶς οὐκ εὐθὺς ἐπήγειράς με, ἀλλὰ σιγῇ παρακάθησαι;

ΚΡ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, οὐδ' ἂν αὐτὸς ἠθελον ἐν τσσαύτῃ τε ἀγρυπνία καὶ λύπῃ εἶναι. ἀλλὰ καὶ σοῦ πάλαι θαυμάζω αἰσθανόμενος, ὡς ἠδέως καθεύδεις καὶ ἐπίτηδές σε οὐκ ἤγειρον, ἵνα ὡς ἤδιστα διάγοις. καὶ πολλάκις μὲν δὴ σε καὶ πρότερον ἐν παντὶ τῇ βίῃ εὐδαιμόνισα τοῦ τρόπου, πολὺ δὲ μάλιστα ἐν τῇ νυκτὶ παρεστῶσιν ξυμφορᾷ, ὡς ῥαδίως αὐτὴν καὶ πράως φέρεις.

ΣΩ. Καὶ γὰρ ἄν, ὦ Κρίτων, πλημμυλῆς εἶη ἀγανακτεῖν τηλικούτου ὄντα, εἰ δεῖ ἤδη τελευτᾶν.

ΚΡ. Καὶ ἄλλοι, ὦ Σώκρατες, τηλικούτοι ἐν τοιαύταις ξυμφοραῖς ἀλίσκονται, ἀλλ' οὐδὲν αὐτοὺς ἐπιλύεται ἢ ἡλικία τὸ μὴ οὐχὶ ἀγανακτεῖν τῇ παρούσῃ τύχῃ.

ΣΩ. Ἔστι ταῦτα· ἀλλὰ τί δὴ οὕτω πρὸ ἀφίξει;

ΚΡ. Ἀγγελίαν, ὦ Σώκρατες, φέρων χαλεπήν, οὐ σοί, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, ἀλλ' ἐμοὶ καὶ τοῖς σοῖς ἐπιτηδεύουσιν πᾶσι χαλεπήν καὶ βαρεῖαν, ἣν ἐγὼ, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, ἐν τοῖς βαρύτατ' ἄν ἐνέγκαιμι.

ΣΩ. Τίνα ταύτην; ἢ τὸ πλοῖον ἀφίκεται ἐκ Δήλου, οὗ δεῖ ἀφικομένου τεθνάναι με;

ΚΡ. Οὗτοι δὴ ἀφίκεται, ἀλλὰ δοκεῖ μὲν μοι ἤξειν τήμερον ἐξ ὧν ἀπαργέλλουσιν ἤκοντές τινες ἀπὸ Σουνίου καὶ καταλιπόντες ἐκεῖ αὐτό. δῆλον οὖν ἐκ τούτων τῶν ἀγγελιῶν, ὅτι ἤξει τήμερον, καὶ ἀνάγκη δὴ εἰς αὔριον ἔσται, ὦ Σώκρατες, τὸν βίον σε τελευτᾶν.

2. ΣΩ. Ἄλλ', ὦ Κρίτων, τύχῃ ἀγαθῇ. εἰ ταύτῃ τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ ἔστω· οὐ μέντοι οἶμαι ἤξειν αὐτὸ τήμερον.

ΚΡ. Πόθεν τοῦτο τεκμαίρει;

ΣΩ. Ἐγὼ σοὶ ἐρῶ· τῇ γὰρ που ὑστεραία δεῖ με ἀποθνήσκειν ἢ ἢ ἂν ἔλθῃ τὸ πλοῖον.

ΚΡ. Φασὶ γέ τοι δὴ οἱ τούτων κύριοι.

ΣΩ. Οὐ τοίνυν τῆς ἐπιούσης ἡμέρας οἶμαι αὐτὸ ἤξειν, ἀλλὰ τῆς ἐτέρας· τεκμαίρομαι δὲ ἐκ τινος ἐνυπνίου, ὃ ἐώρακα ὀλίγον πρότερον ταύτης τῆς νυκτός· καὶ κινδυνεύεις ἐν καιρῷ τινι οὐκ ἐγείραί με.

ΚΡ. Ἦν δὲ δὴ τί τὸ ἐνύπνιον;

ΣΩ. Ἐδόκει τίς μοι γυνὴ προσελθοῦσα καλὴ καὶ εὐειδής, λευκὰ ἱμάτια ἔχουσα, καλέσαι με καὶ εἰπεῖν· ὦ Σώκρατες, ἡματί κεν τριτάτῳ Φθίην εἰσβολὸν ἴκοιο.

ΚΡ. Ἄτοπον τὸ ἐνύπνιον, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἐναργῆς μὲν οὖν, ὡς γέ μοι δοκεῖ, ὦ Κρίτων.

3. ΚΡ. Λίαν γε, ὡς ἔοικεν. ἀλλ', ὦ θαυμάσιε Σώκρατες, ἔτι καὶ νῦν ἐμοὶ πείθου καὶ σώθητι· ὡς ἐμοί, ἐὰν σὺ ἀποθάνῃς, οὐ μίαν ξυμφοράν ἐστιν, ἀλλὰ χωρὶς μὲν σοῦ ἐστερηῆσθαι τοιοῦτου ἐπιτιγδαίου, οἷον ἐγὼ οὐδένα μὴ ποτε εὐρήσω, ἔτι δὲ καὶ πολλοῖς δόξω, οἱ ἐμὲ καὶ σὲ μὴ σαφῶς ἴσασι, ὡς οἶός τ' ὦν σε σήξουσιν, εἰ ἤθελον ἀναλίσκειν χρήματα, ἀμελεῖσαι. καίτοι τίς ἂν αἰσχίων εἴη ταύτης δόξα ἢ δοκεῖν χρήματα περὶ πλείονος ποιεῖσθαι ἢ φίλους; οὐ γὰρ πείσονται οἱ πολλοί, ὡς σὺ αὐτὸς οὐκ ἠθέλησας ἀπιέναι ἐνθένδε ἡμῶν προθυμουμένων.

ΣΩ. Ἄλλὰ τί ἡμῖν, ὦ μακάριε Κρίτων, οὕτω τῆς τῶν πολλῶν δόξης μέλει; οἱ γὰρ ἐπιεικέστατοι, ὧν μᾶλλον ἄξιον φροντίζειν, ἠγρήσονται αὐτὰ οὕτω πεπραχῆται, ὥσπερ ἂνπραχθῆι.

ΚΡ. Ἄλλ' ἔρχε δὴ, ὅτι ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες, καὶ τῆς τῶν πολλῶν δόξης μέλειν. αὐτὰ δὲ δήλα τὰ παρόντα νυνί, ὅτι οἶοί τ' εἰσὶν οἱ πολλοὶ οὐ τὰ μικρότατα τῶν κακῶν ἐξεργάζεσθαι, ἀλλὰ τὰ μέγιστα σχεδόν, ἐὰν τις ἐν αὐτοῖς διαβεβλημένος ἦ.

ΣΩ. Εἰ γὰρ ὄφελον, ὦ Κρίτων, οἶοί τ' εἶναι οἱ πολλοὶ τὰ μέγιστα κακὰ ἐργάζεσθαι, ἵνα οἶοί τ' ἦσαν καὶ τὰ μέγιστα ἀγαθὰ, καὶ καλῶς ἂν εἶχε· νῦν δὲ οὐδέτερα οἶοί τε οὔτε γὰρ φρόνιμον οὔτε ἄφρονα δυνατοὶ ποιῆσαι, ποιοῦσι δὲ τοῦτο ὅ τι ἂν τύχωσιν.

4. ΚΡ. Ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἐχέτω· τάδε δέ, ὦ Σώκρατες, εἰπέ μοι. ἄρά γε μὴ ἐμοὶ προμηθεῖ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτιγδαίων, μὴ, ἐὰν σὺ ἐνθένδε ἐξέλθῃς, οἱ συκοφάνται ἡμῖν πράγματα παρέχωσιν ὡς σὲ ἐνθένδε ἐκκλέψασι, καὶ ἀναγκασθῶμεν ἢ καὶ πᾶσαν τὴν οὐσίαν ἀποβαλεῖν ἢ συχνὰ χρήματα, ἢ καὶ ἄλλο τι πρὸς τούτοις παθεῖν; εἰ γὰρ τι τοιοῦτον φοβεῖ, ἔασον αὐτὸ χαίρειν ἡμεῖς γὰρ που δίκαιοι ἐσμεν σώσαντές σε κινδυνεύειν τοῦτον τὸν κίνδυνον καί, ἐὰν δέῃ, ἔτι τούτου μείζω· ἀλλ' ἐμοὶ πείθου καὶ μὴ ἄλλως ποίει.

ΣΩ. Καὶ ταῦτα προμηθεύμαι, ὦ Κρίτων, καὶ ἄλλα πολλά.

ΚΡ. Μήτε τοίνυν ταῦτα φοβοῦ· καὶ γὰρ οὐδὲ πολὺ τὰργύριον

ἔστιν, ὃ θέλουσι λαβόντες τινὲς σῶσαί σε καὶ ἐξαγαγεῖν ἐνθένδε. ἔπειτα οὐχ ὄραξ τούτους τοὺς συκοφάντας ὡς εὐτελεῖς, καὶ οὐδὲν ἂν δέοι ἐπ' αὐτοὺς πολλοῦ ἀργυρίου; σοὶ δὲ ὑπάρχει μὲν τὰ ἐμὰ χρήματα, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ἱκανά. ἔπειτα καὶ εἴ τι ἐμοῦ κηδόμενος οὐκ οἶει δεῖν ἀναλίσκειν τὰμά, ξένοι οὗτοι ἐνθάδε ἔτοιμοι ἀναλίσκειν· εἰς δὲ καὶ κεκόμικεν ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἀργύριον ἱκανόν, Σιμίαις ὁ Θηβαῖος· ἔτοιμος δὲ καὶ Κέβης καὶ ἄλλοι πολλοὶ πάνυ. ὥστε, ὅπερ λέγω, μήτε ταῦτα φοβούμενος ἀποκάμῃς σαυτὸν σῶσαι, μήτε, ὃ ἔλεγες ἐν τῇ δικαστηρίῳ, δυσχερές σοι γενέσθω, ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις ἐξελθῶν, ὃ τι χρῆσθαι σαυτῷ· πολλαχοῦ μὲν γὰρ καὶ ἄλλοσε, ὅποι ἂν ἀφίκη, ἀγαπήσουσί σε· ἐὰν δὲ βούλη εἰς Θετταλίαν ἰέναι, εἰσὶν ἐμοὶ ἐκεῖ ξένοι, οἳ σε περὶ πολλοῦ ποιήσονται καὶ ἀσφάλειάν σοι παρέξονται, ὥστε σε μηδὲνα λυπεῖν τῶν κατὰ Θετταλίαν.

5. Ἐπι δέ, ὦ Σώκρατες, οὐδὲ δίκαιόν μοι δοκεῖς ἐπιχειρεῖν πρᾶγμα, σαυτὸν προδοῦναι, ἐξὸν σωθῆναι· καὶ τοιαῦτα σπεύδεις περὶ σαυτὸν γενέσθαι, ἅπερ ἂν καὶ οἱ ἐχθροὶ σου σπεύσαιέν τε καὶ ἔσπευσάν σε διαφθεῖραι βουλόμενοι· πρὸς δὲ τούτοις καὶ υἱεῖς τοῦ σαυτοῦ ἔμοιγε δοκεῖς προδιδόναι, οὓς σοὶ ἐξὸν καὶ ἐκθρέψαι καὶ ἐκπαιδεῦσαι οἰγήσει καταλιπών, καὶ τὸ σὸν μέρος, ὃ τι ἂν τύχωσι, τοῦτο πράξουσι· τεύξονται δέ, ὡς τὸ εἰκός, τοιούτων οἰάπερ εἶθε· γίνεσθαι ἐν ταῖς ὄρφαναῖς περὶ τοὺς ὄρφανούς, ἢ γὰρ οὐ χρὴ ποιεῖσθαι παιδᾶς ἢ ξυνδιαταλαιπωρεῖν καὶ τρέφοντα καὶ παιδεύοντα· σὺ δὲ μοι δοκεῖς τὰ ῥαθυμώτατα αἰρεῖσθαι· χρὴ δέ, ἅπερ ἂν ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἀνδρείος ἔλοιτο, ταῦτα αἰρεῖσθαι, φάσκοντά γε διὰ ἀρετῆς διὰ παντὸς τοῦ βίου ἐπιμελεῖσθαι· ὡς ἐγώ γε καὶ ὑπὲρ σοῦ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τῶν σῶν ἐπιτηδείων αἰσχύνομαι, μὴ δόξῃ ἅπαν τὸ πρᾶγμα τὸ περὶ σὲ ἀνανδρῖα τινὶ τῇ ἡμετέρᾳ πεπράχθαι· καὶ ἢ εἴσοδος τῆς δίκης εἰς τὸ δικαστήριον, ὡς εἰσῆλθεν ἐξὸν μὴ εἰσελθεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ ἀγὼν τῆς δίκης, ὡς ἐγένετο, καὶ τὸ τελευταῖον διὰ τοῦτ', ὥσπερ κατάγελως τῆς πράξεως,

κακία τινί καὶ ἀνανδρία τῇ ἡμετέρᾳ διαπεφευγέναι ἡμᾶς δοκεῖν, οἷτινές σε οὐχὶ ἐσώσαμεν οὐδὲ σὺ σαυτὸν, οἶόν τε ὄν καὶ δυνατὸν, εἴ τι καὶ μικρὸν ἡμῶν ὄφελος ἦν ταῦτα οὖν, ὦ Σώκρατες, ὄρα μὴ ἅμα τῷ κακῷ καὶ αἰσχρῷ ἢ σοὶ τε καὶ ἡμῖν, ἀλλὰ βουλευοῦ, μάλλον δὲ οὐδὲ βουλευσασθαι ἔτι ὦρα, ἀλλὰ βεβουλευσθαι. μία δὲ βουλὴ τῆς γὰρ ἐπιούσης νυκτὸς πάντα ταῦτα δεῖ πεπραχθαι. εἰ δέ τι περιμενοῦμεν, ἀδύνατον καὶ οὐκέτι οἶόν τε. ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ, ὦ Σώκρατες, πείθου μοι καὶ μηδαμῶς ἄλλως ποίει.

6. ΣΩ. ὦ φίλε Κρίτων, ἡ προθυμία σου πολλοῦ ἀξία, εἰ μετὰ τινος ὀρθότητος εἴη· εἰ δὲ μὴ, ὅσῳ μείζων, τοσοῦτῳ χαλεπωτέρα. σκοπεῖσθαι οὖν χρὴ ἡμᾶς, εἴτε ταῦτα πρακτέον εἴτε μή. ὡς ἐγὼ οὐ μόνον νῦν ἀλλὰ καὶ αἰεὶ τοιοῦτος, οἷος τῶν ἐμῶν μηδενὶ ἄλλῳ πείθεσθαι ἢ τῷ λόγῳ, ὃς ἂν μοι λογιζομένῳ βέλτιστος φαίνηται, τοὺς δὲ λόγους, οὓς ἐν τῷ ἔμπροσθεν ἔλεγον, οὐ δύναμαι νῦν ἐκβαλεῖν, ἐπειδὴ μοι ἦδε ἡ τύχη γέγονεν, ἀλλὰ σχεδόν τι ὅμοιοι φαίνονται μοι καὶ τοὺς αὐτοὺς πρᾶσθαι καὶ τιμῶ, οὐσπερ καὶ πρότερον· ἴων ἐὰν μὴ βελτίῳ ἔχωμεν λέγειν ἐν τῷ παρόντι, εὐ ἴσθι, ὅτι οὐ μὴ σοὶ ξυγχωρήσω, οὐδ' ἂν πλείω τῶν νῦν παρόντων ἢ τῶν πολλῶν δύναμις ὡσπερ παιδᾶς ἡμᾶς μορμολύττηται, δεσμοὺς καὶ θανάτους ἐπιπέμπουσα καὶ χρημάτων ἀφαιρέσεις, πῶς οὖν ἂν μετριώτατα σκοποῖμεθα αὐτά; εἰ πρῶτον μὲν τοῦτον τὸν λόγον ἀναλάβοιμεν, ὃν σὺ λέγεις περὶ τῶν δοξῶν, πρότερον καλῶς ἐλέγετο ἐκάστοτε ἢ οὐ, ὅτι ταῖς μὲν δεῖ τῶν δοξῶν προσέχειν τὸν νοῦν, ταῖς δὲ οὐ· ἢ πρὶν μὲν ἐμὲ δεῖν ἀποθνήσκειν καλῶς ἐλέγετο, νῦν δὲ κατάδηλος ἄρα ἐγένετο, ὅτι ἄλλῳ ἐνεκα λόγου ἐλέγετο, ἦν δὲ παιδιὰ καὶ φλυαρία ὡς ἀληθῶς· ἐπιθυμῶ δ' ἐγὼ ἐπισκέψασθαι, ὦ Κρίτων, κοινῇ μετὰ σοῦ, εἴ τί μοι ἀλλοιότερος φανεῖται, ἐπειδὴ ὡδε ἔχω, ἢ ὁ αὐτός, καὶ ἐάσομεν χαίρειν ἢ πεισόμεθα αὐτῷ. ἐλέγετο δὲ πως, ὡς ἐγὼμαι, ἐκάστοτε ὡδε ὑπὸ τῶν οἰομένων τι λέγειν, ὡσπερ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον, ὅτι τῶν δοξῶν, ἅς οἱ ἄνθρωποι δοξάζουσι, δεοὶ τὰς μὲν περὶ πολλοῦ

ποιεῖσθαι, τὰς δὲ μή· τοῦτο πρὸς θεῶν, ὧ Κρίτων, οὐ δοκεῖ καλῶς σοι λέγεσθαι; σὺ γάρ, ὅσα γε ἀνθρώπεια, ἐκτὸς εἰ τοῦ μέλειν ἀποθνήσκειν αὔριον, καὶ οὐκ ἂν σε παρακρούοι ἢ παρούσα ξυμφορά· σκόπει δὴ· οὐχ ἱκανῶς δοκεῖ σοι λέγεσθαι, ὅτι οὐ πάσας χρῆ τὰς δόξας τῶν ἀνθρώπων τιμᾶν, ἀλλὰ τὰς μὲν, τὰς δ' οὐ; οὐδὲ πάντων, ἀλλὰ τῶν μὲν, τῶν δ' οὐ; τί φήεις; ταῦτα οὐχὶ καλῶς λέγεται;

ΚΡ. Καλῶς.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὰς μὲν χρηστὰς τιμᾶν, τὰς δὲ πονηρὰς μή;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Χρησται δὲ οὐχ αἱ τῶν φρονίμων, πονηραὶ δὲ αἱ τῶν ἀφρόνων;

ΚΡ. Πῶς δ' οὐ;

7. ΣΩ. Φέρε δὴ, πῶς αὐτὰ τοιαῦτα ἐλέγετο; γυμναζόμενος ἀνὴρ καὶ τοῦτο πράττων πότερον παντὸς ἀνδρὸς ἐπαίνῳ καὶ ψόγῳ καὶ δόξῃ τὸν νοῦν προσέχει, ἢ ἐνὸς μόνου ἐκείνου, ὅς ἂν τυγχάνῃ ἱατρὸς ἢ παιδοτρίβης ὢν;

ΚΡ. Ἐνὸς μόνου.

ΣΩ. Οὐκοῦν φοβεῖσθαι χρῆ τοὺς ψόγους καὶ ἀσπάζεσθαι τοὺς ἐπαίνους τοὺς τοῦ ἐνὸς ἐκείνου, ἀλλὰ μή τοὺς τῶν πολλῶν.

ΚΡ. Δῆλα δὴ.

ΣΩ. Ταύτη ἄρα αὐτῷ πρακτέον καὶ γυμναστέον καὶ ἐδεστέον γε καὶ ποτέον, ἢ ἂν τῷ ἐνὶ δοκῇ, τῷ ἐπιστάτῃ καὶ τῷ ἐπαίοντι μᾶλλον ἢ ἢ ξύμπασι τοῖς ἄλλοις.

ΚΡ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Εἶεν. ἀπειθήσας δὲ τῷ ἐνὶ καὶ ἀτιμάσας αὐτοῦ τὴν δόξαν καὶ τοὺς ἐπαίνους, τιμήσας δὲ τοὺς τῶν πολλῶν λόγους καὶ μηδὲν ἐπαίοντων, ἄρα οὐδὲν κακὸν πείσεται;

ΚΡ. Πῶς γὰρ οὐ;

ΣΩ. Τί δ' ἔστι τὸ κακὸν τοῦτο; καὶ ποῖ τείνει, καὶ εἰς τί τῶν τοῦ ἀπειθοῦντος;

ΚΡ. Δήλον ὅτι εἰς τὸ σῶμα· τοῦτο γὰρ διόλλυσιν.

ΣΩ. Καλῶς λέγεις, οὐκοῦν καὶ ἄλλα, ὦ Κρίτων, οὕτως, ἵνα μὴ πάντα δειώμεν, καὶ δὴ καὶ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων καὶ αἰσχρῶν καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, περὶ ὧν νῦν ἡ βουλή ἡμῖν ἐστι, πότερον τῇ τῶν πολλῶν δόξῃ δεῖ ἡμᾶς ἐπεσθαι καὶ φοβεῖσθαι αὐτήν ἢ τῇ τοῦ ἑνός, εἴ τις ἐστὶν ἐπαίων, ὃν δεῖ καὶ αἰσχύνεσθαι καὶ φοβεῖσθαι μᾶλλον ἢ ξύμπαντας τοὺς ἄλλους; ᾧ εἰ μὴ ἀκολουθήσομεν, διαφθερούμεν ἐκεῖνο καὶ λωθησόμεθα, ὃ τῷ μὲν δικαίῳ βέλτιον ἐγίγνετο, τῷ δὲ ἀδικῷ ἀπόλλυτο. ἢ οὐδὲν ἐστὶ τοῦτο;

ΚΡ. Οἴμαι ἔγωγε, ὦ Σώκρατες.

8. ΣΩ. Φέρε δὴ, ἐὰν τὸ ὑπὸ τοῦ ὑγιεινοῦ μὲν βέλτιον γιγνόμενον, ὑπὸ τοῦ νοσώδους δὲ διαφθειρόμενον διολέσωμεν πειθόμενοι μὴ τῇ τῶν ἐπαίωντων δόξῃ, ἄρα βιωτὸν ἡμῖν ἐστὶν διεφθαρμένου αὐτοῦ; ἐστὶ δέ που τοῦτο σῶμα ἢ οὐχί;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν βιωτὸν ἡμῖν ἐστὶν μετὰ μοχθηροῦ καὶ διεφθαρμένου σώματος;

ΚΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Ἄλλὰ μετ' ἐκείνου ἄρ' ἡμῖν βιωτὸν διεφθαρμένου, ᾧ τὸ ἀδικον μὲν λωθᾶται, τὸ δὲ δίκαιον ὀνίνησιν; ἢ φαυλότερον ἡγούμεθα εἶναι τοῦ σώματος ἐκεῖνο, ὃ τι ποτ' ἐστὶ τῶν ἡμετέρων, περὶ ὃ ἢ τε ἀδικία καὶ ἢ δικαιοσύνη ἐστίν;

ΚΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Ἄλλὰ τιμιώτερον;

ΚΡ. Πολύ γε.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα, ὦ βέλτιστε, πάνυ ἡμῖν οὕτω φροντιστέον, τί ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς, ἀλλ' ὃ τι ὁ ἐπαίων περὶ δικαίων καὶ ἀδίκων, ὃ εἰς καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. ὥστε πρῶτον μὲν ταύτῃ οὐκ ὀρθῶς εἰσηγεῖ, εἰσηγούμενος τῆς τῶν πολλῶν δόξης δεῖν ἡμᾶς φροντίζειν περὶ τῶν δικαίων καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ τῶν ἐναντιῶν.

ἀλλὰ μὲν δὴ, φαίη γ' ἂν τις, οἷοί τε εἰσιν ἡμᾶς οἱ πολλοὶ ἀποκτινύνουσι. ✕

ΚΡ. Δῆλα δὴ καὶ ταῦτα φαίη γὰρ ἂν, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἄληθῆ λέγεις. ἀλλ', ὦ θαυμάσιε, οὗτός τε ὁ λόγος, ὃν διεληλύθαμεν, ἔμοιγε δοκεῖ ὅμοιος εἶναι τῷ καὶ πρότερον· καὶ τόνδε αὖ σκοπεῖ, εἰ ἔτι μένει ἡμῖν ἢ οὐ, ὅτι οὐ τὸ ζῆν περὶ πλείστου ποιητέον, ἀλλὰ τὸ εὖ ζῆν.

ΚΡ. Ἄλλὰ μένει.

ΣΩ. Τὸ δὲ εὖ καὶ καλῶς καὶ δικαίως ὅτι ταυτὸν ἐστί, μένει ἢ οὐ μένει;

ΚΡ. Μένει. ✕

9. ΣΩ. Οὐκοῦν ἐκ τῶν ὁμολογουμένων τοῦτο σκεπτέον, πότερον δίκαιον ἐμὲ ἐνθένδε πειρᾶσθαι ἐξιέναι μὴ ἀφιέντων Ἀθηναίων ἢ οὐ δίκαιον· καὶ ἐὰν μὲν φαίνηται δίκαιον, πειρώμεθα, εἰ δὲ μή, εἴωμεν ἄς δὲ σὺ λέγεις τὰς σκέψεις περὶ τε ἀναλώσεως χρημάτων καὶ δόξης καὶ παιδῶν τροφῆς, μὴ ὡς ἀληθῶς ταῦτα, ὦ Κρίτων, σκέμματα ἢ τῶν βραδίως ἀποκτινύντων καὶ ἀναβιωσκομένων γ' ἂν, εἰ οἷοί τ' ἦσαν, οὐδενὶ ξὺν νῦν τούτων τῶν πολλῶν, ἡμῖν δ' ἐπειδὴ ὁ λόγος οὕτως αἶρει, μὴ οὐδὲν ἄλλο σκεπτέον ἢ ἢ ὅπερ νῦν δὴ ἐλέγομεν, πότερον δίκαια πράξομεν καὶ χρήματα τελούντες τούτοις τοῖς ἐμὲ ἐνθένδε ἐξάξουσι καὶ χάριτας, καὶ αὐτοὶ ἐξάγοντές τε καὶ ἐξαγόμενοι, ἢ τῇ ἀληθείᾳ ἀδικήσομεν πάντα ταῦτα ποιοῦντες· κἂν φαινώμεθα ἄδικα αὐτὰ ἐργαζόμενοι, μὴ οὐ δέη ὑπολογίζεσθαι οὗτ' εἰ ἀποθνήσκειν δεῖ παραμένοντας καὶ ἡσυχίαν ἄγοντας, οὔτε ἄλλο ἐπιούνην πᾶσχειν πρὸ τοῦ ἀδικεῖν. V

ΚΡ. Καλῶς μὲν μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Σώκρατες· ὅρα δέ, τί δρώμεν.

ΣΩ. Σκοπῶμεν, ὦ γαθέ, κοινῇ, καὶ εἴ πῃ ἔχεις ἀντιλέγειν ἐμοῦ λέγοντος, ἀντίλεγε, καὶ σοι πείσομαι· εἰ δὲ μή, παῦσαι ἤδη, ὦ μακάριε, πολλάκις μοι λέγων τὸν αὐτὸν λόγον, ὡς χρὴ ἐνθένδε ἀκόντων Ἀθηναίων ἐμὲ ἀπιέναι· ὡς ἐγὼ περὶ πολλοῦ ποιούμαι

πεισάι σε ταῦτα πράττειν, ἀλλὰ μὴ ἄκοντος. ἄρα δὲ δὴ τῆς σκέψως τὴν ἀρχήν, ἐάν σοι ἱκανῶς λέγηται, καὶ πειρῶ ἀποκρίνεσθαι τὸ ἐρωτώμενον, ἢ ἂν μάλιστα οἴῃ.

ΚΡ. Ἄλλὰ πειράσομαι.

10. ΣΩ. Οὐδὲν τρόπον φαμέν ἐκόντας ἀδικητέον εἶναι, ἢ τινὲ μὲν ἀδικητέον τρόπον, τινὲ δὲ οὐ; ἢ οὐδαμῶς τό γε ἀδικεῖν οὔτε ἀγαθὸν οὔτε καλόν, ὡς πολλάκις ἡμῖν καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ ὠμολογήθη; — ὅπερ καὶ ἄρτι ἐλέγετο — ἢ πᾶσαι ἡμῖν ἐκείναι αἱ πρόσθεν ὁμολογίαι ἐν ταῖσδε ταῖς ὀλίγαις ἡμέραις ἐκκεχυμέναί εἰσι, καὶ πάλαι, ὦ Κρίτων, ἄρα τηλικαῖδε γέροντες ἄνδρες πρὸς ἀλλήλους ὅπουδῃ διαλεγόμενοι ἐλάθομεν ἡμᾶς αὐτοὺς παίδων οὐδὲν διαφέροντες; ἢ παντὸς μᾶλλον οὕτως ἔχει, ὡσπερ τότε ἐλέγετο ἡμῖν, εἴτε φασὶν οἱ πολλοὶ εἴτε μὴ, καὶ εἴτε δεῖ ἡμᾶς ἐτι τῶνδε χαλεπώτερα πάσχειν εἴτε καὶ πραύτερα, ὅμως τὸ ἀδικεῖν τῷ ἀδικούντι καὶ κακὸν καὶ αἰσχρὸν τυγχάνει ὄν παντὶ τρόπον; φαμέν ἢ οὐ;

ΚΦ. Φαμέν.

ΣΩ. Οὐδαμῶς ἄρα δεῖ ἀδικεῖν.

ΚΡ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Οὐδὲ ἀδικούμενον ἄρα ἀνταδικεῖν, ὡς οἱ πολλοὶ οἴονται, ἐπειδὴ γε οὐδαμῶς δεῖ ἀδικεῖν.

ΚΡ. Οὐ φαίνεται.

ΣΩ. Τί δὲ δῆ; κακουργεῖν δεῖ, ὦ Κρίτων, ἢ οὐ;

Κρ. Οὐ δεῖ δήπου, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Τί δέ; ἀναικακουργεῖν κακῶς πάσχοντα, ὡς οἱ πολλοὶ φασι, δίκαιον ἢ οὐ δίκαιον;

ΚΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Τὸ γάρ που κακῶς ποιεῖν ἀνθρώπουσ τοῦ ἀδικεῖν οὐδὲν διαφέρει.

ΚΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Οὔτε ἄρα ἀνταδικεῖν δεῖ, οὔτε κακῶς ποιεῖν οὐδένα ἀν-

θρόπων, οὐδ' ἂν διουὺν πάσχη ὑπ' αὐτῶν. καὶ ὄρα, ὦ Κρίτων, ταῦτα καθυμολογῶν, ὅπως μὴ παρὰ δόξαν ὁμολογήῃς. οἶδα γάρ, ἔτι ὀλίγοις τισὶ ταῦτα καὶ δοκεῖ καὶ δόξει. οἷς οὖν οὕτω δέδοκται καὶ οἷς μὴ, τούτοις οὐκ ἔστι κοινὴ βουλή, ἀλλὰ ἀνάγκη τούτους ἀλλήλων καταφρονεῖν, ὀρώντας τὰ ἀλλήλων βουλευόμενα. σκόπει δὴ οὖν καὶ σὺ εὖ μάλα, πότερον κοινωνεῖς καὶ ξυνδοκεῖ σοι καὶ ἀρχόμεθα ἐντευθεὴν βουλευόμενοι, ὡς οὐδέποτε ὀρθῶς ἔχοντος οὔτε τοῦ ἀδικεῖν οὔτε τοῦ ἀνταδικεῖν οὔτε κακῶς πάσχοντα ἀμύνασθαι ἀντιδρώντα κακῶς, ἢ ἀφίστασαι καὶ οὐ κοινωνεῖς τῆς ἀρχῆς; ἐμοὶ μὲν γὰρ καὶ πάλαι οὕτω καὶ νῦν ἔτι δοκεῖ, σοὶ δὲ εἴ πῃ ἄλλη δέδοκται, λέγε καὶ δίδασκε. εἰ δ' ἐμμένεις τοῖς πρόσθε, τὸ μετὰ τοῦτο ἄκουε.

ΚΡ. Ἄλλ' ἐμμένω τε καὶ ξυνδοκεῖ μοι· ἀλλὰ λέγε.

ΣΩ. Λέγω δὴ αὐτὸ μετὰ τοῦτο, μᾶλλον δ' ἐρωτῶ· πότερον ἂν τις ὁμολογήσῃ τῆ, δίκαια ὄντα, ποιητέον ἢ ἐξαπατητέον;

ΚΡ. Ποιητέον.

11. ΣΩ. Ἐκ τούτων δὴ ἄθρει κτιόντες ἐνθένδε ἡμεῖς μὴ πείσαντες τὴν πόλιν πότερον κακῶς τινας ποιοῦμεν, καὶ ταῦτα οὕς ἤκιστα δεῖ, ἢ οὐ; καὶ ἐμμένομεν οἷς ὁμολογήσομεν δίκαιους οὖσιν ἢ οὐ;

ΚΡ. Οὐκ ἔχω, ὦ Σώκρατες, ἀποκρίνασθαι πρὸς ὃ ἐρωτᾷς· οὐ γὰρ ἐννοῶ.

ΣΩ. Ἄλλ' ὧδε σκόπει. εἰ μέλλουσιν ἡμῖν ἐνθένδε εἴτε ἀποδιδράσκειν, εἴθ' ὅπως δεῖ ὀνομάσαι τοῦτο, ἐλθόντες οἱ νόμοι καὶ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ἐπιστάντες ἔροιντο· «εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, τί ἐν νῶ ἔχεις ποιεῖν; ἄλλο τι ἢ τούτῳ τῷ ἔργῳ, ᾧ ἐπιχειρεῖς, διανοεῖ τούς τε νόμους ἡμᾶς ἀπολέσαι καὶ ξύμπασαν τὴν πόλιν τὸ σὸν μέρος; ἢ δοκεῖ σοι οἶόν τε ἔτι ἐκείνην τὴν πόλιν εἶναι καὶ μὴ ἀνατετράφθαι, ἐν ἣ αἰ γενόμενα δίκαια μηδὲν ἰσχύουσιν, ἀλλὰ ὑπὸ ἰδιωτῶν ἄκυροί τε γίνονται καὶ διαφθείρονται;» τί ἐροῦμεν, ὦ Κρίτων, πρὸς ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα; πολλὰ γὰρ

ἂν τις ἔχοι, ἄλλως τε καὶ ῥήτωρ, εἰπεῖν ὑπὲρ τούτου τοῦ νόμου ἀπολυμένου, ὅς τὰς δίκας τὰς δικασθείσας προστάττει κυρίας εἶναι. ἢ ἐροῦμεν πρὸς αὐτούς, ὅτι ἠδίκει γὰρ ἡμᾶς ἢ πόλις καὶ οὐκ ὀρθῶς τὴν δίκην ἔκρινεν; ταῦτα ἢ τί ἐροῦμεν;

ΚΡ. Ταῦτα νῆ Δία, ὦ Σώκρατες.

12. ΣΩ. Τί οὖν, ἂν εἴπωσιν οἱ νόμοι· «ὦ Σώκρατες, ἢ καὶ ταῦτα ὠμολόγητο ἡμῖν τε καὶ σοὶ ἢ ἐμμένειν ταῖς δίκαις, αἷς ἂν ἢ πόλις δικάζη;» εἰ οὖν αὐτῶν θαυμάζοιμεν λεγόντων, ἴσως ἂν εἴποιεν, ὅτι «ὦ Σώκρατες, μὴ θαύμαζε τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἀποκρίνου, ἐπειδὴ καὶ εἴωθας χρῆσθαι τῷ ἐρωτᾶν τε καὶ ἀποκρίνεσθαι· φέρε γάρ, τί ἐγκαλῶν ἡμῖν καὶ τῇ πόλει ἐπιχειρεῖς ἡμᾶς ἀπολλύναι; οὐ πρῶτον μὲν σε ἐγεννήσαμεν ἡμεῖς, καὶ δι' ἡμῶν ἐλάμβανε τὴν μητέρα σου ὁ πατήρ καὶ ἐφύτευσέ σε; φράσον οὖν τούτοις ἡμῶν, τοῖς νόμοις τοῖς περὶ τοὺς γάμους, μέμφει τι, ὡς οὐ καλῶς ἔχουσιν;» «οὐ μέφομαι», φαίην ἂν. «ἀλλὰ τοῖς περὶ τὴν τοῦ γενομένου τροφήν τε καὶ παιδείαν, ἐν ἣ καὶ σὺ ἐπαιδεύθης; ἢ οὐ καλῶς προσέταττον ἡμῶν οἱ ἐπὶ τούτοις τεταγμένοι νόμοι, παραγγέλλοντες τῷ πατρὶ τῷ σῶ σε ἐν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ παιδεύειν;» «καλῶς», φαίην ἂν. «εἰεν. ἐπειδὴ δὲ ἐγένου τε καὶ ἐξετράφης καὶ ἐπαιδεύθης, ἔχοις ἂν εἰπεῖν πρῶτον μὲν ὡς οὐχὶ ἡμέτερος ἦσθα καὶ ἔκγονος καὶ δοῦλος, αὐτός τε καὶ οἱ σοὶ πρόγονοι; καὶ εἰ τοῦθ' οὕτως ἔχει, ἄρ' ἐξ ἴσου οἷε εἶναι σοὶ τὸ δίκαιον καὶ ἡμῖν καὶ ἅττ' ἂν ἡμεῖς σε ἐπιχειρῶμεν ποιεῖν, καὶ σοὶ ταῦτα ἀντιποιεῖν οἷε δίκαιον εἶναι; ἢ πρὸς μὲν ἄρα σοὶ τὸν πατέρα οὐκ ἐξ ἴσου ἦν τὸ δίκαιον καὶ πρὸς τὸν δεσπότην, εἴ σοι ὦν ἐτύγχανεν, ὥστε, ἅπερ πάσχοις, ταῦτα καὶ ἀντιποιεῖν, οὔτε κακῶς ἀκούοντα ἀντιλέγειν οὔτε τυπτόμενον ἀντιτύπτειν οὔτε ἄλλα τοιαῦτα πολλά; πρὸς δὲ τὴν πατρίδα ἄρα καὶ τοὺς νόμους ἐξέσται σοι, ὥστε, ἐάν σε ἐπιχειρῶμεν ἡμεῖς ἀπολλύναι δίκαιον ἡγούμενοι εἶναι, καὶ σὺ αὐτὴν ἡμᾶς τοὺς νόμους καὶ τὴν πατρίδα, καθ' ὅσον δύνασαι, ἐπιχειρήσεις ἀνταπολλύναι, καὶ φήσεις ταῦτα ποιῶν δίκαια πράττειν,

ὁ τῆ ἀληθείᾳ τῆς ἀρετῆς ἐπιμελόμενος; ἢ οὕτως εἰ σοφός, ὥστε λέληθέ σε, ὅτι μητρός τε καὶ πατρός καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάντων τιμιώτερόν ἐστιν ἢ πατρίς καὶ σεμνότερον καὶ ἀγιώτερον καὶ ἐν μείζονι μοίρᾳ καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις τοῖς νῦν ἔχουσι, καὶ σέβασθαι δεῖ καὶ μᾶλλον ὑπέικειν καὶ θωπεύειν πατρίδα χαλεπαίνουσαν ἢ πατέρα, καὶ ἢ πείθειν ἢ ποιεῖν ἄν' ἀν κελεύῃ, καὶ πάσχειν, ἐάν τι προστάτῃ παθεῖν, ἡσυχίαν ἄγοντα, ἐάν τε τύπτεσθαι, ἐάν τε δεῖσθαι, ἐάν τε εἰς πόλεμον ἄγῃ τρωθησόμενον ἢ ἀποθανούμενον, ποιητέον ταῦτα, καὶ τὸ δίκαιον οὕτως ἔχει, καὶ οὐχὶ ὑπεικτέον οὐδὲ ἀναχωρητέον οὐδὲ λειπτέον τὴν τάξιν, ἀλλὰ καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν δικαστηρίῳ καὶ πανταχοῦ ποιητέον ἃ ἂν κελεύῃ ἢ πόλις καὶ ἢ πατρίς, ἢ πείθειν αὐτήν, ἢ τὸ δίκαιον πέφυκε βιάζεσθαι δὲ οὐχ ὅσιον οὔτε μητέρα οὔτε πατέρα, πολὺ δὲ τούτων ἔτι ἤττον τὴν πατρίδα;» τί φήσομεν πρὸς ταῦτα, ὦ Κρίτων; ἀληθῆ λέγειν τοὺς νόμους ἢ οὐ;

ΚΡ. Ἐμοιγε δοκεῖ.

13. ΣΩ. «Σκόπει τοίνυν, ὦ Σώκρατες», φαίεν ἂν ἴσως οἱ νόμοι, «εἰ ἡμεῖς ταῦτα ἀληθῆ λέγομεν, ὅτι οὐ δίκαια ἡμᾶς ἐπιχειρεῖς δρᾶν, ἃ νῦν ἐπιχειρεῖς; ἡμεῖς γάρ σε γεννήσαντες, ἐκτρέψαντες, παιδεύσαντες, μεταδόντες ἀπάντων ὧν οἰοί τε ἡμεῖν καλῶν σοὶ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι πολίταις, ὅμως προαγορεύομεν τῷ ἔξουσιαν πεποιηκέναι Ἀθηναίων τῷ βουλομένῳ, ἐπειδὴν δοκιμασθῆ καὶ ἴδη τὰ ἐν τῇ πόλει πράγματα καὶ ἡμᾶς τοὺς νόμους, ᾧ ἂν μὴ ἀρέσκωμεν ἡμεῖς, ἐξεῖναι [λαβόντα τὰ αὐτοῦ ἀπιέναι ὅποι ἂν βούληται. καὶ οὐδεὶς ἡμῶν τῶν νόμων ἐμποδῶν ἐστίν οὐδ' ἀπαγορεύει, ἐάν τέ τις βούληται ὑμῶν εἰς ἀποικίαν ἰέναι, εἰ μὴ ἀρέσκωμεν ἡμεῖς τε καὶ ἢ πόλις, ἐάν τε μετοικεῖν ἄλλοσέ ποι ἐλθῶν, ἰέναι ἐκεῖσε ὅποι ἂν βούληται, ἔχοντα τὰ αὐτοῦ/ὅς δ' ἂν ὑμῶν παραμείνῃ, ὄρων, ὃν τρόπον ἡμεῖς τάς τε δίκας δικάζομεν καὶ τᾶλλα τὴν πόλιν διοικούμεν, ἤδη φαμὲν τοῦτον ὁμολογηκέναι ἔργῳ ἡμῖν, ἃ ἂν ἡμεῖς κελεύωμεν, ποιήσειν ταῦτα, καὶ τὸν

μη πειθόμενον τριχῆ φαμεν ἀδικεῖν, ὅτι τε γεννηταῖς οὖσιν ἡμῖν οὐ πείθεται, καὶ ὅτι τροφεῦσι, καὶ ὅτι ὁμολογήσας ἡμῖν πείθεσθαι οὔτε πείθεται οὔτε πείθει ἡμᾶς, εἰ μὴ καλῶς τι ποιούμεν, προτιθέντων ἡμῶν καὶ οὐκ ἀγρίως ἐπιταττόντων ποιεῖν, ἂν ἂν κελεύωμεν, ἀλλὰ ἐφιέντων δυοῖν θάτερα, ἢ πείθειν ἡμᾶς ἢ ποιεῖν, τούτων οὐδέτερα ποιεῖ. +

14. Ταύταις δὴ φαμεν καὶ σέ, ὦ Σώκρατες, ταῖς αἰτίαις ἐνέξεσθαι, εἴπερ ποιήσεις ἃ ἐπινοεῖς, καὶ οὐχ ἥκιστα Ἀθηναίων σέ, ἀλλ' ἐν τοῖς μάλιστα.» εἰ οὖν ἐγὼ εἴποιμι· «διὰ τί δὴ ;» ἴσως ἂν μου δικαίως καθάπτοιτο λέγοντες, ὅτι ἐν τοῖς μάλιστα Ἀθηναίων ἐγὼ αὐτοῖς ὁμολογηκῶς τυγχάνω ταύτην τὴν ὁμολογίαν. φαίεν γὰρ ἂν, ὅτι «ὦ Σώκρατες, μεγάλα ἡμῖν τούτων τεκμηρία ἐστίν, ὅτι σοὶ καὶ ἡμεῖς ἠρέσκομεν καὶ ἡ πόλις οὐ γὰρ ἂν ποτε τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἀπάντων διαφερόντως ἐν αὐτῇ ἐπεδήμεις, εἰ μὴ σοὶ διαφερόντως ἠρεσκεν, καὶ οὐτ' ἐπὶ θεωρίαν πώποτε' ἐκ τῆς πόλεως ἐξῆλθες, ὅτι μὴ ἄπαξ εἰς Ἴσθμόν, οὔτε ἄλλοσε οὐδαμῶσέ, εἰ μὴ ποι. στρατευόμενος, οὔτε ἄλλην ἀποδημίαν ἐποιήσω πώποτε, ὡσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, οὐδ' ἐπιθυμία σε ἄλλης πόλεως οὐδὲ ἄλλων νόμων ἔλαθεν εἰδέναι, ἀλλὰ ἡμεῖς σοὶ ἱκανοὶ ἦμεν καὶ ἡ ἡμετέρα πόλις· οὕτω σφόδρα ἡμᾶς ἠροῦ, καὶ ὁμολογεῖς καθ' ἡμᾶς πολιτεύεσθαι, τά τε ἄλλα καὶ παιδας ἐν αὐτῇ ἐποιήσω, ὡς ἀρεσκούσης σοὶ τῆς πόλεως. ῥέτι τοίνυν ἐν αὐτῇ τῇ δίκῃ ἐξῆν σοὶ φυγῆς τιμήρασθαι, εἰ ἐβούλου, καί, ὅπερ νῦν ἀκούσης τῆς πόλεως ἐπιχειρεῖς, τότε ἐκούσης ποιῆσαι. σὺ δὲ τότε μὲν ἐκαλλωπίξου ὡς οὐκ ἀγανακτῶν, εἰ δέοι τεθνάναι σε, ἀλλὰ ἠροῦ, ὡς ἔφησθα, πρὸ τῆς φυγῆς θάνατον· νῦν δὲ οὔτε ἐκείνους τοὺς λόγους αἰσχύνει, οὔτε ἡμῶν τῶν νόμων ἐντρέπει, ἐπιχειρῶν διαφθεῖραι, πράττεις τε ἄπερ ἂν δούλος φαυλότατος πράξειεν, ἀποδιδράσκειν ἐπιχειρῶν παρὰ τὰς ξυνηθήκας τε καὶ τὰς ὁμολογίας, καθ' ἃς ἡμῖν ξυνέθου πολιτεύεσθαι. πρῶτον μὲν οὖν ἡμῖν τοῦτ' αὐτὸ ἀπόκριναι, εἰ ἀληθῆ λέγομεν φάσκοντές σε ὁμολογηκέναι.

πολιτεύεσθαι καθ' ἡμᾶς ἔργω, ἀλλ' οὐ λόγῳ, ἢ οὐκ ἀληθῶς». τί φῶμεν πρὸς ταῦτα, ὦ Κρίτων; ἄλλο τι ἢ ὁμολογῶμεν;

ΚΡ. Ἄνᾶγκη, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. «Ἄλλο τι οὖν», ἂν φαίεν, «ἢ ξυνηθήκας τὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ ὁμολογίας παραβαίνεις, οὐχ ὑπὸ ἀνάγκης ὁμολογήσας οὐδὲ ἀπατηθεὶς οὐδὲ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἀναγκασθεὶς βουλευσασθαι, ἀλλ' ἐν ἔτεσιν ἐβδομήκοντα, ἐν οἷς ἐξῆν ἀπιέναι, εἰ μὴ ἡρέσκομον ἡμεῖς μηδὲ δίκαιαι ἐφαίνοντό σοι αἱ ὁμολογίαι εἶναι. οὐ δὲ οὔτε Λακεδαιμόνα προηροῦ οὔτε Κρήτην, ἃς δὴ ἐκάστοτε φῆς εὐνομεῖσθαι, οὔτε ἄλλην οὐδεμίαν τῶν Ἑλληνίδων πόλεων οὐδὲ τῶν βαρβαρικῶν, ἀλλὰ ἐλάττω ἐξ αὐτῆς ἀπεδήμησας ἢ οἱ χωλοὶ τε καὶ τυφλοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀνάπηροι· οὕτω σοι διαφερόντως τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἡρέσκεν ἢ πόλις τε καὶ ἡμεῖς οἱ νόμοι δῆλον ὅτι· τίνοι γὰρ ἂν πόλις ἀρέσκοι ἄνευ νόμων; νῦν δὲ δὴ οὐκ ἐμμένεις τοῖς ὁμολογημένοις; ἐὰν ἡμῖν γε πείθῃ, ὦ Σώκρατες· καὶ οὐ καταγέλαστός γε ἔσει ἐκ τῆς πόλεως ἐξελθών.

15. Σκόπει γὰρ δὴ, ταῦτα παραβάς καὶ ἐξαμαρτάνων τι τούτων τί ἀγαθὸν ἐργάσει σαυτὸν ἢ τοὺς ἐπιτηδείους τοὺς σαυτοῦ. ὅτι μὲν γὰρ κινδυνεύουσί γέ σου οἱ ἐπιτήδαιοι καὶ αὐτοὶ φεύγειν καὶ στερηθῆναι τῆς πόλεως ἢ τὴν οὐσίαν ἀπολέσει, σχεδόν τι δὴλον· αὐτὸς δὲ πρῶτον μὲν ἐὰν εἰς τῶν ἐγγύτατά τινα πόλεων ἐλθῆς, ἢ Θήβαζε ἢ Μεγαράδε—εὐνομοῦνται γὰρ ἀμφοτέραι—πολέμιος ἦξεις, ὦ Σώκρατες, τῇ τούτων πολιτείᾳ, καί, ὅσοιπερ κηδονται τῶν αὐτῶν πόλεων, ὑποβλέφονται σε διαφθορέα ἡγούμενοι τῶν νόμων καὶ βεβαιώσεις τοῖς δικασταῖς τὴν δόξαν, ὥστε δοκεῖν ὀρθῶς τὴν δίκην ἰδικάσαν ὅστις γὰρ νόμος διαφθορεὺς ἐστὶ, σφόδρα πού δόξειεν ἂν νέων γε καὶ ἀνοήτων ἀνθρώπων διαφθορεὺς εἶναι. πότερον οὖν φεύξει τὰς τε εὐνομουμένας πόλεις καὶ τῶν ἀνδρῶν τοὺς κοσμιωτάτους; καὶ τοῦτο ποιοῦντι ἄρα ἄξιόν σοι ζῆν ἔσται; ἢ πλησιάσεις τούτοις καὶ ἀναισχυντήσεις διαλεγόμενος;—τίνας λόγους, ὦ Σώκρατες, ἢ οὐσπερ ἐνθάδε, ὡς ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ

δικαιοσύνη πλείστου ἄξιον τοῖς ἀνθρώποις καὶ τὰ νόμιμα καὶ οἱ νόμοι; καὶ οὐκ οἶει ἄσχημον ὄν φανείσθαι τὸ τοῦ Σωκράτους πρᾶγμα; οἶσθαι γε χρή. ἀλλ' ἐκ μὲν τούτων τῶν τόπων ἀπαρεῖς, ἤξεις δὲ εἰς Θετταλίαν παρὰ τοὺς ξένους τοὺς Κρίτωνος· ἐκεῖ γὰρ δὴ πλείστη ἀταξία καὶ ἀκολασία, καὶ ἴσως ἂν ἠδέως σου ἀκούοιεν, ὡς γελοῖως ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου ἀπεδίδρασκες σκευὴν τέ τινα περιθέμενος, ἢ διψθεράν λαβὼν ἢ ἄλλα, οἷα δὴ εἰώθασιν ἐνσκευάζεσθαι οἱ ἀποδιδράσκοντες, καὶ τὸ σχῆμα τὸ σαυτοῦ μεταλλάξας· ὅτι δὲ γέρων ἀνὴρ σμικροῦ χρόνου τῷ βίῳ λοιποῦ ἔντος, ὡς τὸ εἶκός, ἐτόλμησας οὕτως αἰσχρῶς ἐπιθυμεῖν ζῆν, νόμους τοὺς μεγίστους παραβάς, οὐδεὶς δὲ ἐρεῖ; ἴσως, ἂν μὴ τινα λυπῆς· εἰ δὲ μή, ἀκούσει, ὦ Σώκρατες, πολλὰ καὶ ἀνάξια σαυτοῦ ὑπερχόμενος δὴ βιώσει πάντας ἀνθρώπους καὶ δουλεύων— τί ποιῶν ἢ εὐωχούμενος ἐν Θετταλίᾳ, ὡσπερ ἐπὶ δεῖπνον ἀποδημηκῶς εἰς Θετταλίαν; λόγοι δὲ ἐκεῖνοι· οἱ περὶ δικαιοσύνης τε καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ποῦ ἡμῖν ἔσονται; ἀλλὰ δὴ τῶν παιδῶν ἕνεκα θούλει ζῆν, ἵνα αὐτοὺς ἐκθρέψῃς καὶ παιδεύῃς; τί δέ; εἰς Θετταλίαν αὐτοὺς ἀγαγὼν θρέψεις τε καὶ παιδεύσεις, ξένους ποιήσας, ἵνα καὶ τοῦτο σοῦ ἀπολαύσωσιν; ἢ τοῦτο μὲν οὐ, αὐτοῦ δὲ τρεφόμενοι· σοῦ ζῶντος βέλτιον θρέψονται καὶ παιδεύονται, μὴ ζυγόντος σοῦ αὐτοῖς; οἱ γὰρ ἐπιτήδειοι οἱ σοὶ ἐπιμελήσονται αὐτῶν. πότερον ἂν εἰς Θετταλίαν ἀποδημήσῃς, ἐπιμελήσονται, ἂν δὲ εἰς Ἄδου ἀποδημήσῃς, οὐχὶ ἐπιμελήσονται; εἶπερ γέ τι ὄφελος αὐτῶν ἐστὶ τῶν σοὶ φασκόντων ἐπιτηδείων εἶναι, οἶσθαι γε χρή.

16. Ἄλλ', ὦ Σώκρατες, πειθόμενος ἡμῖν τοῖς σοῖς τροφεῦσι μήτε παῖδας περὶ πλείονος ποιῶ μήτε τὸ ζῆν μήτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ δικαίου, ἵνα εἰς Ἄδου ἐλθὼν ἔχῃς πάντα ταῦτα ἀπολογήσασθαι τοῖς ἐκεῖ ἄρχουσιν· οὔτε γὰρ ἐνθάδε σοὶ φαίνεται ταῦτα πράττοντι ἄμεινον εἶναι οὐδὲ δικαιότερον οὐδὲ δσιώτερον, οὐδὲ ἄλλῳ τῶν σῶν οὐδενί, οὔτε ἐκεῖσε ἀφικομένη ἄμεινον ἔσται. ἀλλὰ

νῦν μὲν ἡδίκημένος ἄπει, ἐὰν ἀπίης, οὐχ ὕφ' ἡμῶν τῶν νόμων, ἀλλὰ ὑπ' ἀνθρώπων· ἐὰν δὲ ἐξέλθῃς οὕτως αἰσχρῶς ἀνταδικήσας τε καὶ ἀντιπικουρήσας, τὰς σαυτοῦ ὁμολογίας τε καὶ ξυνθήκας τὰς πρὸς ἡμᾶς παραβὰς καὶ κακὰ ἐργασάμενος τούτους, οὓς ἤκιστα ἔδει, σαυτόν τε καὶ φίλους καὶ πατρίδα καὶ ἡμᾶς, ἡμεῖς τέ σοι χαλεπανοῦμεν ζῶντι, καὶ ἐκεῖ οἱ ἡμέτεροι ἀδελφοὶ οἱ ἐν Ἄδου νόμοι οὐκ εὐμενῶς σε ὑποδέχονται, εἰδότες, ὅτι καὶ ἡμᾶς ἐπεχείρησας ἀπολέσαι τὸ σὸν μέρος. ἀλλὰ μὴ σε πείσῃ Κρίτων ποιεῖν ἢ λέγει μάλλον ἢ ἡμεῖς.»

17. Ταῦτα, ὦ φίλε ἑταῖρε Κρίτων, εὖ ἴσθι, ὅτι ἐγὼ δοκῶ ἀκούειν, ὡσπερ οἱ κορυθαντιῶντες τῶν αὐλῶν δοκοῦσιν ἀκούειν, καὶ ἐν ἐμοὶ αὕτη ἢ ἡχὴ τούτων τῶν λόγων βομβεῖ καὶ ποιεῖ μὴ δύνασθαι τῶν ἄλλων ἀκούειν· ἀλλὰ ἴσθι, ὅσα γε τὰ νῦν ἐμοὶ δοκοῦντα, ἐὰν λέγῃς παρὰ ταῦτα, μάρτην ἔρεῖς. ὅμως μέντοι εἴ τι οἶε πλέον ποιήσειν, λέγε.

ΚΡ. Ἄλλ', ὦ Σώκρατες, οὐκ ἔχω λέγειν.

ΣΩ. Ἐὰ τοίνυν, ὦ Κρίτων, καὶ πράττωμεν ταύτη, ἐπειδὴ ταύτη ὁ θεὸς ὑφηγεῖται.

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

1. **ὅ τι πεπόνθατε ὑπὸ τῶν ἐμῶν κατηγορῶν** = ποίαν ἐντύπωσιν ἔχουν προκαλέσει εἰς τὴν ψυχὴν σας οἱ λόγοι τῶν κατηγορῶν μου. — **οὖν** = ὅπωςδήποτε. — **ὑπ' αὐτῶν** = ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν λόγων των. — **ὀλίγου** = σχεδόν. — **ἐπιλανθάνομαι ἑμαυτοῦ** = λησμονῶ, ποῖος εἶμαι. — **πιθανῶς** = πειστικῶς. — **ὡς ἔπος εἰπεῖν** = διὰ τὰ περιορισθῶ εἰς τὴν σύντομον αὐτὴν ἔκφρασιν, παρατήρησιν. — **θαυμάζω τί τινος** = δοκιμάζω ἔκπληξιν διὰ κάτι, τὸ ὁποῖον λέγει ἢ κάμνει τις. — **εὐλαβοῦμαι** = προσέχω. — **αὐτίκα** = εὐθύς ἀμέσως. — **μηδ' ὅπωςτιοῦν** = καθόλου, κάθε ἄλλο. — **εἰ μὴ ἄρα** = ἐκτὸς ἂν ἴσως. — **εἰ μὲν τοῦτο λέγουσιν** = ἂν πραγματικῶς αὐτὸ τὸ νόημα ἔχει ὁ λόγος των. — **ὁμολογοίην κλπ.** = ὁμολογοίην **εἶναι ῥήτωρ** (δεινός), [ἄλλ.] **οὐ κατὰ τούτους** (= κατὰ τὰς ἀντιλήψεις αὐτῶν περὶ ῥήτορος). — **οὐ μέντοι** ἔνν. ἀκούσεσθε. — **ῥῆμα** = φράσις. — **ὄνομα** = λέξις. — **κεκοσμημένος** = διηνηθισμένος με ὁητορικὰ σχήματα. — **εἰκῆ λεγόμενα** = λόγοι ἀπλοῖ. — **ἐπιτυχῶν** = τυχεῖος, ἀβίαστος. — **εἰσέρχομαι εἰς ὑμᾶς** = παρουσιάζομαι ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου σας. — **πλάττοντι** κατὰ τὸ νοούμενον πρὸς τὸ **τῆδε τῆ ἡλικίᾳ**, τὸ ὁποῖον = τηλικῶδε ὄντι. — **πλάττω λόγους** = τορνεύω τὸ λεκτικόν μου. — **καὶ μέντοι** = καὶ ἀκόμη μάλιστα. — **καὶ πάννυ** δέομαι. — **παρίεμαι** = ζητῶ ὡς χάριν. — **ἐπὶ τῶν τραπεζῶν** = πλησίον τῶν τραπεζῶν τῶν ἀργυραμοιβῶν καὶ τοκιστῶν νοοῦνται αἱ τράπεζαι τῶν ἀργυραμοιβῶν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν τοποθετημέναι ὑπὸ τὰς στοὰς τῆς ἀγορᾶς, ὅπου οἱ ξένοι ἀντιήλασσαν τὰ νομίσματά των. Σημειωτέον, ὅτι οἱ κύριοι τῶν τραπεζῶν, οἱ **τραπεζῖται**, ὅπως ἐλέγοντο, ἐδέχοντο καὶ καταθέσεις ἐπὶ μικρῷ τόκῳ καὶ ἐδάνειζον εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην χρημάτων με ὑπερβολικὸν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺν τόκον. — **ἴνα** ἔπιρ. = ὅπου. — **ἄλλοθι** πρὸ πάντων

εἰς τὰς παλαιότητας, εἰς τοὺς περιπάτους καὶ εἰς τὰ ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν Ἀθηναίων ἐργαστήρια τῶν διαφόρων τεχνιτῶν. Διότι ὁ Σωκράτης δὲν ἐδίδασκεν εἰς κλειστὸν χώρον καὶ ὄρισμένους μαθητάς, ἀλλὰ παντοῦ ὅπου ἦσαν ἄνθρωποι πρόθυμοι νὰ τὸν ἀκούουν.— **θορυβῶ** = προβαίω εἰς θορυβώδεις ἀποδοκιμασίας.— **ἔχει οὕτως** τὸ πρᾶγμα = μὲ ἐμὲ συμβαίνει τὸ ἐξῆς.— **ἐπὶ δικαστήριον ἀναβαίω** = ἀναβαίω τὴν κλίμακα τοῦ δικαστηρίου, παρουσιάζομαι εἰς τὸ δικαστήριον.— **ἀτεχνῶς** = ὄλως διόλου.— **ἢ ἐνθάδε λέξις** = ἢ φρασεολογία, πὺρ χρησιμοποιεῖται ἐδῶ, ἢ δικανικὴ γλῶσσα.— **ὥσπερ ἄν...** **ξυνέγνωστε ἄν** ὁ β' ἄν πλεοναστικῶς.— **φωνή** = διάλεκτος.— **ἐν οἷσπερ ἐτεθράμμη** (= **τέθραμμαι**) = τὰ ὅποια ἔχω μάθει ἀπὸ μικρὸς εἰς τὴν πατρίδα μου.— **καὶ δὴ καὶ νῦν** = οὕτω καὶ νῦν.— **δίκαιον** ὄν.— **ὁ τρόπος τῆς λέξεως** = ἡ μορφή τοῦ λόγου.— **χείρων... βελτίων** τοῦ συνήθους.— **αὕτη** = αὐτό.

2. **δίκαιός εἰμι** = δικαιούμαι ὁμιλεῖ οὕτως ὁ Σ., διότι ἡ ἀπολογία του πρὸς τὰς πρώτας κατηγορίας εἶναι τι ἐκτὸς θέματος.— **πολλὰ ἤδη ἔτη** δηλ. κατηγοροῦντες.— **τοὺς ἀμφὶ Ἄνουτον** ἴδε εἰσαγωγὴν (σ. 9).— **τὰ μετέωρα** = τὰ οὐράνια φαινόμενα.— **φροντιστής** = ἐρευνητής.— **τὰ ὑπὸ γῆς** = τὰ μυστικά τῆς γῆς.— **ὁ ἦττων** . . . **ὁ κρείττων λόγος** = τὸ ἄδικον, τὸ δίκαιον οἱ σοφισταὶ πρῶτοι ἐκαυχῶντο, ὅτι εἶχον τὴν ἰκανότητα τὸν ἦττω λόγον κρείττω ποιεῖν καὶ τὸν κρείττω ἦττω.— **οὐδὲ θεοὺς νομίζειν** τοιαύτη πράγματι ἀντίληψις ἐκράτει περὶ τῶν φυσικῶν λεγομένων φιλοσόφων ἄλλ' ὁ Σωκράτης πᾶν ἄλλο ἢ φυσικὸς φιλόσοφος ἦτο· αὐτὸς ἴσα ἴσα ἔστρεψε τὴν φιλοσοφίαν ἐρευνᾶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, περὶ τὸν ὅποιον ἠσχολοῦντο οἱ φυσικοὶ φιλόσοφοι, εἰς τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον τοῦ ἀνθρώπου.— **κατηγορηκότες εἰσὶ** = **κατηγορήκασιν**.— **λέγοντες** ἔνν. εἰσὶ.— **ἐπιστεύσατε ἄν** ὡς ὑπόθεσις νοητέα: **εἰ ἐτύχετε ἀκούσαντες**.— **ἀτεχνῶς** συναπτέον τῷ ἐρήμην.— **ὁ δὲ πάντων ἀλογώτατος** ἐστὶ τὸδε.— **εἰ τις κωμωδοποιός** ἔννοεὶ τὸν Ἀριστοφάνη, ὁ ὁποῖος τῷ 423 π. Χ. διέσυρεν εἰς τὰς Νεφέλας του τὸν Σωκράτη ὡς τὸν κορυφαῖον τῶν σοφιστῶν καὶ τῶν φυσικῶν φιλοσόφων. Περὶ τοῦ πράγματος θὰ ὁμιλήσῃ σαφέστερον εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον.— **χρῶμαι φθόνῳ καὶ διαβολῇ** = ἔχω ἐλαττήριον τὸν φθόνον καὶ τὴν συκοφαντικὴν διάθεσιν.— **ἀναπεῖθω** =

παραπλανῶ.— **ἀνέπειθον**· περί τῆς ἐνοχῆς μου.— **ἄπορος** = ὁ ἐμβάλ-
λων εἰς ἀμηχανίαν, ὁ ἐπικίνδυνος ἀντίπαλος.— **ἀναβιβάζομαι τινα** =
προσάγω τινά ὡς μάρτυρα εἰς τὸ δικαστήριον.— **ἀξιῶ** = παραδέχο-
μαι.— **πολὺ μᾶλλον** = πολὺ περισσότερον καιρὸν.— **εἶεν** = ἔστω,
ἕως ἔδῳ καλά.— **διαβολή** = ἡ ἐκ τῆς διαβολῆς ἐσφαλμένη γνώμη.—
ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ· ὅσον δηλ. ἐπέτρεπεν **ἡ κλεψύδρα**· ἦτο δὲ
ἡ κλεψύδρα δοχεῖον, τὸ ὁποῖον ἔφερεν εἰς τὸν πυθμένα ὀπάς· διὰ
τῶν ὀπῶν τούτων διέρρεε τὸ ὕδωρ, ὑπὸ τοῦ ὁποῖου ἐπληροῦτο ἡ
κλεψύδρα, τρόπον τινὰ κρυφίως· ἐκ τούτου τὸ ὄνομα τοῦ δοχείου
(κλέπτειν — ὕδωρ). Λιὰ τῆς κλεψύδρας ἐκανονίζετο ὁ χρόνος τῆς
ἀγορεύσεως τοῦ κατηγοροῦ καὶ τοῦ κατηγορουμένου. Πρέπει δὲ νὰ
σημειωθῆ, ὅτι ἡ ποσότης τοῦ ὕδατος τῆς κλεψύδρας ἦτο ἄλλοτε
ἄλλη. Εἰς τὰς μικρὰς δίκας ἦτο συνήθως εἰς ἀμφορεύς· εἰς τὰς
σπουδαίας ἔφθανε καὶ τοὺς δώδεκα. Ἐννοεῖται, ὅτι κατὰ τὴν
ἀνάγνωσιν δικαστικῶν ἐγγράφων ἡ ὅσι τοῦ ὕδατος διεκόπτετο.—
οὕτως γενέσθαι· νὰ ἐξορίσω ἐκ τῆς ψυχῆς σας τὴν πεπλανημένην
γνώμην.— **ἄμεινον**· ἢ τὸ μὴ ἐξελέσθαι.— **πλέον τι ποιῶ** = κατορ-
θῶνω κάτι· ἐπὶ τοῦ προκειμένου αὐτὸ τὸ κάτι θὰ ἦτο ἡ ἀγαθὴ
γνώμη περὶ τοῦ Σωκράτους.— **τούτο**· ἡ προσπάθειά μου.— **ἴτω** =
ἄς ἀκολουθήσῃ τὸν δρόμον, ἄς ἀποβῆ.

3. **ἀναλαμβάνω** = ἀνασκοπῶ.— **πιστεύω τινί** = στηρίζομαι ἐπί-
τινος.— **γράφομαι τινα γραφήν** = ὑποβάλλω ἐγγράφως κατὰ τινος
μήνυσιν (διὰ δημόσιον ἀδικήμα).— **ὥσπερ κατηγορῶν** = ὅπως ἀν-
ἐπρόκειτο περὶ πραγματικῶν κατηγορῶν· διότι ἡ μορφή τῆς κατη-
γορίας, τὴν ὁποίαν κατοπτρῶ ὑποτυπώνει ὁ Σωκράτης, εἶναι σχε-
διάσμα ἰδικόν του, γινόμενον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν στοιχείων τῶν δια-
βολῶν, τὰς ὁποίας ἔθετον εἰς κυκλοφορίαν οἱ παλαιοὶ ἐκ τῶν κατη-
γόρων του.— **ἀντωμοσία** = ἔνοχος μήνυσις κατὰ τινος (ἴδε εἰσαγω-
γὴν σ. 8).— **ἀδικῶ** = εἶμαι ἔνοχος ἀδικήματος, ἀποτελῶ δημόσιον
κίνδυνον.— **καὶ περιεργάζεται**· ὁ καὶ ἐπεξηγηματικός.— **περιεργ-
άζομαι** = χάνω τὸν καιρὸν μου εἰς περιττὰ καὶ ἐπιβλαβῆ πρά-
γματα.— **ἐν τῇ Ἀριστοφάνους κωμῳδίᾳ**· εἰς τὰς Νεφέλας· Ἐκεῖ ὁ Σ.
παρουσιάζεται ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους «ἐπὶ κρημάθρας αἰωρούμε-
νος καὶ ἀποσκοπῶν τὰ μετέωρα», ὅταν δὲ ἐν ἐκ τῶν σπουδαιοτέ-
ρων προσώπων τῆς κωμῳδίας τὸν ἐρωτᾷ, τί κάμνει ἐκεῖ ἐπάνω,

αὐτὸς ἀποκρίνεται: «ἀεροβατῶ καὶ περιφρονῶ (=περιεργάζομαι) τὸν ἥλιον». — περιφέρομαι = αἰωροῦμαι ἔμπρὸς καὶ ὀπίσω. — καὶ οὐχ ὡς . . . ἐπιστήμην' ἡ πλοκὴ = καὶ λέγω (τοῦτο) οὐχ ὡς ἀτιμάζων τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην (δηλ. τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν). — μή πως = διὰ τὰ μή. — φεύγω δίκην = ὑφίσταμαι δικαστικὴν δίωξιν διὰ κατηγορίας. — ἀλλά' ἔνν. λέγω ταῦτα. — ἐμοὶ γάρ' ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ τὸ οὐχ ὡς ἀτιμάζων. — μέτεστί μοι τινος = ἔχω ἰδέαν τινός. — αὐτοὺς ὑμῶν τοὺς πολλοὺς = τοὺς πολλοὺς ὑμῶν αὐτῶν. — περὶ ἐμοῦ ᾧ = ᾧ περὶ ἐμοῦ.

4. ἀλλὰ γάρ' βραχυλογία' τὸ πλήρες = ἀλλὰ τί δεῖ πλείω λέγειν' καὶ γάρ' ὡς ἑρμηνευθῆ = καὶ πράγματι. — τούτων' δηλ. τῶν περιεχομένων εἰς τὰς πρώτας κατηγορίας. — οὐδέν ἐστιν' ἔνν. ἀληθές. — ἐπεὶ = μολονότι. — Γοργίας ὁ Λεοντίνος' διάσημος σοφιστὴς ἐκ Λεοντίνων τῆς Σικελίας, πατὴρ τῆς ἐντέχνου ῥητορείας. Ἐγκατασταθεὶς εἰς τὰς Ἀθήνας ἴδρυσεν ῥητορικὴν σχολὴν καὶ εἰσέπραττε παρὰ τῶν μαθητῶν του ὑψηλὰ δίδακτρα. Συνήθως ἐλάμβανεν 100 μνᾶς. Δίδακτρα ἐπίσης ἐλάμβανον καὶ οἱ ἄλλοι σοφισταί. — Πρόδικος ὁ Κεῖος' κατήγετο ἐκ τῆς νήσου Κέω (σημερ. Τζιά) ἡ διδασκαλία του εἶχεν ὑποκείμενον θέματα γλωσσικὰ καὶ ἠθικὰ καὶ παρείχετο ἀντὶ μετρίας ἀμοιβῆς (1/2, 1, 2, 4, 50 δραχμ.). — Ἰππίας ὁ Ἡλείος' διάσημος καὶ οὗτος σοφιστὴς, πλουτήσας ἐκ τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἔργου του. — προῖκα = δωρεάν. — σύνειμι = συναναστρέφομαι, μαθητεύω. — τούτους πείθουσιν' ἀντὶ πείθειν (οἶός τ' ἐστί) ὁ πληθυντικὸς κατὰ τὸ νοούμενον' διότι τούτων ἕκαστος = πάντες οὗτοι. — ἀπολείπω = διακόπτω. — ἐπεὶ αἰτιολογεῖ τὴν νοουμένην πρότασιν: καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτοί. — τελῶ = πληρώνω. — Καλλίε τῷ Ἴππονίκου' ὁ Καλλίας ἦτο ἐπιφανὴς καὶ πλούσιος Ἀθηναῖος, κατασπαταλήσας τὸν πλοῦτόν του εἰς ἐπιδείξεις ἀκαίρους. — ἦν' παρατ. τοῦ ποιητικοῦ ῥ. ἡμῖ = λέγω' παρ' ἄττικοῖς τίθενται παρενθετικῶς οἱ τύποι ἦν δ' ἐγώ, ἦ δ' ὅς (=οὔτος). ἔχω' μετ' ἀπαρεμφ. = δύναμαι. — λαβεῖν καὶ μισθώσασθαι = λαβεῖν ἐπὶ μισθῷ, πληρωμῇ. — ἡ προσήκουσα ἀρετὴ = ἡ δεξιότης, ἡ ὁποία προσιδιάζει εἰς τὴν φύσιν τινός. — ἀνθρωπίνῃ καὶ πολιτικῇ ἀρετῇ = ἡ ἰκανότης, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὸν τέλειον ἄνθρωπον καὶ τὸν χρηστὸν πολίτην. — πάνυ γε = μάλιστα. — Εὐῆνος

σοφιστῆς καὶ ποιητῆς ἀρκοῦμενος εἰς ὀλίγα δίδακτρα.— **μνᾶ**· ποσὸν (ὄχι νόμισμα) 100 δραχμῶν.— **ἐμμελῶς**· μετ' εὐφωνείας, ἡ ὁποία σοποὶν ἔχει νὰ ἐξάρῃ τὴν μεταξὺ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Εὐθύμου καὶ τοῦ τιμήματος τῆς διδασκαλίας του δυσαρμονίαν.— **καλλύνομαι** = καμαρώνω.— **ἀβρύνομαι** = τὸ παίρνω ἐπάνω μου.— **ἄλλ' οὐ'** ἔνν. καλλύνομαι καὶ ἀβρύνομαι.

5. **ὑπολαμβάνω**· ἔνν. τὸν λόγον = διακόπτων ἐρωτῶ.— **τί ἐστὶ τὸ σὸν πρᾶγμα** = τί συμβαίνει μὲ σέ.— **περιττός** = ἐξαιρετικός.— **πραγματεύομαι** = σοβαρῶς καταγίνομαι εἰς τι.— **ἔπειτα** = ἐν τούτοις.— **ταυτί**· συναπτέον τῷ ὁ λέγων.— **ὄνομα**· τοῦ σοφοῦ.— **ποῖαν δὴ σοφίαν ταύτην**; ἔνν. λέγεις· ἡ ἐρώτησις ὑποβάλλεται δὴθεν ὑπὸ τινος τῶν δικαστῶν.— **ἀνθρωπίνῃ**· καὶ ἐπομένως ἀπλή.— **κινδυνεύω**· μετ' ἀπαρεμφ. (**εἶναι**) = φαίνεται.— **τάχα** = ἴσως.— **ἢ οὐκ ἔχω** κλπ. = ἢ, ἂν τοῦτο θεωρηθῆ ὑπερβολή, δὲν ἤξεύρω, πῶς νὰ τὴν χαρακτηρίσω.— **φησί**· ἔνν. **ἐπίστασθαί με αὐτήν**.— **μέγα τι λέγω** = μεγαληγορῶ, λέγω παχὰ λόγια.— **ἀξιόχρεως** = ἀξιόπιστος.— **ὑμῖν** = κατὰ τὴν κρίσιν σας.— **ἀναφέρω** = ἀποδίδω.— **τὸν θεὸν τὸν ἐν Δελφοῖς**; δηλ. τὸν Ἀπόλλωνα.— **Χαιρεφῶντα**· ἀφωσιωμένον ὀπαδὸν τοῦ Σωκράτους.— **τὸ πλήθος** = ὁ δῆμος.— **ξυνέφυγε τὴν φυγὴν**· νοεῖται ἡ μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν τριάκοντα φυγὴ ἐξ Ἀθηνῶν τῶν ἐπιφανῶν δημοκρατικῶν.— **κατέρχομαι** = ἐπανερχομαι ἐκ τῆς ἐξορίας εἰς τὴν πατρίδα· ἐδῶ πρόκειται περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ἐξορίστων δημοκρατικῶν μετὰ τὴν παλινόρθωσιν τῆς δημοκρατίας ὑπὸ τοῦ Θρασυβούλου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν (403 π. Χ.).— **σφοδρὸς** = ἐνθουσιώδης.— **ὄπερ λέγω** = διὰ νὰ ἐπαναλάβω τὴν παράκλησιν, τὴν ὁποῖαν ὑπέβαλα ἀνωτέρω.— **ἀναιρῶ** = χρησιμοδοτῶ.— **μηδένα σοφώτερον εἶναι**· «**ἀνδρῶν ἀπάντων Σωκράτης σοφώτατος**» ἦτο ἡ ἀπάντησις τῆς Πυθίας.— **ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ**· ὁ Χαιρεκράτης.

6. **αἰνίττεται**· διότι οἱ χρησμοὶ τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν ἦσαν αἰνιγματώδεις καὶ διφορούμενοι.— **θέμις**· ἔνν. ἐστὶν = ἐπιτρέπεται.— **μόγις πάνυ** = μετὰ μεγάλης δυσκολίας.— **ζήτησις** = ἔρευνα.— **ἐνταῦθα** = ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ σοφοῦ τούτου.— **εἵπερ που** = παρὰ ὁπουδήποτε ἄλλου.— **διασκοπῶ τινα** = ὑποβάλλω τινὰ εἰς ἐξουνη-

στικὴν ἐξέτασιν.— **πάσχω πρὸς τινα** = ἀποκομίζω τὴν ἐντύπωσιν παρὰ τινος.— **καὶ διαλεγόμενος** = (διασκοπῶν) ἐν τῷ διαλέγεσθαι.— **ἔδοξέ μοι** ἀνακολούθως πρὸς τὸ διασκοπῶν καὶ διαλεγόμενος ἀντὶ ἐνόμισα.— **ἀπεχθάνομαί τινι** = γίνομαι μισητὸς εἰς τινα.— **(τούτου) μὲν = (τούτου) μὴν** = ἀσφαλῶς.— **ὥσπερ οὖν** = ὅπως εἶναι γεγονός.— **ἔοικα** = δοκῶ.— **ἐνταῦθα** = κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐλέγχου τούτου.

7. **τὸ τοῦ θεοῦ** = τὸ νόημα τῆς ἀποκρίσεως τοῦ θεοῦ.— **σκοποῦντι τὸν χρησμόν** = ἐν τῇ ἐρευνῇ τοῦ χρησμοῦ.— **ιτέον** ἔνν. ἔστιν ἐπανάληψις τοῦ κατ' ἰδίαν διαλογισμοῦ τοῦ Σωκράτους.— **νῆ τὸν κύνα** ὁ Σωκράτης, διὰ γὰρ μὴ ὀρκίζεται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Διὸς ἢ ἄλλων θεῶν δι' ἀσήμαντα πράγματα (πρβλ. τὴν γραφικὴν ἐντολήν: **οὐ λήψει τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ**), ἐχρησιμοποιεῖ συνήθως εἰς τοὺς ὄρκους του τὰ ὀνόματα ζώων ἢ δένδρων. Ἰδιαίτερος προσφιλεῖς εἰς αὐτὸν ὄρκος ἦτο **νῆ τὸν κύνα** ἢ **νῆ τὸν κῆνα**.— **ἡ μὴν** ἐπὶ ὄρκων καὶ ἰσχυρῶν διαβεβαιώσεων = σᾶς διαβεβαιῶ.— **ἔπαθόν τι τοιοῦτον** = ἔδοκίμασα τὴν ἐξῆς ἀνέλπιστον ἐκπλήξιν.— **εὐδοκιμῶ** = χαίρω ὑπολήψεως.— **ἐνδεής εἰμι τοῦ πλείστου** (τῆς σοφίας) = παρουσιάζω μεγίστας ἐλλείψεις εἰς τὴν σοφίαν.— **κατὰ τὸν θεόν** = σχετικῶς μὲ ὅ,τι ἔδογματίσεν ὁ θεός.— **ἐπεικῆς** = ἰκανός, ἀνώτερος.— **εἶναι** ἢ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ **ἔδοξάν μοι**.— **φρονίμως ἔχω** = εἶμαι σοφός.— **πλάνη** = περιπλανήσεις.— **ἐμὴν** = ἐμοῦ.— **πονῶ** = ἐκτελῶ ἄθλον ἢ μετοχ.— **πονοῦντος** ὑποθετικῆ.— **ἀνέλεγκτος** = ἀδιαφιλονίκητος.— **διθυράμβων** ὁ διθυράμβος ἦτο εἶδος πομπώδους ποιήσεως πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου κατ' ἀρχάς, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων θεῶν.— **ἀναλαμβάνω** = λαμβάνω εἰς χεῖρας.— **μάλιστα πραγματεύομαι** = τυγχάνω μεγίστης προσοχῆς καὶ ἐπεξεργασίας.— **διηρώτων ἄν** δηλοῖ ἐπανάληψιν τῆς πράξεως = ἡρώτων εἰς κάθε διδομένην εὐκαιρίαν.— **ὀλίγου (δεῖν)** συναπτέον τῷ **βέλτιον** (τῶν ποιητῶν) **ἄν ἔλεγον** (εἰ ἡρωτῶντο).— **φύσις** = φυσικὴ προδιάθεσις.— **ἐνθουσιάζω** = ἐμπνέομαι ἀπὸ θεῖαν ἐμπνευσιν.— **θεομάντις** = θεόληπτος προφήτης (ὅπως λ. γ. ἢ Πυθία).— **χρησμοφδός** = ὁ δίδων χρησμοὺς εἰς στίχους.— **τῷ αὐτῷ** δηλ. εἰς τὴν συναίσθησιν τῆς ἰδίας ἀγνοίας.— **περιγεγονέναι** ἔνν. τῶν ποιητῶν.— **περίεμι** = **ὑπέριμι** = εἶμαι ἀνώτερος.

8. **δημιουργός** = τεχνίτης, βιομήχανος.— **ἐξεργάζομαι τὴν τέχνην** = ἐξασκῶ τὴν τέχνην μὲ ἐπιτυχίαν.— **τὰ μέγιστα** = τὰ σοβαρότατα ζητήματα· ἐννοεῖ τὰ πολιτικά.— **πλημμέλεια** = ἐλάττωμα.— **ὑπὲρ τοῦ χρησιμοῦ** = ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ χρησιμοῦ.

9. **ἀπέχθεια** = ἀντιπάθεια.— **καὶ οἶαι χαλεπώταται** = τοιαῦται ἀπέχθειαι, οἶαι ἂν εἶησαν χαλεπώταται· κατ' ἐννοίαν = καὶ μάλιστα...— **χαλεπός** = ἐπικίνδυνος.— **βαρὺς** = ἐμπαθής.— **τοῦτο** = τὸ γνωστόν· ὁμοίως καὶ κατοπτρῶ τῷ χρησιμοῦ τούτῳ.— **λέγεσθαι**· ὑποκείμι. **ἐγώ**.— **ὄνομα**· σύστοιχον ἀντικείμενον τοῦ λέγεσθαι.— **ἐξελέγξω**· μὴ σοφὸν ὄντα.— **τὸ δὲ** = κατ' ἀλήθειαν ὅμως.— **τοῦτο**· δηλ. τὸ **σοφὸν εἶναι**, τὸν ὄρον «σοφός».— **οὐδενὸς ἄξιός εἰμι** = δὲν ἀξίω τίποτε.— **(ἐγώ) μὲν** = **(ἐγώ) μὴν**.— **βοηθῶ τῷ θεῷ** = θέτω τὸν ἑαυτὸν μου εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ θεοῦ· τοῦτο λέγει ὁ Σωκράτης, διότι τὸ «γνώθι σαυτὸν» ἦτο γενικὸν αἴτημα τοῦ ἐν Δελφοῖς μαντείου.— **πράττω τι τῶν τῆς πόλεως ἄξιον λόγου** = ἀσχολοῦμαι μὲ τὰ πολιτικά ἐποφελῶς.— **μυρίος** = ἀμέτρητος, ἀφάνταστος· διότι ὅλη ἡ περιουσία τοῦ Σωκράτους ἦτο ἀξίας 5 μῶν.

10. **ἐξετάζω** = ἐλέγχω.— **ἢ** = ἢ διὰ τὴν ἀκρίβειαν.— **οὐχ αὐτοῖς**· διὰ τὴν ἀμάθειάν των.— **ἀπορῶ** = εὐρίσκομαι εἰς ἀμηχανίαν.— **ταῦτα** = τὰ γνωστὰ προχειρολογήματα.— **ὅτι** = ὅτι διαφθείρει διδασκῶν (ἐξ οὗ ἐξαρτῶνται αἱ αἰτιατικαὶ τὰ μετέωρα καὶ τὰ ὑπὸ γῆς καὶ τὰ ἀπαρέμφατα νομιζεῖν καὶ ποιεῖν).— **φιλότιμος** = φιλόδοξος, ἐγωιστής.— **σφοδρὸς** = ἐμπαθής.— **ξυντεταγμένως** = ἀπὸ συμφώνου.— **πιθανῶς** = κατὰ τρόπον πειστικόν.— **σφοδρῶς** = μὲ λύσσαν.— **ἐκ τούτου** = ἀπὸ τὴν ἐμπάθειαν αὐτὴν κινούμενος.— **ἀρχόμενος ἔλεγον**· κεφ. 2.— **οὕτω πολλὴν γεγонуῖαν** = ἐνῶ ἔχει λάβει τόσον εὐρείας διαστάσεις.— **ὑποστέλλομαί τι** = ἐκ φόβου (διὰ τὸ σαρκίον μου) παραλείπω τι.— **τοῖς αὐτοῖς** = διὰ τὸν ἴδιον λόγον (δηλ. τῷ μηδὲν ἀποκρύπτεσθαι καὶ ὑποστέλλεσθαι, ἤτοι διὰ τὴν ἐλευθεροστομίαν του).— **ὅ**· δηλ. ἡ ἀπέχθεια.— **αὕτη ἐστίν** = αὐτὴν τὴν προέλευσιν ἔχει.— **νῦν** = κατὰ τὴν σημερινὴν διαδικασίαν.— **εὐρήσετε**· ἐνν. ἔχοντα.

41. **αὕτη ἔστω** = ταῦτα ἔστω.— **λάβωμεν** = ἄς λάβωμεν καὶ ἄς

ἐξετάσωμεν.— ἔχει ὧδέ πως· κατ' ἀρχαίαν μαρτυρίαν τὸ κείμενον τῆς γραφῆς εἶχεν ὡς ἐξῆς· «τάδε ἐγράψατο καὶ ἀντωμόσατο Μέλητος Μελήτου Πιτθεὺς Σωκράτει Σωφρονίσκου Ἄλωπεκῆθεν. Ἄδικει Σωκράτης οὐς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἔτερα δὲ δαιμόνια καινὰ εἰσηγούμενος· ἀδικεῖ δὲ καὶ τοὺς νέους διαφθείρων. Τίμημα θάνατος». — τὸ ἔγκλημα = τὸ κατηγορητήριον.— ἐν ἕκαστον· κεφάλαιον.— σπουδῆ χαριεντίζομαι = παίζω μὲ ζητήματα σοβαρά.— ῥαδίως — μὲ ἑλαφρὰν συνείδησιν.— εἰς ἀγῶνα καθίστημί τινα = ἐμπλέκω τινὰ εἰς δικαστικὸν ἀγῶνα.— σπουδάζω = ἐνδιαφέρομαι σοβαρῶς.

12. μοι = παρακαλῶ.— ἄλλο τι· ἐνν. ποιεῖς = σὲ ἀπασχολεῖ τίποτε ἄλλο.— ἔγωγε = βεβαιότατα.— βελτίους· ἐνν. ἑαυτῶν.— οἱ νεώτεροι· νοοῦνται οἱ ἔχοντες ἡλικίαν μέχρι τοῦ 20 ἔτους· οἱ πέραν αὐτοῦ ἦσαν ἐκκλησιασταί.— μέλον γέ σοι· αἰτιατ. ἀπόλυτος = ἐπεὶ μέλει σοι (εἰδέναι, τίς αὐτοὺς βελτίους ποιεῖ).— μνηύω = ἀποκαλύπτω, κατονομάζω.— οὐ δοκεῖ· τὸ σιγᾶν.— ὦ ἄγαθὲ καὶ ὠγαθὲ = χρυσέ μου ἄνθρωπε.— βέλτιστε = ἐντιμότετε κύριε.— τί δὲ δῆ· ἐνν. λέγεις περὶ τοῦδε.— ἄρα = ἴσως.— πάνυ σφόδρα τοῦτο λέγω = αὐτὸ διακηρῆττω μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῶν πνευμόνων μου.— καταγιγνώσκω τινός τι = θεωρῶ τινα ὡς τι.— ἦ = ἀλήθεια;— ἵππικός = ὁ ἐντριβῆς εἰς τὰ ζητήματα τὰ σχετικὰ μὲ τοὺς ἵππους.— ξύνειμι ἵπποις = ἀνακατεύομαι μὲ ἵππους.— χρώμαι ἵπποις = παίρνω εἰς τὰ χέρια μου ἵππους.— ἐὰν οὐ φῆτε· ἀντὶ μὴ φῆτε· ἀλλὰ τὸ οὐ φῆτε ἀποτελεῖ μίαν ἔννοιαν = ἀρνεῖσθε.

13. πρὸς Διὸς = εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Διός.— ὦ τᾶν = φίλε.— πάνυ γε = μάλιστα.— οἱ ξυνόντες = ἐκεῖνοι μετὰ τῶν ὁποίων ἔρχεται τις εἰς συνάφειαν.— καὶ γὰρ ὁ νόμος κελεύει· κατὰ τὸ ἀτιτικὸν δίκαιον ἐκάτερος ἐκ τῶν διαδίκων εἶχε τὸ δικαίωμα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀγορεύσεως αὐτοῦ νὰ ὑποβάλλῃ πρὸς τὸν ἀντίδικον ἐρωτήσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἐκεῖνος ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ἀπαντᾷ.— μοχθηρὸς = ἀνήθικος.— ταῦτα· δηλ. τὴν λογικὴν αὐτήν, ὅτι τόσον μεγάλον κακὸν κάμνει ἐκ προθέσεως.— τῶν τοιούτων· γενικὴ τῆς αἰτίας.— εἰσάγειν· τὸν δρᾶστην.— οἶ· ἐπίρρ. = ὅπου.

14. δῆλον δὴ ὅτι· ἐνν. φῆς με διαφθείρειν.— γράφομαι γραφήν = καταγγέλλω ἐγγράφως διὰ δημόσιον ἀδίκημα.— οὐ ταῦτα λέγεις . . . διαφθείρω = οὐ λέγεις, ὅτι διδάσκων ταῦτα διαφθείρω.— μὲν οὖν· πρὸς ἐπίτασιν τοῦ πάνυ σφόδρα.— μανθάνω = ἐννοῶ.— ἄρα = κατ' ἀκολουθίαν.— τὸ παράπαν = τελείως.— αὐτή = ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο.— Ἀναξαγόρου οἶε κατηγορεῖν· ὁ Ἀναξαγόρας, διάσημος φιλόσοφος ἐκ Κλαζομενῶν τῆς Μ. Ἀσίας — σημερινὰ Βουρά —, ἔζησε κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα (500 — 428 π. Χ.) καὶ ἠσχολεῖτο κυρίως μὲ τὰ μαθηματικά καὶ τὴν ἀστρονομίαν. Ὄριμος τὴν ἡλικίαν ἐγκατεστάθη εἰς τὰς Ἀθήνας (462 π. Χ.), ὅπου ἐξέδωκε τὸ περὶ Φύσεως ἔργον του, τοῦ ὁποίου μόνον ἀποσπάσματα διεσώθησαν. Εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀνέπτυσε κατὰ τοὺς παλαιοὺς τὰς θεωρίας, τὰς ὁποίας ἀποδίδει εἰς τὸν Σωκράτη ὁ Μέλητος.— τῶνδε· δηλ. τῶν διαστῶν.— καὶ δὴ = τότε, ἐν τῷ αὐτῷ περιπτώσει.— εἰ πάνυ πολλοῦ· ἐνν. πρίαίντο = ἂν δεχθῶμεν ἔστω, ὅτι τὰ ἡγόραζον μὲ τὸ ἀνώτατον ὄριον τῆς τιμῆς.— δραχμῆς· γενικὴ τῆς ἀξίας.— ἐκ τῆς ὀρχήστρας· οὕτως ἐκαλεῖτο τόπος τῆς ἀγορᾶς τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ὑπῆρχαν τὰ βιβλιοπωλεῖα.— ἄτοπος = παράδοξος.— οὐδ' ὀπωστιοῦν = ἀπολύτως καθόλου.— ἄπιστος = ἀπίστευτος.— καὶ ταῦτα μέντοι = καὶ τὸ σπουδαιότερον.— ὕβριστής = ὑπερόπτης, ἐξημμένη κεφαλή.— ἀκόλαστος = θρασύς.— νεότης = νεανικὴ παραφορά.— ἀτεχνῶς· συναπτόεν τῷ ὕβρει, ἀκολασίᾳ, νεότητι.— ἔοικεν· δηλ. ἀνθρώπῳ.— συντίθημι = καταρτίζω.— διαπειρωμένῳ· ἢ μετοχὴ αἰτιολογικὴ = διότι θέλει νὰ δοκιμάσῃ.— δὴ = ὅπως ὅλοι τὸν γνωρίζομεν.— ἐναντία ἑμαυτῷ λέγω = ἀντιφάσκω.— ὥσπερ ἄν· ἐνν. λέγοι τὰ ἐναντία ἑαυτῷ.

15. ξυνεπισκοποῦμαι = ἐξετάζω ἀπὸ κοινοῦ (μὲ ἄλλον).— ἦ = πῶς.— ταῦτα λέγειν· ὅτι δηλ. περιπίπτει εἰς αὐτὰς τὰς ἀντιφάσεις.— παραιτοῦμαι τινα = ὑποβάλλω πρὸς τινα παράκλησιν.— τῷ εἰώθει τρόπῳ = μὲ τὴν συνήθη μεθόδόν μου (δηλ. διαλογικῶς, ἀπὸ τῶν γνωστῶν παραδειγμάτων εἰς τὰ ἄγνωστα).— μὴ ἄλλα καὶ ἄλλα θορυβεῖτω = ἄς μὴ φονασκῇ περὶ ἄλλων καὶ ἄλλων.— ἱππικὰ πράγματα = ζητήματα σχετικὰ μὲ τοὺς ἵππους.— τὸ ἐπὶ τούτῳ = εἰς τὴν ἀκόλουθον ἐρώτησιν.— δαίμονας· δαίμονες καλοῦνται κατώτεραι θεότητες, οἱ υἱοὶ θεῶν καὶ ὄχι αὐτοὶ οἱ θεοί.— ὡς ὄνησας

(τοῦ ὁ ὀνίνημι) = πόσον μὲ ἠτχαρίστησες! — **μόγισ** = μόλις, μὲ χίλια βάσανα. — **οὖν** = τέλος πάντων. — **διόμνυμι** (ἢ **διόμνυμαι**) = βεβαιῶ ἐνόρκως. — **ἀντιγραφὴ καὶ ἀντωμοσία** = γραφή. — **τίθημι** = θεορῶ. — **ἦτοι** = ἦ πάντως. — **θεοὶ τινες** = εἶδος θεῶν. — **αἰνίττομαι** ἔδῶ = προβάλλω αἰνίγματα. — **ἐκ νυμφῶν** ὡς λ. γ. ὁ Ἀσκληπιὸς ἀπὸ (τὸν Ἀπόλλωνα καὶ) τὴν νύμφην Κορωνίδα. — **ἢ ἐκ τινῶν ἄλλων** ὡς ὁ Ἡρακλῆς ἐκ (τοῦ Διὸς καὶ) τῆς Ἀλκμήνης, οἱ Διόσκουροι ἐκ (τοῦ Διὸς καὶ) τῆς Λήδας κλπ. — **ὦν . . . λέγονται** ἔνν. **εἶναι παῖδες**. — **οὐκ ἔστιν ὅπως οὐχὶ** = εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ μὴ· κατ' ἔννοιαν = εἶναι ἀπολύτως βέβαιον, ὅτι. — **ἀποπειρώμενος ἡμῶν** = ἐπειδὴ ἦθελες νὰ πειραματισθῆς μὲ ἡμᾶς (ἐμὲ καὶ τοὺς δικαστάς). — **ἀπορῶ** = στεροῦμαι. — **ὅπως δὲ σύ τινα πείθεις ἄν . . . οὐδεμία μηχανὴ ἔστι** = **οὐδεμία μηχανὴ ἔστιν, ὅπως σύ τινα ἀνθρώπων πείθεις ἄν . . .** ἢ πλαγία ἐρωτ. πρότασις ὑποκείμενον ἀντὶ ἀπαρεμφάτου. — **οὐ τοῦ αὐτοῦ ἔστιν** = δὲν στέκεται λογικῶς ὁ ἴδιος ἀνθρώπος νά. — **οὐδεμία μηχανὴ ἔστιν** = δὲν ὑπάρχει κανεὶς τρόπος = εἶναι τῶν ἀδυνάτων ἀδύνατον.

16. **δοκεῖ μοι οὐ πολλῆς εἶναι ἀπολογίας** = φρονῶ, ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ ἀποδειχθῆ ἀπὸ διεξοδικὴν ἀπολογία. — **αἰρῶ** = καταδικάζω. — **ἐάνπερ αἰρῆ** = ἂν πράγματι ἔχη τὴν δύναμιν νὰ καταδικάζῃ. — **καὶ ἀγαθοὺς ἀνδρας** ὅπως ὁ Παλαμίδης καὶ ὁ Αἴας, περὶ τῶν ὁποίων θὰ κάμῃ λόγον εἰς τὸ κεφ. 33. — **δεινὸν** = φόβος. — **μὴ ἐν ἐμοὶ στῆ** = μήπως τὸ κακὸν σταματήσῃ εἰς ἐμέ. — **εἶτα** = ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει. — **ἐπιτηδεύω** = καταπιάνομαι, ἀσκῶ. — **ὅτου τι καὶ σμικρὸν ὄφελός ἔστιν** = ἀπὸ τῶν ὁποίων εἶναι δυνατὸν νὰ προσέλθῃ (διὰ τοὺς ἄλλους) κάποια, ἔστω καὶ ἀσήμαντος ὠφέλεια. — **ἀλλ' οὐ** = καὶ ὄχι. — **φαῦλος** = κατώτερος ἀνθρώπος. — **τῶν ἡμιθέων** ἡμίθεοι ἐκαλοῦντο ὄχι μόνον ἥρωες, τῶν ὁποίων ὁ ἕτερος τῶν γονέων εἶναι θεὸς — ὡς λ. γ. ὁ Ἀχιλλεὺς τοῦ Πηλέως καὶ τῆς Θέτιδος — ἀλλὰ καὶ οἱ ἥρωες τῶν μυθικῶν χρόνων καὶ μάλιστα οἱ ἀκμάσαντες κατὰ τὰ τρωικά. — **παρὰ τὸ** = ἐμπρὸς εἰς τό. — **τὸ αἰσχρὸν** = ὁ ἠθικὸς ἐξευτελισμὸς. — **οὕτωςί πως**· διότι ὁ Σωκράτης δὲν ἐνθυμεῖται ἀκριβῶς τοὺς ὁμηρικὸς στίχους, τοὺς ὁποίους θὰ ἀναφέρῃ. Παρέλαβε δὲ τούτους ἐκ τοῦ διαλόγου μεταξὺ Θέτιδος καὶ Ἀχιλλέως, ὅτε ἐκείνη μετέβη μετὰ τῶν Νηρηίδων πρὸς

συνάντησιν τοῦ υἱοῦ τῆς ὀδυρομένου διὰ τὸν θάνατον τοῦ φίλου του Πατρόκλου.— **τιμωρῶ τινι τὸν φόνον** = ἐκδικουῖμαι τὸν φόνον τινός.— **τοι=σοι**.— **πότμος**=θάνατος.— **ὁ δὲ**=ἐκεῖνος.— **κακὸς ὢν**= μὲ τὸ στίγμα τῆς ἀνανδρίας.— **δίκην ἐπιτιθίμι τινι** = τιμωρῶ τινα.— **ὁ ἀδικῶν**=ὁ αἷτιος τοῦ κακοῦ.— **κορωνὶς ναῦς**=ἡ ἔχουσα τὰ ἄκρα κυρτὰ ναῦς, κυρίως δὲ τὴν πρύμνην· ὅθεν = καμπυλόπρυμνος.— **ἄχθος** = βάρος.— **οὔτω γάρ· ὁ γὰρ** αἰτιολογεῖ τὴν νοουμένην ἀποκρίσιν· οὐδαμῶς.— **οὔτω ἔχει τῇ ἀληθείᾳ** = ἀποτελεῖ θεμελιώδη ἠθικὴν ἀρχὴν τοῦτο.— **μένω** = μένω ἀκλόνητος.

17. **δεινὰ ἐργάζομαι**=διαπράττω ἀσυγχώρητον σφάλμα.— **ὕμεις**· διότι τοὺς δικαστὰς θεωρεῖ ὁ Σωκράτης ὡς ἀντιπροσώπους τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων.— **ἐν Ποτειδαίᾳ...**, **Ἀμφιπόλει...**, **Δηλίῳ**· ἡ Ποτειδαία, πόλις τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου ἐπὶ τοῦ στενοῦ λαυμοῦ, ὁ ὁποῖος συνδέει τὴν χερσονήσον Παλλήνην (Κασσάνδραν) μὲ τὴν στερεάν, ἀπεστάτησε τῷ 432 ἀπὸ τῆς Ἀθηναϊκῆς συμμαχίας καὶ συνετάχθη μὲ τοὺς Λακεδαιμονίους. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἐπολιορκήθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ μετὰ δύο ἔτη παρεδόθη εἰς αὐτοὺς. Εἰς τὴν πολιορκίαν ἔλαβε μέρος καὶ ὁ Σωκράτης, ὅπως ἐπίσης μετὰ δεκαετίαν εἰς τὴν μάχην τῆς Ἀμφιπόλεως — ἀθηναϊκῆς ἀποικίας καὶ αὐτῆς πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Στρυμόνος, — ἡ ὁποία εἶχεν ἀποστατήσει ὁμοίως ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Μετέσχεν ἐπίσης ὁ Σωκράτης καὶ τῆς μάχης τοῦ Δηλίου (424 π. X.), ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς τὴν Βοιωτίαν, πλησίον τῆς Τανάγρας, καὶ ἐθαυμάσθη διὰ τὴν ἀνδρείαν του.— **ὥσπερ καὶ ἄλλος τις** = ὑπὲρ πάντα ἄλλον.— **δεινὴ** ἡ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ **τάττοντος** = ὅτε μὲ ἐπεφόρτισε μὲ τὴν ὑποχρέωσιν.— **ἐνταῦθα**=εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτήν.— **δέ**· πλεοναστικῶς.— **δοκεῖν γάρ**. ἢ **ἂ οὐκ οἶδεν**=(τὸ γὰρ **δοκεῖν ἑαυτῷ εἶναι σοφὸν**) ἔστι **δοκεῖν εἰδέναι**, ἢ **οὐκ οἶδεν**.— **οὐδ' εἰ τυγχάνει**=(οὐδεὶς οἶδεν, οὐ μόνον εἰ **τυγχάνει μέγιστον τῶν κακῶν**, **ἀλλ' οὐδ' εἰ τυγχάνει...**— **αὕτη**=ἐκεῖνη.— **ἐπονείδιστος**=κατηραμένη.— **ἡ τοῦ οἶεσθαι εἰδέναί**· ἐπεξήγησις.— **ἐνταῦθα** = εἰς τὸ σημεῖον αὐτό.— **ὅτι οὐκ εἰδώς**· ἐπεξήγησις.— **οὔτω** = δι' αὐτὸν τὸν λόγον.— **τῶν κακῶν**· νοεῖ τὴν ἀπειθειαν εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ.— **ἂ (= εἴ τινα) μὴ οἶδα**· δηλ. τὸν θάνατον.— **τὴν ἀρχήν**· ἐπίρρο. = καθόλου.— **ἤδη** = ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐ-

τῆς.— **εἴ μοι εἴποιτε** = ἄν, ἐπαναλαμβάνω...— **ἐπὶ τούτῳ ἐφ' ᾧτε** = ὑπὸ τὸν ὄρον νά.— **ἐν ταύτῃ τῇ ζητήσῃ** δηλ. τῷ ἐλέγχῳ.— **ἀσπάζομαι** = ἀγαπῶ.— **φιλῶ τινα** = ἔχω μέσα εἰς τὴν καρδιά μου κάποιον.— **ἐνδείκνυμαι** = ὑποδεικνύω τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς.— **ἄριστος ἀνδρῶν** = ἐξοχώτατος.— **εὐδόκιμος** = φημισμένος.— **ισχύς** = ἠθικὴ ἐπιβολή, μεγαλεῖον.— **φρόνησις** = ἡ πνευματικὴ μόρφωσις.— **μᾶλλον** = τοσοῦτῳ μᾶλλον.— **εἰμὶ ἐγγυτέρω τινὸς γένει** = συγγενεῦσθαι πρὸς τινα περισσότερον.— **ιδίᾳ καὶ δημοσίᾳ** = καὶ ὡς ἀτόμων καὶ ὡς μελῶν τῆς ὀργανωμένης πολιτείας.— **ταῦτα ἂν εἴη βλαβερά** = τότε αὐτὰ (ἡ διδασκαλία μου) ἠμποροῦν νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς ἐπιβλαβῆ.— **οὐδὲν λέγω** = ψευδολογῶ.— **πρὸς ταῦτα** = ὡς κατακλιδα (ὄλον) αὐτῶν.

18. **οἷς** = **τούτοις, ἅ.**— **βοῶ** = φωνάζω δυνατὰ, βάζω τις φωνές.— **θεμιτὸν** = τὸ συγχωρημένον ἀπὸ τὸν θεῖον νόμον.— **μεντᾶν** = **μέντοι ἄν.**— **μέντοι** = τὸ πολὺ πολὺ.— **ἐξελαύνω** = ἐξορίζω· ἡ δὲ ἐξορία ἦτο ἢ πρόσκαιρος ἢ ἰσόβιος (ἀειφυγία).— **ἀτιμῶ** = στερεῶ τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων· ἢ στέρησις τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων ἦτο ἢ γενικὴ ἢ κατὰ πρόσταξιν, τουτέστιν ὀρισμένων μόνον.— **που** = ἐνδεχομένως.— **πολλοῦ δέω ἀπολογεῖσθαι** = κάθε ἄλλο παρὰ ἀπολογοῦμαι.— **ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν ἀπολογοῦμαι** = λέγω.— **μή τι ἐξαμάρτητε**· ἡ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ νοουμένου φοβούμενος.— **ἡ δόσις** = τὸ δῶρον (ἐγνοεῖ τὸν ἑαυτὸν του).— **τοῦ θεοῦ** = ὅπερ ὁ θεὸς ἐδωρήσατο.— **ἀτεχνῶς**· συναπτέον τῷ **πρόσκειμαι τῇ πόλει**.— **γελοιότερον** = κάπως ἀστεῖον, ὀλίγον ἀστεία παρομοίωσις.— **πρόσκειμαι τῇ πόλει** = εἶμαι κολλημένος ἐπάνω εἰς τὴν πόλιν.— **γενναῖος** = εὐγενής, ἀπὸ καλὴν ἡάτσαν.— **νωθέστερος** = ὀλίγον τι νωθρός, δυσκίνητος.— **ἐγείρομαι** = ξυπνῶ.— **μύψ** = ἀλογόμυια.— **οἷον δὴ** = ἔτσι ἀκριβῶς ὅπως (τὴν ἀλογόμυιαν εἰς τὸ ἄλογον).— **τοιούτῳ τινα** = μὲ τοιαύτην περίπου ἀποστολήν.— **ὄς**· ἀναφορ. αἰτιολ. πρότασις = διότι καὶ ἐγώ.— **πειθῶ** = νουθετῶ.— **ὄνειδίζω** = ἐπιπλήττω.— **προσκαθίζω** = (πηγαίνω καὶ) καθίζω πλησίον (τινός).— **τάχα**· πλεονασμὸς = ἴσως, εἶναι ἐνδεχόμενον.— **ἄν**· καὶ οὗτος καὶ ὁ ἀμέσως κατωτέρω εἰς τὸ (ἄν) **ἀποκτείναιτε**.— **ἀχθόμενοι** = ἐπειδὴ εἴσθε ἐξηρηθισμένοι (ἀπὸ τὰς διαρκεῖς ἐνοχλήσεις μου).— **ὥσπερ οἱ νυστάζοντες ἐγειρόμενοι** = ὅπως ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους σηκώνομεν ἀπὸ τὸ κρεβάτι μὲ τὸν ὕπνον εἰς τὰ μά-

τια.— **κρούω** = καταφέρω πλῆγμα· ἐδῶ μεταφορικῶς = ἐπιβάλλω σκληρὰν τιμωρίαν.— **ῥαδίως** = με ἑλαφρὰν τὴν καρδίαν.— **τοιούτος οἶος** = τοιούτος, ὥστε.— **ἐνθéndε** = ἀπὸ τὸ ἐξῆς γεγονός.— **οὐκ ἀνθρωπίνῳ ἔοικεν** = δὲν ὁμοιάζει με ἐκεῖνο, τὸ ὅποῖον γίνεται με τοὺς (ἄλλους) ἀνθρώπους.— **τὰ ἐμαυτοῦ** = αἱ ἀτομικαὶ ὑποθέσεις μου.— **οἱ οἰκεῖοι** = ἡ οἰκογένειά μου.— **πράττω τὸ ὑμέτερον** = ἐξυτηρετῶ τὰ συμφέροντά σας.— **πειθόντα**· ἐνεστὼς τῆς προσπαθείας.— **μισθός** = ἀμοιβή.— **οὔτω**· συναπτόεν τῷ ἀναισχύντως.— **ἀπαναισχυντέω** = ἰσχυρίζομαι με ἀσύστολον, κυνικὸν θράσος.

19. **ιδία** = κατὰ τὰς ἰδιατέρας ὁμιλίας μου.— **πολυπραγμονῶ** = ἀσχολοῦμαι με πολλὰ ζητήματα (ὅπερ ὑπερβαίνει τὸ μέτρον καὶ τὴν κοσμιότητα καὶ ἀποβαίνει ἄξιον κολασμοῦ).— **ἀναβαίνω εἰς τὸ πλήθος** = παρουσιάζομαι ἐνώπιον τοῦ πλήθους ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς ἐκκλησίας.— **θεῖόν τι καὶ δαιμόνιον**· ἐνν. σημεῖον.— **δαιμόνιος** = ὑπερφυσικός.— **ἐπικωμωδῶν** = γελοιοποιῶν, θέλων νὰ πωλήσῃ πνεῦμα, ὅπως οἱ κωμικοὶ ποιηταί· διότι ὁ Μέλητος εἰς τὴν κατὰ τοῦ Σωκράτους μῆνυσιν ἔπαιξε με τὰς λέξεις **θεοὺς** — **δαιμόνια** (οὗς μὲν ἡ πόλις νομίζει **θεοὺς** οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ **δαιμόνια**..).— **γράφομαι ἐν τῇ γραφῇ** = ἀναφέρω εἰς τὴν μῆνυσίν μου.— **φωνή τις** = ἐν εἶδος φωνῆς· ἡ περιφημὸς αὐτῆ φωνῆ — τὸ **δαιμόνιον**, ὅπως τὸ ὀνόμαζεν ὁ Σωκράτης — ἦτο προφανῶς διαίσθησις τις, ἡ ὁποία συνεκράτει τὸν Σ. ἀπὸ πάσης παρεκτροπῆς.— **ὅταν γένηται** = ὅταν ἐκδηλωθῇ, ὁμιλήσῃ.— **τὰ πολιτικὰ πράττω** = ἀναιεγγύομαι εἰς τὴν πολιτικὴν.— **ἀπολώλη** = ἀπολώλειν.— **ὑμῖν** = τῷ πλήθει ὑμῶν = εἰς τὰς ἀπόψεις τῶν δημοκρατικῶν συνελεύσεων ὑμῶν.— **γνησίως** = εὐσυνειδήτως· τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχει καὶ τὸ κατωτέρω **τῷ ὄντι**.— **ιδιωτεύω** = ζῶ μακρὰν τῆς πολιτικῆς.— **δημοσιεύω** = **πράττω τὰ τῆς πόλεως**.

20. **ὑπεικάθοιμι**· ἀόρ. β' τοῦ **ὑπέικω** = ὑποχωρῶ.— **φορτικός** = ὁ προκαλὼν τὴν δυσφορίαν.— **δικανικός** = ὁ χρησιμοποιοῦμενος ὑπὸ τῶν δικανικῶν ἠητόρων διὰ λόγους ἐντυπωσιακούς· οἱ ἀγορεύοντες δηλ. πρὸ τῶν δικαστηρίων ἀπέφευγον συνήθως νὰ ἀπολογηθοῦν ἐπὶ τῆς οὐσίας, ἀνέφερον δὲ γεγονότα ἄσχετα πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, διὰ νὰ ἐξάρουν τὴν δροῦσιν των εἰς τὸν ἰδιωτικὸν καὶ δημόσιον βίον

αὐτῶν (ἀποχὴ ἀπὸ τῶν δικαστηρίων, ἐκπλήρωσις τῶν φορολογικῶν καὶ στρατιωτικῶν ὑποχρεώσεων κλπ.).— **ἀρχὴν ἄρχω** = ἀναλαμβάνω ἀξίωμα, ὑπόδηγμα.— **ἐβούλευσα**: τῷ 406 π.Χ. **πρυτανεύουσα**: περὶ πρυτάνεων καὶ πρυτανεύουσης φυλῆς ἴδε ἱστορίαν.— **τοὺς ἐκ τῆς ναυμαχίας**: βραχυλογία: τὸ πλήρες = **τοὺς ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ἀπολομένους ἐκ τῆς ναυμαχίας** (= ἐκ τῆς θαλάσσης, ὅπου ἐγένεν ἡ ναυμαχία): νοεῖται ἡ ναυμαχία τῶν Ἀργινοῦσῶν, συστάδος νήσων παρὰ τὰ μικρασιατικὰ παράλια ἀπέναντι τῆς Λέσβου. Ἡ ναυμαχία διεξήχθη τῷ 406 π. Χ., μολονότι δὲ κατ' αὐτὴν ἐνίκησαν οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ διοικοῦντες τὸν ἀθηναϊκὸν στόλον στρατηγοί, 8 τὸν ἀριθμὸν, εἰσήχθησαν εἰς δίκην ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου, «**ὅτι οὐκ ἀνειλόnton τοὺς ναυαγούς**», καὶ κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον. Κατὰ τὴν δίκην ταύτην ὁ Σωκράτης ἦτο πρύτανις — ἴσως ἐπιστάτης, ἦτοι πρόεδρος, τῶν πρυτάνεων — καὶ ἔδειξεν ἐξαιρετικὴν ἀκαμψίαν καὶ ἀφοβίαν ἐν τῇ προασπίσει τοῦ δικαίου. Τὰ τοῦ δραματικοῦ τούτου ἐπεισοδίου τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας παρηκολούθησαμεν εἰς τὰ Ἑλληνικά τοῦ Ξενοφῶντος (Βιβλ. Α', κεφ. 7).— **τάναντία ψηφίζομαι** = μειοψηφῶ.— **ἐνδείκνυμι** = μηνύω· **ἐνδείξεις** ἐκαλεῖτο εἰδικώτερον ἢ ὑποβαλλομένη μῆνυσις πρὸς τὸν ἀρμόδιον ἄρχοντα ἐναντίον πολίτου, τοῦ ὁποίου ἐζητεῖτο ἡ ἄμεσος σύλληψις καὶ φυλάκισις.— **ἀπάγω** = ὁδηγῶ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῶν αὐτοφώρων ἀδικημάτων· ὁ χρησιμοποιοῦν δηλ. τὴν νομικὴν πράξιν τῆς **ἀπαγωγῆς** συνελάμβανεν ὁ ἴδιος τὸν ἀδικοῦντα πολίτην καὶ ὠδήγει ἐνώπιον τῆς οἰκείας ἀρχῆς, ἡ ὁποία ἐπέβαλλεν εἰς αὐτὸν ἀμέσως τὴν νόμιμον τιμωρίαν.— **ῥήτωρ** = πολιτικός.— **κελευόντων καὶ βοώντων** = **βοῇ κελευόντων**.— **δεσμὸς** = φυλάκισις.— **ὀλιγαρχία ἐγένετο**: τῷ 404¹ νοεῖται ἡ ὀλιγαρχία τῶν τριάκοντα, ἡ ὁποία ἐγκατεστάθη εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων μετὰ τὴν πανωλεθρίαν τῶν Ἀθηναίων εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμοὺς καὶ τὴν παράδοσιν τοῦ Πειραιῶς καὶ τῶν Ἀθηνῶν.— **πέμπτον αὐτὸν** = ἐπὶ κεφαλῆς τεσσάρων ἄλλων.— **εἰς τὴν θόλον**: ἡ θόλος ἦτο θολωτὸν οἰκοδόμημα κατὰ τὰς βορείους κλιτύς τῆς Ἀκροπόλεως πλησίον τοῦ βουλευτηρίου· ἐπὶ τῆς δημοκρατίας συνήρχοντο εἰς αὐτὴν καὶ συνέτρογον δαπάναις τῆς πόλεως οἱ πρυτάνεις· ἐπὶ τῶν τριάκοντα μετεβλήθη εἰς Κυβερνεῖον. Εἰς τὴν θόλον ἐπίσης ἦτο καὶ ἡ ἐστία τῆς πόλεως, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐκαίετο ἄβυστος πῦρ.— **Λέοντα τὸν Σαλαμίνιον**: ἐπιφανῆ δημοκρατικὸν «**καὶ**

ὄντα καὶ δοκοῦντα ἰκανὸν εἶναι, ἀδικοῦντα δ' οὐδὲν» κατὰ τὸν Ξενοφῶντα.— οἷα δὴ...προσέειπεν = τοιαύτας, ὡς γνωστόν, διαταγὰς ἔδιδον.— ἀναπίμπλημι αἰτιῶν = φροτῶνω μὲ κατηγορίας συνοχοῦς εἰς ἐγκλήματα.— εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν = ἂν δὲν εἶναι κάπως χονδροειδῆς (ὑπερβολικῆ) ἢ ἔκφρασις αὐτή.— οὐδ' ὅτι οὖν = ποσῶς.— ἄδικον—ἀνόσιον = τὸ ἀντίθετον πρὸς τοὺς ἀνθρωπίνους νόμους— τὸ ἀντίθετον πρὸς τοὺς θείους νόμους.— ἐκπλήττω = πτοῶ.— διὰ ταχέων κατελύθη· μετὰ ὀκτὼ μῆνας, ἤτοι τὸν Σ/βριον τοῦ 403 π.Χ. ὑπὸ τοῦ Θρασυβούλου καὶ τῶν ἄλλων Ἀθηναίων φυγάδων.

21. ἂν· εἰς τὸ διαγενέσθαι.— διαγίγνομαι = ζῶ.— βοηθῶ τοῖς δικαίοις = ὑπερασπίζω τὸ δίκαιον.— πολλοῦ γε δεῖ· διαγενέσθαι με τοσάδε ἔτη.— οὐδὲ γὰρ ἂν ἄλλος· ἔνν. διεγένετο, εἰ ἔπραττε τὰ δημόσια.— εἴ πού τι ἐπράξα = ἂν εἰς καμμίαν περίστασιν διεχειρίσθην ἀρχὴν τινα.— ἐμοὺς μαθητὰς εἶναι· ὑπονοεῖ τὸν Κριτίαν, τὸν αἰμοβορότατον τῶν τριάκοντα, καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην, τὸν τυχοδιώκτην πολιτικόν, τοὺς ὁποίους οἱ ἐχθροὶ τοῦ Σωκράτους παρουσίαζον ὡς ζωντανὰ δείγματα τῆς ὀλεθρίας διδασκαλίας του, ἐπειδὴ ἔμαθήτευσαν πλησίον του εἰς τὴν νεαρὰν ἡλικίαν των.— πρῶτῳ τὰ ἑμαυτοῦ = ἐκπληρῶ τὴν ἀποστολήν μου.— φθονῶ = ἀπαγορεύω, ἀποκλείω κινούμενος ἐκ ταπεινῶν ἐλατηρίων.— καὶ ἐάν τις...λέγω = καὶ ἐὰν κανεὶς ἔχη τὴν διάθεσιν, ἀκούων ὅσα ἐγὼ λέγω, νὰ ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἐρωτήσεις μου.— τις· συναπτεῖα τῷ τούτων (τῶν ἀνθρώπων).— ὑπέχω τὴν αἰτίαν = φέρω τὴν εὐθύνην.— ὦν· ἀναφορ. αἰτιολ. πρότασις = ἐφόσον.

22. ἀκηκόατε· κεφ. 10.— ἐξεταζομένοις = διὰ τὴν ἐξέτασιν, τὸν ἔλεγχον.— οὐκ ἀηδές· τὸ ἐξετάζειν.— καὶ παντὶ τρόπῳ· δηλ. μὲ τὰς πτήσεις καὶ τοὺς κρωγμοὺς τῶν πτηνῶν (οἰωνοῖς), μὲ τὰς φωνάς, αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἐξ ἀοράτων ὄντων (φήμαις), μὲ σημεῖα, τὰ ὁποῖα προαγγέλλουν κάτι, ὅπως λ. χ. τὰ φυσικὰ φαινόμενα (συμβόλοις) καὶ τέλος μὲ τὰς θυσίας.— θεῖα μοῖρα = ἡ θεῖα πρόνοια.— καὶ ἄλλη θεῖα μοῖρα = καὶ ἄλλης φύσεως θέλησις τῆς θεῖας προνοίας. εἰ δὲ μή· ἀντι εἴτε.— οἱ προσήκοντες = οἱ συγγενεῖς.— μεμνησθαι καὶ τιμωρεῖσθαι· τὰ ἀπαρέμφατα ἐκ τοῦ χρῆν.— πάντως = πράγματι.— Κριτῶν· θὰ τὸν γνωρίσωμεν εἰς τὸν ὁμώνυμον διάλογον.—

Σφήπτιος· ὁ ἐκ τοῦ δήμου Σφηπτοῦ τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς· ἔξειτο κατὰ τὸ σημερινὸν Κορωπί.— **Αἰσχίνου**· τοῦ σοκρατικοῦ λεγομένου πρὸς διαστολὴν ἀπὸ τοῦ νεωτέρου του Αἰσχίνου τοῦ ῥήτορος.— **ἄλλοι τοίνυν οὔτοι** = ἐπὶ πλέον καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀπ' ἐδῶ (= οὔτοι).— **διατριβή** = ἀναστροφή.— **ἐκεῖνος**· δηλ. ὁ Θεόδοτος.— **οὐκ ἂν καταδεηθείη**· ἔνν. **Νικοστράτου μή μου καταμαρτυρεῖν**.— **Ἀπολλόδωρος**· ἄλλος ἀφωσιωμένος μαθητὴς τοῦ Σωκράτους «τᾶλλα δ' εὐήθης», ὅπως λέγει ὁ Ξενοφῶν εἰς τὴν ἰδικήν του Ἀπολογία Σωκράτους.— **ἐγὼ παραχωρῶ**· ἔνν. **τοῦ ὕδατος** = ἐγὼ τοῦ δίδω αὐτὸ τὸ δικαίωμα. Ἐπειδὴ ὁ χρόνος τῆς ἀγορεύσεως τῶν ἀντιδίκων ἐκαυνοῖτο, ὡς εἶδομεν (σελ. 63), διὰ τῆς κλεψύδρας, οὐδεμίᾳ διακοπῇ ἐπετρέπετο. Ἐξαιρέσεις ἐγένετο προκειμένου νὰ ἀναγνωσθοῦν νόμοι, νὰ γίνουν μαρτυρικαὶ καταθέσεις καὶ τὰ τοιαῦτα, ὅποτε ἐπὶ τοῦτο τεταγμένος ὑπηρετῆς ἐκράτει τὴν ῥοὴν τοῦ ὕδατος τῆς κλεψύδρας. Δὲν ἦτο ἐπίσης σπάνιον ὁ ὁμιλῶν διάδικος νὰ προκαλῆ τὸν ἀντίδικον νὰ τὸν ἐλέγξῃ, ἂν ἦτο εἰς θέσιν, «ἐν τῷ ἑαυτοῦ ὕδατι».— **τούτου**· τοῦ παρασχέσθαι μάρτυρας καταμαρτυροῦντας.— **λόγον ἔχοιεν**· μήπως δηλ. παρουσιαζόντο καὶ αὐτοὶ ὄντες διεφθαρμένοι.

23. **εἶεν δὴ** = ἄς εἶναι τέλος πάντων.— **ἀναμνησθεὶς ἑαυτοῦ** = ἐνθυμηθεὶς, τί ἔκαμεν ὁ ἴδιος εἰς ἀνάλογον περίστασιν.— **εἰ ὁ μὲν** = διότι αὐτὸς μὲν.— **ἀγωνίζομαι ἀγῶνα** = ἐμπλέκομαι εἰς δίκην.— **ἐδεήθη καὶ ἰκέτευσε τοὺς δικαστὰς κλπ'** ταῦτα πάντα ἦσαν συνηθέστατα εἰς τὰ δικαστήρια τῶν Ἀθηνῶν.— **ἔλεοῦμαι** = προκαλῶ τὴν συμπάθειαν.— **ἄρα** = ὡς ἀποδεικνύουν τὰ πράγματα.— **καὶ ταῦτα** = καὶ μάλιστα.— **ὡς ἂν δόξαιμι** = ὅπως θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὑποθέσῃ κανεὶς.— **ἐννοῶ** = λαμβάνω ὑπ' ὄψει μου, κάμνω σκέψεις.— **αὐθαδῶς ἔχω πρὸς τινα** = κινούμενος ἀπὸ ἐγωισμόν λαμβάνω ἀπέναντί τινος ἐχθρικὴν στάσιν.— **αὐθαδέστερον**· τοῦ δέοντος.— **αὐτοῖς τούτοις** = ἀκριβῶς διὰ τὴν ἀνωτέρω αἰτίαν (λόγω τῆς στάσεώς μου).— **τίθεμαι ψῆφον** = δίδω τὴν ψῆφόν μου.— **μετ' ὀργῆς** = ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς ὀργῆς, τοῦ πείσματός του.— **οὕτως** = ὑπ' αὐτὰς τὰς ψυχολογικὰς συνθήκας.— **ἀξιῶ** = πιστεύω.— **μὲν** = μὴν = τοῦλάχιστον.— **γάρ**· αἰτιολογεῖ τὴν ὑπονοουμένην φράσιν· καὶ ὁμιλῶ ὑποθετικῶς, διότι...— **ἐπεικῆς** = φρόνιμος.— **καὶ οἰκεῖοι**· πρὸς τὸ ἐμοὶ = καὶ ἐμοὶ οἰκεῖοι.— **αὐτὸ τοῦτο τὸ τοῦ Ὀμήρου**· ἔνν. ἔστι μοι = καὶ

δι' ἐμὲ ἰσχύει ἀκριβῶς ὁ γνωστός στίχος τοῦ Ὀμήρου (Ὀδύσσεια π 162 κ. ἐ.). — **πέτρα** = βράχος (πέτρος = λίθος). — **μειράκιον** = παλιγκάρι. — **τρεις**· ὁ μεγαλύτερος Λαμπροκλήης καὶ οἱ νεότεροι Σωφρονίσκος καὶ Μενέξενος. — **αὐθαδίξομαι** = ἔχω ὑπερβολικὸν ἐγωισμόν. — **ἀτιμάζω τινὰ** = περιφρονῶ, δὲν λογαριάζω κάποιον. — **δόξα** = ὑπόληψις, ἀξιολογία. — **καλόν ἐστι** = εἶναι τιμητικόν. — **τοῦτο τὸ ὄνομα**· δηλ. τοῦ σοφοῦ. — **ἀλλ' οὖν** = τὸ γεγονὸς εἶναι. — **δεδογμένον ἐστίν** = κρατεῖ ἢ γνώμη. — **οἱ δοκοῦντες ὑμῶν** = ἐκεῖνοι ἀπὸ σᾶς, διὰ τοὺς ὁποίους ὑπάρχει ἡ γνώμη. — **τοιούτοι ἔσονται** = θὰ παρουσιάζονται μὲ τοιούτου εἶδους ἀδυναμίας (δηλ. νὰ ἰκετεύουν τοὺς δικαστάς). — **θαυμάσιος** = παράδοξος, ἀλλόκοτος. — **ὥστ' ἂν ὑπολάβειν** = ὥστ' ἂν τις ὑπολάβοι = ὥστε νὰ εἶναι δυνατόν (= νὰ ἔχη τὸ δικαίωμα) νὰ σχηματίσῃ κανεὶς τὴν ἀντίληψιν. — **Ἀθηναίων**· διακριτικὴ. — **ἐν ἀρχαῖς** κλπ· ὁ Σωκράτης προφανῶς ὑπανίσταται τὸν Περικλέα, ὁ ὁποῖος, ὅπως μᾶς διηγεῖται ὁ Πλούταρχος εἰς τὸν βίον τοῦ Περικλέους, ὅτε ἡ σύζυγός του Ἀσπασία ἐδικαζέτο ἐπὶ ἀσεβείᾳ, παρουσιάσθη εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ἐξελιπάρησε τοὺς δικαστάς διὰ τὴν ἀθρόωσίν της «ἀφεις ὑπὲρ αὐτῆς δάκρυα». — **γὰρ** = βεβαίως. — **τιμαὶ** = τιμητικαὶ θέσεις. — **εἰσάγω τὰ ἐλεεινὰ ταῦτα δράματα** = μεταφέρω (ἐκ τοῦ θεάτρου) εἰς τὰ δικαστήρια αὐτάς τὰς δραματικὰς σκηνάς, αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν τὴν συμπάθειαν. — **ἡσυχίαν ἄγω** = μένω ἡρεμὸς καὶ ἀτάραχος.

24. **χωρὶς τῆς δόξης** = ἀσχέτως πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ γοήτρου τῆς πόλεως. — **καταχαρίζομαι τὰ δίκαια** = ἀπονέμω τὴν δικαιοσύνην χαριστικῶς ποδοπατῶν τὴν ἔννοιαν τοῦ δικαίου. — **δικάσειν κατὰ τοὺς νόμους**· συμφώνως πρὸς τὸν ἡλιαστικὸν ὄρκον, ὅστις ἔλεγε: «ψηφιοῦμαι κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ψηφίσματα τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς βουλῆς τῶν πεντακοσίων γνώμη τῆ δικαιοσύνη καὶ οὔτε χάριτος ἔνεκ' οὔτ' ἔχθρας». — **δίκαιος** = ἠθικός. — **ὄσιος** = θεάρεστος. — **μέντοι** = ἴσα ἴσα. — **πάντως** = πρὸ πάντων. — **φεύγω ὑπό τινος** = διώκομαι δικαστικῶς ὑπό τινος. — **εἰ πείθοιμι ὑμᾶς**· ἔνν. καταχαρίζεσθαι τὰ δίκαια. — **πείθοιμι . . . βιάζοιμην**· οἱ ἐνεστῶτες τὴν προσπάθειαν. — **ἀτεχνῶς**· συναπτέον τῷ κατηγοροῖν ἂν ἑαυτοῦ. — **οὕτως ἔχειν τὸ πρᾶγμα**· ὅτι δηλ. εἶμαι ἄθεος. — **ἐπιτρέπω** = παραδίδω τὸν ἑαυτὸν μου.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ Σωκράτης περατώνει τὴν ἀπολογίαν του καὶ ἐπανέρχεται εἰς τὴν θέσιν του. Μετὰ ταῦτα οἱ δικασταὶ προβαίνουν εἰς ψηφοφορίαν (**διαψήφισιν**) περὶ τῆς ἀθρότητος ἢ τῆς ἐνοχῆς αὐτοῦ. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διαλογῆς ὑπῆρξε καταδικαστικόν, ὁ δὲ πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου ἐκάλεσε πρῶτον τὸν Μέλητον, ἵνα δικαιολογήσῃ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου, τὴν ὁποίαν εἶχε προτείνει διὰ τὸν Σωκράτη μετὰ τοῦτον κατὰ τὰς διατάξεις τῆς ἀττικῆς δικονομίας ἔδωκε τὸν λόγον εἰς τὸν Σωκράτη, διὰ νὰ ὀρίσῃ καὶ αὐτὸς τὴν ποινὴν, τῆς ὁποίας ἔκρινεν ἄξιον ἑαυτόν. Διότι προκειμένου περὶ ὑποθέσεων, διὰ τὰς ὁποίας τὸ εἶδος τῆς ἐπιβλητέας τιμωρίας δὲν προέβλεπον οἱ κείμενοι νόμοι, εἰς τὴν ποινὴν τοῦ κατηγοροῦ ἀντιπροὔτεινεν ὁ κατηγορούμενος ἰδικὴν του (**ἀγὼν τιμητός**). Φαίνεται δέ, ὅτι μεταξὺ τῶν δύο τούτων μόνον ποινῶν εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέξουν οἱ δικασταὶ κατὰ τὴν δευτέραν διάσκεψιν αὐτῶν.

25. **τὸ μὴ ἀγανακτεῖν** = ὡς πρὸς τὸ ὅτι δὲν ἀγανακτῶ = εἰς τὸ νὰ μὴ μὲ κατέχη ἀγανάκτησις. — **συμβάλλομαι** = συντελῶ. — **τὸν γεγονότα ἀριθμὸν ἑκατέρων τῶν ψήφων** = τὸν συνολικὸν ἀριθμὸν τῶν καταδικαστικῶν καὶ τῶν ἀθροτικῶν ψήφων. Συμφώνως πρὸς τὰς μαρτυρίας τῶν παλαιῶν ὁ Σωκράτης κατὰ τὴν πρώτην ψηφοφορίαν κατεδικάσθη διὰ 28 ψήφων ἐπὶ συνόλου 501. — **οὕτω παρ' ὀλίγον ἔσσεσθαι** ἔνν. **τὸν ἀριθμὸν ἑκατέρων τῶν ψήφων** = ὅτι θὰ παρουσιασθῇ τόσον μικρὰ ἢ διαφορά. — **παρὰ πολὺ** = πολὺ μεγάλη. — **εἰ μετέπεσον** = ἂν ἐρρίπτοντο εἰς τὴν ἀθροτικὴν κάλπην ἢ ψηφοφορία τῶν δικαστῶν ἐν Ἀθήναις ἐγίνετο ὡς ἐξῆς· εἰς τὸ δικαστήριον ἐτοποθετοῦντο δύο καδίσκοι (εἶδος κληρωτῶν), ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἰς ἦτο χαλκοῦς καὶ ἐκαλεῖτο **κύριος** — προωρίζετο διὰ τὰς ἀθροτικὰς ψήφους —, ὁ δὲ ἄλλος ξύλινος καὶ ἐκαλεῖτο **ἄκυρος** — ὑπεδέχετο τὰς ἀκύρους διὰ τὸν κατηγορούμενον ψήφους, διὰ τῶν ὁποίων ἐλογίζετο ἢ ὑπὲρ τοῦ κατηγοροῦ πλειοψηφία. Εἰς ἑκάτερον τῶν καδίσκων τούτων ἔρριπτον οἱ δικασταὶ ἀνὰ μίαν ψῆφον ἐκ τῶν εἰς αὐτοὺς παραδιδομένων δύο· ἦσαν δ' αἱ ψῆφοι αὐταὶ χαλκᾶ δισκάρια, τὰ ὁποῖα ἔφερον εἰς τὸ κέντρον κάθετον ἄξονα, **τὸν αὐλίσκον**, ὅστις ἐξεῖχε καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς τοῦ δισκαρίου· καὶ αἱ μὲν καταδικαστικαὶ ψῆφοι ἔφερον τὸν αὐλίσκον διάτρητον (**ψῆφος τετραπημένη**), αἱ δὲ ἀθροτικαὶ πλήρη (**ψῆφος πλήρης**). Οὕτως

ἐπροστατεύετο τὸ μυστικὸν τῆς ψηφοφορίας, διότι δὲν ἐγίνετο ἀντιληπτόν, ποίαν ψῆφον ἔρριπτεν ὁ δικαστὴς εἰς τὸν κύριον καδίσκον καὶ ποίαν εἰς τὸν ἄκυρον.—**Μέλητον μὲν οὖν καὶ νῦν ἀποπέφευγα** = τὸ βάρος πάντως τῆς κατηγορίας τοῦ Μελήτου τὸ ἔχω ἀποσείσει ἐκ τῶν ὤμων μου καὶ τώρα ἀκόμη.—**ὄφλισκάνω** = καταδικάζομαι εἰς πρόστιμον.—**μεταλαμβάνω** = παίρνω μὲ τὸ μέρος μου.—**τὸ πέμπτον τῶν ψῆφον**· διότι, ἂν κατανεμηθῶν αἱ 281 ψῆφοι, διὰ τῶν ὁποίων ἐκρίθη ἔνοχος ὁ Σωκράτης, εἰς τοὺς τρεῖς κατηγορούς, εἰς τὸν Μελήτον δὲν ἀναλογοῦν οὔτε 100. Κατὰ τὸ ἀπτικὸν δίκαιον ὅμως, ὅταν ὁ κατήγορος δὲν ἐλάμβανε τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων τοῦ δικαστηρίου, καταδικάζετο εἰς πρόστιμον 1000 δραχμῶν.

26. **τιμῶμαι τινί τινος**· ἐπὶ τοῦ κατηγοροῦ = προτείνω διὰ τινά τι· ἐπὶ τοῦ κατηγορουμένου ἐλέγετο **τιμῶμαι** ἢ **ἀντιτιμῶμαι ἑμαυτῷ τινος**.—**ὑμῖν** = διὰ νὰ σᾶς ἱκανοποιήσω, νὰ γίνῃ τὸ κέφι σας.—**τῆς ἀξίας**· ἔνν. ποιητῆς.—**ἀποτείνω** = πληρώνω πρόστιμον.—**ὄ τι μαθῶν** = τί μαθῶν, διότι τί ἔβαλα μὲ τὸν νοῦν μου.—**οἰκονομία** = διοικήσεις τοῦ οἴκου, τὸ σπίτι, ὅπως λέγομεν ἡμεῖς σήμερον.—**δημηγορία** = ἢ πολιτική.—**καὶ τῶν ἄλλων** = καὶ ἀκόμη...—**ξυνωμοσίαι** = πολιτικοὶ σύλλογοι.—**στάσις** = στάσις κατὰ τοῦ καθεστῶτος.—**ἐπιεικῆς** = ἀξιοπρεπής.—**ἐνταῦθα** = εἰς αὐτὰ (χρηματισμόν, στρατηγίας κλπ.).—**οἶ** = ὄπου, ποῦ.—**μηδενὸς τῶν ἑαυτοῦ**· δηλ. τῶν ὕλικῶν συμφερόντων του.—**ἑμαυτοῦ ἐπιμελοῦμαι** = φροντίζω διὰ τὴν ἡθικὴν καὶ πνευματικὴν βελτίωσίν μου.—**αὐτῆς τῆς πόλεως** = αὐτῶν τῶν πολιτῶν.—**τιμᾶσθαι**· ἔνν. ἑμαυτῷ.—**καὶ ταῦτα** = καὶ μάλιστα.—**ἄγω σχολὴν** = εὐκαιρῶ.—**παρακέλευσις** = ἢ καθοδήγησις πρὸς τὴν ἀρετήν.—**οὕτως ὡς** = τόσον, ὅσον.—**πρυτανεῖον**· κεφ. 20 (θύλος).—**ἵππῳ**· δηλ. τῶν ἵπποδρομῶν.—**ξυνωρίς** = ἄρμα συρόμενον ὑπὸ δύο ἵππων.—**ζεῦγος** = τέθριππον ἄρμα.—**νενίκηκεν Ὀλυμπίαςιν**· εἰς τὸ πρυτανεῖον ἐτρέφοντο δημοσίᾳ δαπάνῃ ὄχι μόνον οἱ πρυτάνεις (κεφ. 20), ἀλλὰ καὶ οἱ πρέσβεις ξένων πόλεων καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι ξένοι καὶ ἐκ τῶν Ἀθηναίων ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι προσέφερον ἐξαιρετικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν πολιτείαν ἢ προσέδιδον εἰς αὐτὴν αἴγλην καὶ δόξαν, ὡς οἱ Ὀλυμπιονίκαί.

27. **ὥσπερ**· ἔνν. ἐδόκουν, ὅτε ἔλεγον.—**ἀντιβόλησις** = παρὰ-

κλήσις (βλ. κεφ. 23).—τὸ δὲ οὐκ ἔστι τοιοῦτον—τὸ πρᾶγμα (δηλ. τὸ τιμᾶσθαι τῆς ἐν πρυτανείῳ σιτήσεως) δὲν ἔχει οὔτω (τουτέστι δὲν προέρχεται ἀπὸ ὑπερβολικὸν ἐγωισμόν).—**ἐκὼν εἶναι**—ἐκουσίως, ὅσον ἐξαορτάται ἀπὸ τὴν ἔλευθέραν θέλησίν μου.—**διειλέγμεθα**· εἰς τὴν κυρίως ἀπολογίαν (κεφ. 10 - 24).—**ὥσπερ καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις**· ὅπως λ. γ. εἰς τὴν Σπάρτην καὶ γενικῶς εἰς ὅλας τὰς δωρικὰς πόλεις.—**μὴ μίαν ἡμέραν μόνον κρίνειν**· κατὰ τὸ ἀττικὸν δίκαιον πᾶσα διαδικασία ὄφειλε νὰ περαιωθῇ ἐντὸς τῆς ἡμέρας, ἔφεις δὲ κατὰ τῆς ἐκδιδομένης ἀποφάσεως δὲν ἐπετρέπετο.—**ἀπολύομαι**—ἀνατρέπω.—**τί δείσας**· ἐνν. ἀδικήσω ἐμαυτὸν κλπ.—**ἔλωμαι ὧν εὐ οἶδ' ὅτι κακῶν ὄντων**· συμφορμὸς δύο συντάξεων: **ἔλωμαι (τι) τούτων, ἃ εὐ οἶδ' ὅτι κακά ἐστι καὶ ἔλωμαι τι τῶν, εὐ οἶδ' ὅτι** (=εἶμαι βέβαιος), **κακῶν ὄντων**.—**δεσμός** = φυλάκισις.—**τοῖς ἑνδεκα**· οἱ ἑνδεκα ἦσαν ἄρχοντες κληρωτοί, εἰς ἕξ ἐκάστης φυλῆς, εἰς τοὺς ὁποίους συγκατηριθμεῖτο καὶ ὁ γραμματεὺς ὡς ἐνδέκατος· ἡ ἀρχὴ αὐτῶν ἦτο ἐνιαύσιος, ἔργον δὲ εἶχον τὴν ἐκτέλεσιν τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων, δηλ. τὴν μεταγωγὴν τῶν καταδικαζομένων εἰς τὸ δεσμοτήριον, τὴν φρούρησιν καὶ τὴν θανάτωσιν αὐτῶν, ἐφ' ὅσον ἐπεβάλλετο ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου. Εἶχον ἐπίσης καὶ δικαστικὴν δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῶν ἐπ' αὐτοφώρῳ παραπτωμάτων, διὰ τὰ ὅποια ἠδύναντο νὰ ἐπιβάλουν καὶ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου.—**δέομαι**—**δοῦμαι**—εἶμαι ἐγκάθειρκτος.—**ἀλλὰ δὴ** = ἀλλὰ μήπως ἐπὶ τέλους.—**φιλοψυχία** = ὑπερβολικὴ ἀγάπη πρὸς τὸ σαρκίον.—**πολίτης** = συμπολίτης.—**διατριβή** = φιλοσοφικαὶ ἀσχολίαι.—**βαρύτεραι**.—**ἐπιφθονώτεραι**· ἢ ὅσον ἐνεργεῖν αὐτάς.—**βαρὺς** = ἐνοχλητικός.—**ἐπίφθονας** = μισητός.—**ἄρα** = φυσικά.—**καλός**· μετ' εἰρωνείας.—**ἄλλην ἐξ ἄλλης πόλεως ἀμείβομαι** = περιπλανῶμαι ἀπὸ τὴν μίαν πόλιν εἰς τὴν ἄλλην.—**ἐξελαύνομαι** = ἀπελαύνομαι.—**δι' αὐτοὺς τούτους**· ἐκ φόβου μήπως διαφθαροῦν πλησίον του.

28. **σιγῶν δέ... ἐξελθὼν ζῆν**· ἡ πλοκὴ = **ἐξελθὼν δ' ὑμῖν** (δοτ. χαριστ.) **οὐκ οἶός τ' ἔσει ζῆν σιγῶν καὶ ἡσυχίαν ἄγων**.—**τούτο**· δηλ. τὸ σιγᾶν καὶ ἡσυχίαν ἄγειν.—**καὶ τῶν ἄλλων** = καὶ περὶ τῶν ἄλλων.—**ὁ δὲ ἀνεξέταστος βίος**· ἡ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ ὄτι.—**τὰ δέ** = **τὸ δέ** (κεφ. 27).—**ἅμα** = ἐπίσης, μετ' τὴν σειράν μου.—**νῦν δέ**· ἐνν. **οὐ δύναμαι χρημάτων τιμῆσασθαι**.—**μνᾶν**· κεφ. 4.—**αὐτοὶ δέ**· ἐνν. **φασίν** (ἐκ τοῦ κελεύουσιν).

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο διεξάγεται νέα ψηφοφορία ἐπὶ τῶν δύο ποινῶν, αἱ ὁποῖαι προετάθησαν παρὰ τοῦ κατηγοροῦ καὶ τοῦ κατηγορουμένου. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας ὑπῆρξεν ἀπροσδόκητον διὰ μεγάλης πλειονοψηφίας τὸ δικαστήριον ἀπεδέχθη τὴν ὀρισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Μελήτου ποινήν τοῦ θανάτου. Μετὰ τὴν ἀνακοίνωσιν τῆς ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου ὁ Σωκράτης ἐπωφελούμενος τὸν ὀλίγον χρόνον, ὁ ὁποῖος ἀπηττεῖτο διὰ τὴν καταγραφὴν τῆς ἀποφάσεως εἰς τὰ οἰκεῖα βιβλία καὶ τὴν περαίωσιν τῶν ἀπαραιτήτων διατυπώσεων πρὸς παράδοσιν αὐτοῦ εἰς τοὺς ἕνδεκα, ἀπευθύνει ὀλίγας λέξεις πρὸς τοὺς δικαστάς.

29. οὐ πολλοῦ ἔνεκα χρόνου = διότι δὲν μὲ ἀφήσατε νὰ ζήσω ὀλίγα χρόνια ἀκόμη.— ὄνομα ἔχω = βγάζω κακὸν ὄνομα, δυσφημοῦμαι.— πόρρω ἐστὶ τοῦ βίου = ἔχει προχωρήσει πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὴν ἀφειρητὴν τῆς ζωῆς.— τοῦτο· δηλ. ὅτι ὄνομα καὶ αἰτίαν ἔχετε.— λόγοι = ἐπιχειρήματα.— ἀλίσκομαι = ; (κεφ. 16).— ἅπαντα ποιῶ καὶ λέγω = χρησιμοποιοῦ κάθε μέσον.— δίκη = καταδίκη.— τόλμα = θράσος.— τότε· δηλ. κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀπολογίας.— ἐκείνως· κατόπιν παρακλήσεων καὶ ἰκεσιῶν καὶ θρήνων καὶ ἀναβάσεως τέκνων καὶ γυναικός.— ἀλλά· ἔνν. σκοπεῖσθε.— δεινός = γεμάτος ζωῆν, ἀκμαῖος.— ὄξυς = εὐκίνητος.— ὀφλισκάνω δίκην θανάτου = καταδικάζομαι εἰς θάνατον.— ἐμμένω τῷ τιμήματι = μένω μὲ τὴν ποινήν μου.— μετρίως = ὀρθῶς.

30. τὸ μετὰ τοῦτο = τὸ μέλλον.— χρησιμῶδῶς = κάμνω προφητικὴν ἀποκάλυψιν. Κατὰ τὰς παλαιὰς δοξασίας, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐδύσκειται εἰς τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του, ἀποκτᾷ τὴν δύναμιν νὰ προβλέπῃ τὸ μέλλον.— ἐνταῦθα = εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο τῆς ζωῆς.— ἢ οἶαν=ἢ τοιαύτην, οἶαν.— τὸ δὲ = ἀλλά.— πολὺ ἐναντίον ἀποβήσεται = αἱ συνέπειαι θὰ εἶναι κατὰ πολὺ διαφορετικαί.— κατέχω = συγκρατῶ.— χαλεπός = ἐνοχλητικός.— ἐπέχω = ἐμποδίζω.— τινὰ = ἄλλους τινάς.— ἢ ἀπαλλαγὴ = ἡ μέθοδος τῆς ἀπαλλαγῆς.— δυνατός = ἀποτελεσματικός.— καλός = τίμιος, ἠθικός.— κολούω = ἐμποδίζω.— ἀπαλλάττομαι = σᾶς ἀφήνω ὑγιάν, σᾶς ἀποχαιρετίζω.

31. τὸ γεγονὸς πρᾶγμα = τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δίκης.— οἱ ἄρχοντες· δηλ. ὁ ἄρχων βασιλεύς, ὅστις ἔπρεπε νὰ καταχωρίσῃ εἰς τὰ οἰκεῖα μητρώα τὴν ἀπόφασιν, καὶ οἱ ἔνδεκα.— οἱ = ἐκεῖσε, οἱ.— ἀλλὰ παραμείνατε = ἐμπρὸς λοιπὸν παραμείνατε.— διαμυθολογῆσαι πρὸς ἀλλήλους = νὰ συζητήσωμεν μεταξύ μας μὲ τὴν γλῶσσαν τῶν μύθων· ὑπαινιγμὸς ὑποδηλών, ὅτι ὁ Σωκράτης εἰσερχεται ἤδη εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ μύθου καὶ κατατάσσεται εἰς τὸ πάνθεον τῶν ἡρώων.— τὸ ξυμβεβηκὸς = τὸ πάθημα, ἡ περιπέτεια.— τί ποτε νοεῖ = ποίαν σημασίαν ἔχει τέλος πάντων.— ὦ ἄνδρες δικασταί· πρώτην φορὰν ἐδῶ μεταχειρίζεται ὁ Σωκράτης τὴν λέξιν δικασταί— ὁ Μέλητος κατὰ τὴν στιχομυθίαν του πρὸς τὸν Σωκράτη τὴν ἐχρησιμοποίησεν ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς δικαστάς (κφ. 14)— διότι μόνον ἐκείνους, οἵτινες ἔδωκαν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀθροωτικὴν ψήφον, κρίνει ἀξιόους τοῦ τίτλου τοῦ δικαστοῦ ἐν συνειδήσει, ὅτι μόνον αὐτοὶ ἀπένευμαν τὸ δίκαιον.— μαντικὴ = προφητικὴ φωνή.— πυκνή... ἦν = συχνὰ πυκνὰ ἠκούετο.— ἐναντιουμένη· ἡ μετοχὴ συναπτεὰ τῷ ἦν.— ἔωθεν = πρῶί.— πολλαχοῦ = εἰς πολλὰς περιστάσεις.— λέγοντα μεταξύ = εἰς τὸ μέσον τῆς οὐμίας μου, ἐκεῖ πού ὠμιλοῦσα.— περὶ αὐτὴν τὴν πρᾶξιν = κατὰ τὴν διεξαγωγὴν αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως.— οὐκ ἔσθ' ὅπως = καθόλου.— οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐ = ἀσφαλῶς.— ἀγαθόν τι πράττω = ἀποκομίζω κέρδος τι.

32. ἐννοῶ = ἐξετάζω καὶ ἀποσαφῶ.— τῆδε = καὶ ἀπὸ τῆς ἐξῆς πλευρᾶς.— αὐτό· δηλ. ὁ θάνατος.— οἶον μηδὲν εἶναι = τοιοῦτόν ἐστιν, οἶον μηδὲν εἶναι = ἐν εἶδος ἀνυπαρξίας.— κατὰ τὰ λεγόμενα· ὑπὸ τῶν ποιητῶν καὶ μάλιστα ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Ἡσιόδου, οἱ ὁποῖοι ἐδίδασκον, ὅτι αἱ ψυχαὶ μετὰ θάνατον μεταβαίνουν εἰς τὸν Ἄδην ἢ εἰς τὰ Ἡλύσια πεδία ἢ εἰς τὰς νήσους τῶν Μακάρων ἢ τὸν Τάρταρον.— μεταβολή... τοῦ τόπου = ἀλλαγὴ τοῦ τόπου διαμονῆς.— τοῦ ἐνδένδε = τοῦ ἐνθάδε.— καὶ εἴτε = καὶ λοιπὸν ἐὰν μὲν.— αἴσθησις ἐστίν· ὑποκείμενον ὁ θάνατος.— εἴ τινα ἐκλεξάμενον... εὐαριθμήτους ἂν εὐρεῖν· ἡ πλοκὴ = εἰ δέοι εἰπεῖν τινα σκεψάμενον, ἐκλεξάμενον ταύτην τὴν νύκτα... καὶ ἀντιπαραθέντα τὰς ἄλλας νύκτας τε καὶ ἡμέρας τὰς τοῦ βίου... ταύτη τῇ νυκτί, πόσας... οἶμαι εὐρεῖν ἂν αὐτὸν μὴ ὅτι ἰδιώτην τινά... εὐαριθμήτους ταύτας πρὸς τὰς ἄλλας ἡμέρας καὶ

νύκτας.— **ἀντιπαρατίθημί τι** = συγκρίνω πρὸς τι.— **καταδαρθάνω** = κατακλίνομαι, κοιμῶμαι.— **μὴ ὅτι** = ὅχι μόνον.— **ιδιώτης** = κοινὸς ἄνθρωπος.— **εὐαρίθμητος** = δλιγροστός, ὁ μετρούμενος εἰς τὰ δάκτυλα. **ὁ πᾶς χρόνος** = ὁλόκληρος ἢ αἰωνιότης.— **οὕτω δὴ** = ὑπ' αὐτὰς ἀκριβῶς τὰς προϋποθέσεις.— **ἄρα** = τάχα.— **Μίνως καὶ Ῥαδάμανθυς**· υἱοὶ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Εὐρώπης· ὁ Μίνως ἐβασίλευσε τῆς Κρήτης καὶ ἐθαυμάζετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς σοφὸς καὶ δίκαιος νομοθέτης· ἐπικοινωνῶν μετὰ τοῦ πατρὸς του ἀνὰ πᾶν ἔνατον ἔτος ἐνεπνέετο ὑπ' αὐτοῦ πᾶν ὅ,τι ἐχρειάζετο διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς νομοθεσίας του. Λόγω τῆς δικαιοσύνης του ἔγινε μετὰ θάνατον, ὅπως καὶ ὁ ἀδελφὸς του Ῥαδάμανθυς, κριτὴς τῶν ἐν Ἄδῃ νεκρῶν.— **Αἰακὸς καὶ Τριπτόλεμος**· ὁ πρῶτος, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Αἰγίνης, ἐθαυμάζετο, ὡς ὁ Μίνως, διὰ τὴν δικαιοσύνην του, καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἔγινε καὶ αὐτὸς μετὰ θάνατον δικαστὴς εἰς τὸν Ἄδην· ὁ δευτέρος, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἐλευσίνος Κελεοῦ, ἔγινε νομοθέτης τῶν Ἀθηναίων, καθιερώσας τὴν λατρείαν τῶν θεῶν καὶ γενικῶς ἠθικὴν τάξιν εἰς τὴν κοινωνίαν.— **καὶ ἄλλοι ὅσοι** = καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους ὅσοι.— **φαῦλος** = ἀσίμαντος, ἄσχημος.— **Ὅρφεύς, Μουσαῖος, Ἡσίοδος**· ὁ Ὅρφεύς καὶ ὁ Μουσαῖος ἦσαν θρησκευτικοὶ ποιηταὶ καὶ μουσικοὶ ἔζησαν κατὰ τὴν παράδοσιν εἰς τοὺς προομηρικοὺς χρόνους. Ὁ Ἡσίοδος εἶναι περισσότερον ἱστορικὸν πρόσωπον, ἀκμάσας τὸν 8ον αἰῶνα π. Χ. Ἐσυστηματοποίησε τὴν θρησκείαν τῶν Ἑλλήνων διὰ τοῦ ἔπους του, τῆς **Θεογονίας**, καὶ ἐδίδαξε τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς δι' ἄλλον ποιήματος, τῶν **Ἔργων καὶ ἡμερῶν**.— **ἐπὶ πόσῳ ἂν τις δέξαιτ'** = πόσα θὰ ἐδέχετο νὰ πληρώσῃ κανεὶς.— **ἐπεὶ** = καὶ γὰρ.— **ἔμοιγε καὶ αὐτῷ** = δι' ἐμὲ ἴσα ἴσα.— **Παλαμῆδει καὶ Αἴαντι**· καὶ οἱ δύο ἀναφερόμενοι ἥρωες τοῦ τρωικοῦ πολέμου ἀπέθανον ἀπὸ ἀδικον κρίσιν. Ὁ Παλαμῆδης, υἱὸς τοῦ Ναυπλίου, θαυμαστὸς ἥρωας καὶ διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ διὰ τὴν σοφίαν του, ἐσυκοφαντήθη ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεύς, ὅτι εὐρίσκετο εἰς συνεννόησιν πρὸς τοὺς Τρωῶτας καὶ ἐθανατώθη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ διὰ λιθοβολισμοῦ. Ὁ Αἴας πάλλιν, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σαλαμῖνος Τελαμῶνος, ὁ ἀνδρειότερος μετὰ τὸν Ἀχιλλεῖα Ἀχαιοῦ, ἐπειδὴ ἐθεώρησε τὸν ἑαυτὸν του ἠδικημένον, διότι τὰ ὄπλα τοῦ φονευθέντος Ἀχιλλεῶς δὲν ἐδόθησαν εἰς αὐτόν, ἀλλ' εἰς τὸν Ὀδυσσεῖα, ἠττοκτόνησε.— **οὐκ ἂν ἀγῆδης εἶη**· ἀνακόλουθος ἐπανάληψις τοῦ **θαυμαστῆ ἂν εἶη**.— **καὶ δὴ τὸ μέγιστον**· ἐνν. ἐστὶ τότε (δηλ. διάγειν ἔξε·

τάζοντα καὶ ἐρευνῶντα). — **Σίσυφον**· ὁ Σίσυφος, βασιλεὺς τῆς Ἐφύρης (Κορίνθου) κατὰ τὸν Ὅμηρον, ἦτο ὁ πανουργότατος τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς του. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον κατεδικάσθη μετὰ θάνατον νὰ κυλίῃ πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ ἐν Ἄδῃ ὄρους μέγαν λίθον, τὸν ὁποῖον ὅμως δὲν κατώρθωνε νὰ ἀναβιβάσῃ ἕως ἐκεῖ ἐπάνω· μόλις ἐπλησίαζεν εἰς τὸ τέρμα του, τοῦ διέφευγε καὶ ἐκυλίετο εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους. — **ἀμήχανον εὐδαιμονίας** = ἐξαιρετικὴ εὐτυχία. — **τούτου ἕνεκα** δηλ. τοῦ ἐξετάζειν.

33. **καὶ ἐν τι τοῦτο διανοεῖσθαι ἀλήθες** = καὶ μία μόνη σκέψις νὰ κυριαρχῇ εἰς τοὺς στοχασμούς σας, σκέψις ἀνταποκρινομένη εἰς τὴν ἀλήθειαν. — **τὰ πράγματα** = ἡ τύχη. — **τὰ ἐμὰ** = ἡ λύσις τῆν ὁποῖαν ἔλαβεν ἡ ὑπόθεσις μου. — **ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου** = τυχαίως. — **πράγματα** = αἱ ταλαιπωρίαι, τὰ βάσανα τῆς ζωῆς. — **οὐ ταύτη τῇ διανοίᾳ κατεψηφίζοντό μου** = δὲν μοῦ ἔδωκαν τὴν καταδικαστικὴν ψήφον, διότι εἶχον τὰς ἰδικάς μου ἀντιλήψεις περὶ θανάτου. — **μέντοι** δηλ. παρὰ τὴν ἐχθρότητα, τὴν ὁποῖαν τρέφουν πρὸς ἐμέ. — **πρότερον** = περισσότερον. — **δίκαια πεπονθὼς ἔσομαι ὑφ' ὑμῶν** = θὰ ἔχω τύχει δικαίας ἀνταποδόσεως ἐκ μέρους ὑμῶν (λόγω τῶν σοφρονιστικῶν μαθημάτων πρὸς τοὺς υἱούς του). — **ἀλλὰ γάρ**· βραχυλογία· τὸ πλήρες = **ἀλλὰ παύομαι· καὶ γάρ**.

ΚΡΙΤΩΝ

1. **τηνικάδε** = τοιαύτην ὥραν, τόσον πρωί.— **ἔτι** = πλέον.— **πάνυ μὲν οὖν** = καὶ πολὺ μάλιστα, βεβαίωτατα.— **πηνίκα μάλιστα** = ποία ὥρα περίπου.— **ὄρθρος**· ἐκαλεῖτο ὄρθρος ὁ χρόνος ὁ μετὰ τὸ μεσονύκτιον μέχρι τῆς αὐγῆς.— **βαθύς**· λέγεται ὁ ὄρθρος, ὁ ὁποῖος ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὰ ἔξημερώματα, ἢ βαθειὰ αὐγή, ὅπως λέγομεν σήμερον.— **θαυμάζω** = ἀπορῶ.— **ὅπως ἠθέλησε**· ἀπορεῖ ὁ Σωκράτης πῶς ἐπετράπη ἢ εἴσοδος εἰς τὸν Κρίτωνα, διότι τὸ δεσποτήριον δὲν ἦνοιγε πρωί.— **ὑπακούω**· ἐπὶ θυρωροῦ = ἀποκρίνομαι εἰς τὸ κτύπημα καὶ ἀνοίγω τὴν θύραν.— **ξυνήθης** = σχετικὸς, γνωστός.— **διὰ τὸ πολλάκις δεῦρο φοιτᾶν**· ὁ Κρίτων πολλάκις ἐπεσκέφθη τὸ δεσποτήριον κατὰ τὰ ἐν τῇ εἰσαγωγῇ εἰρημένα (σ. 11).— **καὶ τι καὶ εὐεργέτηται ὑπ' ἐμοῦ**· ὁ πρῶτος καὶ συνδέει τὸ **συνήθης ἐστὶ καὶ εὐεργέτηται**, ὁ δεύτερος εἶναι ἐπιδοτικὸς = οὐ μόνον συνήθης ἐστὶ, ἀλλὰ καὶ εὐεργέτηται = προσέτι καί...— **ἄρτι** = ταύτην τὴν στιγμήν.— **ἐπικεικῶς πάλαι** = ἄρκετὰ πρὸ πολλοῦ, ἔχω κάμποσιν ὥραν, πού ἤλθα.— **εἶτα**· ἐπὶ ἐρωτήσεως δηλοῖ ἀπορίαν καὶ θαυμασμόν = καὶ ὕστερα.— **ἐπεγείρω** = ἐξυπνίζω (διὰ τινὰ σκοπόν).— **οὐδ' αὐτὸς** = οὐδ' ἐγὼ αὐτός.— **οὐ μὰ τὸν Δία .. οὐδ' ἂν αὐτὸς ἠθελον..** = ὅχι μὰ τὸν Δία, οὐδ' ἐγὼ θὰ ἠθελὰ νὰ εὐρίσκωμαι εἰς τόσῃν ἀγρυπνίαν καὶ λύπην— εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκομαι—, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον νὰ τὴν μεταδώσω καὶ εἰς σέ.— **αἰσθάνομαι** = βλέπω.— **ὥς**· εἰδικός.— **δὴ** = ἤδη.— **τρόπος** = τάξις, τὴν ὁποίαν τηρεῖ κανεὶς εἰς τὸν βίον του, χαρακτηριστή. Ὁ χαρακτήρ τοῦ Σ. ἦτο εὐθύμος.— **ὥς ῥαδίως αὐτὴν καὶ πρῶα φέρεις**· ἐπεξηγήσεις εἰς τὴν γεν. τοῦ **τρόπου**.— **πλημμελὲς** = ἀνάρμοστον.— **ἀγανακτεῖν**· ὑποκ. τινὰ ἢ ἐμέ.— **τηλικούτων ὄντα**· ὁ Σωκράτης ἦτο τότε 70 ἐτῶν.— **ἀλίσκομαι** = περιίπτω.— **οὐδέν· ἐπίρρ.** = οὐδόλωρ.— **ἐπιλύεται ἡ ἡλικία** = ἐμποδίζει ἡ ἡλικία.— **τὸ μὴ οὐχὶ ἀγανακτεῖν**· εἶναι τὸ συμπέρασμα τοῦ **ἐπιλύεται** = ὥστε νὰ μὴ ἀγανακτοῦν.— **τύχη**· μέση λέξις σημαίνουσα εὐτυχίαν καὶ δυστυχίαν.— **ἔστι ταῦτα**· ἐνν. ἀληθῆ.— **ἀλλὰ τί δὴ... ἀφίξει**· ἐπανερχεται εἰς τὰ προηγούμενα = ἀλλὰ (διὰ νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸ προκείμενον) διατὶ τέλος πάντων ἔχεις ἔλθει.— **χαλεπὴν καὶ βαρεῖαν**· συνωνυ-

μία.— **χαλεπός** = δυσάρεστος.— **φέρων** ἔνν. ἀφίγμαι.— **ἐπιτήδειοι** = φίλοι· ἀλλαγῶ λέγονται **ἑταῖροι**, γινώριμοι, συνόντες.— **ἐν τοῖς βαρύτατ' ἂν ἐνέγκαιμι**· τὸ πλῆρες = ἐν τοῖς φέρουσι βαρῶς ἐγὼ **βαρύτατ' ἂν ἐνέγκαιμι**.— **τίνα ταύτην**· δηλ. **φέρεις**· τὸ πλῆρες· **τίς ἐστὶν αὕτη ἡ ἀγγελία**, ἣν φέρεις.— **τὸ πλοῖον**· ἡ Δηλιάς ναῦς, ἡ ὁποία ἐστέλλετο κατ' ἔτος εἰς Δῆλον μετὰ τῶν ἐπισήμων ἀντιπροσώπων τῆς πόλεως, τῶν Δηλιαστῶν.— **οὐ τοι** = ὄχι βέβαια.— **δὴ** = ἦδη.— **(δοκεῖ) μὲν = (δοκεῖ) μὴν** = ἀσφαλῶς.— **ἐξ ὧν = ἐκ τούτων ἅ.**— **ἦκοντες ἀπὸ Σουνίου**· εἰς τὴν εὐλίμενον παραλίαν τοῦ Σουνίου εἶχε καταπλεύσει τὸ πλοῖον ἐκ Δήλου, ἐμποδιζόμενον ὑπὸ τῶν ἀνέμων νὰ κατευθυνθῆ εἰς Πειραιᾶ.

2. **τύχη ἀγαθῆ** = ἡ ὥρα ἢ καλή.— **ταύτη**· ἐπίρρ. = οὕτως.— **γὰρ** = βεβαίως.— **που** = ἂν δὲν ἀπατῶμαι.— **γέ τοι δὴ** = βεβαίως.— **οἱ τούτων κύριοι**· δηλ. οἱ ἔνδεκα (ἴδε Ἐπολογ. κεφ. 27).— **τῆς ἐπιούσης ἡμέρας**· ἔννοεῖ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, περὶ τῆς ὁποίας ὁ Κρίτων εἶπε δις **τῆμερον**. Ἐπειδὴ ἡ ὥρα, κατὰ τὴν ὁποίαν διελέγοντο, ἦτο **ὄρθρος βαθὺς** καὶ δὲν εἶχε φανῆ ἀκόμη ἡ ἡμέρα, ὁ Σωκράτης ὀρθρῶς τὴν ὀνόμασεν ἐπιούσαν.— **τῆς ἐτέρας**· ἦτοι τὴν ἐπομένην.— **ταύτης τῆς νυκτός**· γενικὴ τοῦ χρόνου.— **κινδυνεύεις**· μετ' ἀπαρεμφάτου = φαίνεται.— **ἐν καιρῷ τινι**· τὸ τινι πρὸς ἐπίτασιν = εἰς πολὺν κατάλληλον ὥραν.— **καλῆ — εὐειδής**· τὸ πρῶτον γενικώτερον (= μὲ ὥραϊον παρουσιαστικόν) τοῦ δευτέρου, τὸ ὁποῖον λέγεται ἐπὶ τοῦ προσώπου μόνον.— **λευκὰ ἱμάτια ἔχουσα**· ὡς παρ' ἡμῖν τὸ λευκὸν θεωρεῖται χροῶμα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς χαρᾶς δηλωτικόν, οὕτω καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸ λευκὸν ἦτο σύμβολον ἀγνότητος καὶ ἀγιότητος.— **καλέσαι με καὶ εἰπεῖν**· ἡ μὲν κλήσις ἦτο τὸ «ὦ Σώκρατες», ὁ δὲ λόγος ὁ παρατιθέμενος ὁμηρικὸς στίχος «ἤματι κλπ.— **ἤματι κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἴκοιο**· ὁ στίχος οὗτος ἔχει ληφθῆ ἐκ τῆς Ἰλιάδος (I 363), ὅπου ὁ Ἀχιλλεὺς ἀπειλεῖ, ὅτι θὰ ἀπέλθῃ ἐκ τῆς Τροίας. Εὐστόχως δὲ μεταχειρίζεται ὁ Σωκράτης τὰς λέξεις τοῦ Ἀχιλλεὺς μέλλοντος νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του, περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, ὅστις πρόκειται ν' ἀποδημήσῃ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἀληθῆς πατρίς.— **Φθίην ἐρίβωλον**· αἰτ. τῆς εἰς τόπον κινήσεως, τιθεμένη παρὰ ποιηταῖς ἄνευ προθέσεως.— **ἐρίβωλος καὶ ἐριβόλαξ** = εὐφορος.— **ἄτοπον** = παρὰδο-

ξον.— **έναργής** = φανερός.— **μὲν οὖν** = καὶ ὅμως, ἀλλ' ὅπωςδήποτε.

3. **λίαν γε** (έναργές) = καὶ πολὺ μάιστα.— **ὦ δαιμόνιε** ἐπὶ προσφωνήσεων φιλικῶν = θαυμάσιε.— **ἔτι καὶ νῦν πείθου** ἐξ αὐτοῦ φαίνεται, ὅτι ὁ Κρίτων κατέβαλε καὶ πρότερον προσπαθεῖας νὰ πείσῃ τὸν Σωκράτη, ἀλλ' αὐταὶ ἀπέβησαν ἄκαρποι.— **χωρὶς μὲν σοῦ ἔστερηθῆσαι** = **πρὸς τὸ ἔστερηθῆσαι σοῦ**.— **ἀμελήσαι** ἔνν. τούτου.— **δόξα** = γνώμη.— **ἡμῶν προθυμουμένων** ἔνν. ἐξάγειν = **εἰ καὶ ἡμεῖς ἤμεν πρόθυμοι** ἔννοεῖ ὁ Κρίτων καὶ τοὺς συμμαθητὰς του Σιμίαν καὶ Κέβητα, ἴσως καὶ ἄλλους.— **ὦ μακάριε Κρίτων** φιλόφρων προσφωνήσις = καλέ μου Κρίτων, καλότυχε...— **οἱ ἐπιεικέστατοι** = οἱ χρηστότατοι (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς πολλοὺς, τὸν ὄχλον). **ἠγήσονται...** **οὕτω πεπραχθῆναι, ὥσπερ ἂνπραχθῆ** = θὰ ἀποδώσουν εἰς τὴν προῆξιν μας τὸν ἀληθινὸν αὐτῆς χαρακτηρισμὸν. Ἡ ἔννοια τῶν λόγων εἶναι, ὅτι ἡ γνώμη τῶν χρηστῶν ἀνθρώπων θὰ εἶναι πάντοτε σύμφωνος πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἥτοι καὶ αὐτοὶ θὰ θεωρήσουν μὲν, ὅτι ἐπραχθῆσαν καλῶς, ἂν πράγματι ἐπραχθῆσαν καλῶς, τοῦναντίον δὲ θὰ θεωρήσουν, ὅτι ἐπραχθῆσαν αἰσχωρῶς, ἂν πράγματι ἐπραχθῆσαν αἰσχωρῶς.— **αὐτὰ δὲ δῆλα τὰ παρόντα νυνὶ** = ἡ ἰδική σου περίπτωσις τώρα πιστοποιεῖ.— **ἐν αὐτοῖς** = ἐνώπιον αὐτῶν.— **εἰ γὰρ ὄφελον...** **οἰοί τε εἶναι** = μακάρι νὰ ἠμποροῦσαν.— **νῦν δὲ οὐδέτερον οἰοί τε** ἔνν. εἰσὶν ἐξεργάζεσθαι.— **οὔτε γὰρ φρόνιμον** κλπ' ὁ Σωκράτης ἐθεώρει ὡς μέγιστον τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν τὴν φρόνησιν, τῶν δὲ κακῶν τὴν ἀφροσύνην· ἐκ τούτων δὲ οὔτε τὸ ἐν οὔτε τὸ ἄλλο δύνανται οἱ πολλοί· ὁ δὲ θάνατος, τὸν ὁποῖον ἔχουν τὴν δύναμιν οὗτοι νὰ ἐπιβάλουν, δὲν εἶναι κατ' αὐτὸν μέγα κακόν.

4. **προμηθέομαι** μετὰ γενικῆς ἢ αἰτιατικῆς = λαμβάνω πρόνοιαν, ἐνδιαφέρομαι.— **οἱ συκοφάνται ἡμῖν πράγματα παρέχουσιν** πᾶς πολίτης ἀθηναῖος εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ εἰσαγάγῃ εἰς δίκελην πάντα ἄλλον πολίτην ἐπὶ δημοσίῳ ἐγκλήματι. Ἐπειδὴ δὲ λόγῳ τῆς πληθώρας τῶν δικαστῶν ἦτο δύσκολος ὁ διαφωτισμὸς τῶν περὶ τῆς ἀθρότητας ἢ ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου καὶ τὸ πλεῖστον ἐξηρτάτο ἀπὸ τὴν ὀητορικὴν δεινότητα τοῦ κατηγοροῦ, οὐδεὶς ἦτο ἀσφαλής, οὐδ' ὁ ἀθρότατος, ὅτι θὰ διέφυσε τὴν καταδικην. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἐδημιουργήθη εἰς τὰς Ἀθήνας πλῆθος συκοφαντῶν, οἱ ὁποῖοι

ἔξεβίαζον τοὺς εὐπορωτέρους πολίτας, ἀπειλοῦντες, ὅτι θὰ τοὺς εἰσαγάγουν εἰς δίκην ἐπὶ ἀνυπόστατῳ ἐγκλήματι· διὸ οἱ πολῖται ἔξηγόραζον τὴν ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν τῶν παρὰ τῶν συκοφαντῶν τούτων ἀντὶ χρημάτων.— **ἐκκλέπτω** = κρυφίως ἐξάγω, φυγαδεύω.— **οὐσία** = περιουσία.— **ἄλλο τι παθεῖν**· δηλ. φυλάκισιν, ἔξορίαν, θάνατον.— **ἔασον αὐτὸ χαίρειν**· δηλ. τὸ φοβεῖσθαι = ἄφησέ το νὰ πάῃ εἰς τὸ καλόν, μὴ τὸ βάζῃς καθόλου εἰς τὸ μυαλό σου.— **ἡμεῖς δίκαιοι ἔσμεν**· ἡ προσωπικὴ συνταξὶς ἀντὶ τῆς ἀπροσώπου = **δίκαιόν ἐστὶν ἡμᾶς σῶσαντας...** — **καὶ ταῦτα. . καὶ ἄλλα πολλὰ**· διὰ μὲν τοῦ ταῦτα ὑποδηλοῦνται τὰ χρήματα, διὰ δὲ τοῦ ἄλλα πολλὰ τὰ ἄλλα κολύματα, τὰ ὅποια ὁ Σωκράτης ἐξέθεσεν εἰς τὴν Ἀπολογίαν.— **ὡς εὐτελεῖς** = πόσον μικροπρεπεῖς.— **ἐπ' αὐτοὺς** = **πρὸς τὸ διαφθεῖραι αὐτοὺς** = διὰ νὰ βουλώσωμεν τὸ στόμα των.— **ξένοι οὗτοι**· τὸ οὗτοι ὡσεὶ νὰ ἦσαν παρόντες καὶ τοὺς ἐδείκνυε = νὰ... — **ἐπ' αὐτὸ τοῦτο**· ἐπὶ τὸ ἐξαγαγεῖν σε ἐνθένδε.— **Σιμίας καὶ Κέβης**· ἀμφοτέρω ἦσαν Θηβαῖοι φίλοι καὶ ἀκροαταὶ τοῦ Σωκράτους.— **μῆτε ἀποκάμῃς σαυτὸν σῶσαι**· τὸ ἀποκάμνω ὡς καὶ παρ' ἡμῖν = ἀπὸ κόπον παύω νὰ κάμνω τι = διατάζω.— **ὁ ἔλεγεσ ἐν τῷ δικαστηρίῳ**· ἴδε Ἀπολογ. κεφ. 27.— **δυσχερὲς μοι γίνεταί τι** = μὲ δυσκολεῖται τι.— **ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις...** ὅτι **χερῶ σαυτῷ**· εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ ἀνωτέρω **ὁ ἔλεγεσ...** = ὅτι δὲν θὰ ἤξευρες, τί νὰ κάμῃς τὸν ἑαυτὸν σου, τί νὰ γίνῃς.— **ἀγαπῶ τινα** = περιβάλλω τινὰ μὲ σεβασμόν.— **ξένοι**· οὕτω καλοῦνται φίλοι ἀλλοδαποί, τῶν ὁποίων καθῆκον ἦτο νὰ ξενίζωσι τὸν ξένον των ἐπιδημοῦντα εἰς τὴν χώραν των, νὰ τὸν βοηθοῦν εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῶν ὑποθέσεων του καὶ νὰ προστατεύουν αὐτὸν ἀπὸ ἀδικίας ἢ ὕβρεως.

— **ὦ, οὐδὲ δίκαιον ... σαυτὸν προδοῦναι . . ἡ συνταξὶς**: **δοκεῖς μοι οὐδὲ δίκαιον προᾶγμα ἐπιχειρεῖν σαυτὸν προδοῦναι** — **προδίδωμι ἑμαυτὸν** = παραδίδω τὸν ἑαυτὸν μου εἰς τὴν ἀπώλειαν, εἰς θανάτωσιν.— **ἐξὸν σωθῆναι** = **εἰ καὶ ἔξεστί σοι σωθῆναι**.— **διαφθεῖρω** = ἐξοντώνω.— **τοὺς υἱεῖς**· ἴδε Ἀπολογ. κεφ. 23.— **οἰχῆσει καταλιπὼν** = θὰ τοὺς ἀφήσῃς καὶ θὰ φύγῃς παράκαιρα.— **τὸ σὸν μέρος** = ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ σέ.— **ὅτι ἂν τύχωσι, τοῦτο πράξουσι** = θὰ εὐρίσκωνται εἰς κατάστασιν, τὴν ὁποίαν θὰ τοὺς παρασκευάζῃ ἡ τύχη = θὰ ἀκολουθήσουσιν τὴν φορὰν τῆς τύχης· **τὸ πράξουσι**, ἂν καὶ εἶναι μεταβατικόν, ἐνταῦθα λαμβάνεται ἀμεταβ. (= θὰ

εὐρίσκονται εἰς τοιαύτην κατάστασιν).— **περὶ τοὺς ὄρφανούς**· ἤτοι οἱ παῖδες του μετὰ τὸν θάνατόν του θὰ ἐγκατελείποντο ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ θὰ περιήρχοντο εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν, δεδομένου ὅτι ἡ περιουσία, τὴν ὁποίαν θὰ ἐκληροδοτοῖ εἰς αὐτοὺς ὁ Σ., ἦτο ἀσήμαντος (πόση).— **ῥαθυμότατα** = ἀναπαυτικώτατα.— **ταῦτα αἰρείσθαι**· τὸ ὑποκ. τινά.— **ἅπαν τὸ πρῶγμα τὸ περὶ σέ** = ὅλη ἡ ἀφορῶσά σε ὑπόθεσις (δηλ. τὰ κατωτέρω: ἡ εἴσοδος τῆς δίκης, ἡ διεξαγωγή της καὶ τὸ τέλος).— **ὡς εἰσηλθεν** = ὅτι...— **ὡς ἐγένετο** = ὅπως...— **ὁ ἀγὼν τῆς δίκης** = ἡ διεξαγωγή τῆς δίκης.— **καὶ τὸ τελευταῖον δὴ τουτί.. δοκεῖν** = καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο δά, δηλ. τὸ νὰ ἔχη τὴν ἐντύπωσιν ὁ κόσμος.— **ὡσπερ κατάγγελος τῆς πράξεως** = τὸ κορυφωμα τροπον τινά τῆς γελοιοποιήσεως τοῦ ὅλου δράματος.— **κακία** = ἀμέλεια, κακοριζικία.— **διαπεφευγένα**· ὑποκείμε. **τὴν σωτηρίαν σου**.— **εἴ τι καὶ σμικρὸν ἡμῶν ὄφελος ἦν** = ἂν ἀξίζαμεν κάτι.— **ἅμα τῷ κακῷ καὶ αἰσχροῷ ἦ** = ἐκτός τοῦ ὅτι εἶναι κακά, προσάπτουν καὶ ὄνειδος, ἠθικὴν ἔκπτωσιν.— **μία δὲ βουλή (ἔστω)**· ἔνν. **ποιεῖν ἅ ἐγὼ λέγω**.— **οὐκέτι οἶόν τε**· πάντα ταῦτα πράττεσθαι.

6. ἡ προθυμία σου = ὁ πρὸς σωτηρίαν μου ζήλος σου.— **ἀξία**· ἔνν. **ἐστί**.— **εἰ δὲ μή...**· ἔνν. **εἴη ἡ προθυμία σου μετὰ τινος ὀρθότητος, τοσοῦτω χαλεπωτέρα (ἐστί), ὅσω μείζων (ἐστί)**.— **χαλεπός** = ὁ δυσοικονόμητος, ὁ δυσκόλως ἱκανοποιούμενος.— **τῶν ἐμῶν μηδενὶ ἄλλω πείθεσθαι ἢ τῷ λόγῳ** = ἐκ τῶν τριῶν στοιχείων τοῦ ψυχικοῦ μου βίου νὰ μὴ ὑπακούω εἰς κανὲν ἄλλο παρὰ εἰς τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ ὀρθοῦ λόγου. **Τὰ ἐμὰ** εἶναι τὰ ἐξ ὧν σύγκειται τὸ ἐγὼ μου· δὲν περιλαμβάνεται δὲ τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὰ τρία μέρη, εἰς τὰ ὁποῖα συνήθως διηρεῖτο ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, τὸ λογιστικόν, τὸ θυμοειδὲς καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν. Λέγει λοιπόν, ὅτι πείθεται εἰς τὸ λογιστικὸν μόνον ἐκ τῶν ἑαυτοῦ. **ἐβάλλω** = ἀπορρίπτω, στέλλω περιπατον, ὅπως λέγομεν σήμερον.— **τύχη**· κεφ. 1.— **οὐ μὴ ξυγχωρήσω μέλλ.** = δὲν θὰ πεισθῶ, δὲν θὰ ἐνδώσω.— **οὐδ' ἂν πλειῶ...**· ἡμᾶς **μορμολύττηται**· τὸ πλειῶ σύστοιχος αἰτ., τὸ δὲ ἡμᾶς ἀντικείμενον.— **μορμολύττομαι**· ἀποθ. = ἐκφοβῶ διὰ τῆς ἐκφωνήσεως **Μορμῶ**· ἡ δὲ Μορμῶ ἦτο μυθικὸν τέρας, διὰ τοῦ ὁποίου αἱ γυναῖκα καὶ μητέρες ἐτρόμαζαν τὰ παιδιά.— **ἐπιπέμπω** = ἐπισείω.— **μετριώτατα** = ὀρθότατα.— **ἀναλαμβάνω** = ἀναθεωρῶ τι καταλειφθὲν πρότερον· ἐδῶ τὸ καταλειφθὲν

εἶναι τὰ συμπεράσματα, εἰς τὰ ὁποῖα κατέληγον κατὰ τὰς συζητήσεις των πρὸ τῆς συμφορᾶς, ἀνάληψις δὲ ἢ ἀνασκόπησις αὐτῶν, ἀν ἦσαν ὀρθὰ ἢ ὄχι.— **ὄτι ἄλλως ἔνεκα λόγου** = ὅτι μάτην, τοῦ κάκου, διὰ νὰ γίνεταί συζήτησις. Τὸ ἔνεκα λόγου εἶναι ἐπεξηγήσις τοῦ μάτην, ἢ δὲ φράσις «ὁ λόγος ἐγένετο ἔνεκα λόγου» εἶναι λογοπαίγνιον γινόμενον ἐκ τῆς διττῆς σημασίας τῆς λέξεως λόγος.— **ὡς ἀληθῶς** = τῇ ἀληθείᾳ, πράγματι.— **ἐπισκοπέομαι** = ἐξετάζω.— **ὥδε ἔχω**· ἀνωτέρω ἦδε ἢ **τύχη γέγονε** = ἐπειδὴ εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν εὐρίσκομαι.— **ὑπὸ τῶν οἰομένων τι λέγειν** = ὑπ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐφαντάζοντο, ὅτι λέγουν τι ἄξιον λόγου.— **ὅσα γε τάνθρωπεια** = καθ' ὅσον δύναται τις νὰ κρίνῃ ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα συνήθως εἰς τοὺς ἀνθρώπους (κατὰ τὰ ὁποῖα ὁ ὕψις συνήθως δὲν ἀποθνήσκει τὴν ἐπομένην).— **οὐκ ἂν σε παρακρούοι** = δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σὲ παρασύρῃ εἰς παραλογισμούς.— **δόξα** = δοξασία.

7. **φέρει δὴ** = ἔλα τώρα.— **τὰ τοιαῦτα**· δηλ. τὰ ἐπόμενα.— **γυμναζόμενος**· ἐπεξηγήσις.— **τοῦτο πράττων** = ἔχων τοῦτο ὡς κύριον ἔργον.— **ιατρός**· ὅστις καθόριζε τοὺς ὅρους τῆς διαίτης καὶ τῆς ὑγιεινῆς τῶν γυμναζομένων.— **παιδοτρίβης**· διδάσκαλος τῆς γυμναστικής, ὁ ὁποῖος ἐδίδασκε τοὺς νέους τὴν τέχνην τοῦ ἀγωνίζεσθαι καὶ ἄλλα ὅμοια· οὗτος ὄφειλε νὰ γνωρίζῃ ἀκόμη, τί ἕκαστος ἔπρεπε νὰ πράττῃ καὶ εἰς τί νὰ ἀσκήτῃ ἀναλόγως τῆς ὑγείας καὶ τῶν δυνάμεών του.— **ἐπιστάτης** = ὁ ὄρισμένος νὰ ἐπιστατῇ ἐπὶ τινος ἔργου, ὁ ἐπιμελητής.— **ἐπαῖω** = εἶμαι βαθὺς γνώστης.— **ἔστι ταῦτα** ἔνν. ἀληθῆ.— **εἶεν**· ἐπίρρ. = ἄς εἶναι, ἕως ἐδῶ καλά.— **ἀτιμάζω** = περιφρονῶ.— **πῶς γὰρ οὐ**· δηλ. πείσεται κακόν.— **ποῖ τείνει** = ποῦ ἄγει (εἰς φθορὰν ἢ εἰς ὄλεθρον), ποῖον τὸ ἀποτέλεσμα αὐτοῦ.— **καὶ εἰς τί τῶν τοῦ ἀπειθοῦντος**· δηλ. τὸ σῶμα ἢ τὴν ψυχὴν (ἀναφέρεται).— **δῆλον ὅτι εἰς τὸ σῶμα· τοῦτο γὰρ διόλλυσιν**· εἶναι ἢ ἀπόκρισις εἰς τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ἀνωτέρω συνθέτου ἐρωτήματος.— **οὕτως**· ἔνν. ἔχει.— **διέρχομαι** = ἀναφέρω λεπτομερῶς.— **ᾧ** = τούτῳ γὰρ. **ἐγίγνετο... ἀπώλλυτο**· ὁ λέγων μεταθέτει τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸ παρελθὸν καὶ θεωρεῖ τὸ ζητούμενον ἐν τῷ παρόντι ζήτημα ὡς γνώμην πρότερον ἐπιδοκιμασθεῖσαν. Δύναται δὲ νὰ συμπληρωθῇ τὸ ὅλον ὡς ἐξῆς: ὁ τῷ μὲν δικαίῳ εὐρίσκετο βέλτιον γινόμενον, τῷ δὲ ἀδίκῳ ἀπολλύμενον.

8. τὸ ὑγιεινόν. . τὸ νοσῶδες· ἀντὶ τῶν ἀφρημένων (πρβλ. καὶ

κατωτέρω «τὸ ἄδικον... τὸ δίκαιον».— **που** = ἂν δὲν ἀπατώμαι.— **μοχθηρὸς** = ἐλεεινός, ἄθλιος.— **διεφθαρμένος** = ἐξηγτημένος.— **λωβάομαι** = βλάπτω.— **ὀνίνημι** = ὠφελῶ.— **φραῦλος** = πρόστυχος, μικρᾶς ἀξίας.— **ὅτι ποτ' ἐστὶ τῶν ἡμετέρων** = ὅ,τιδήποτε εἶναι τοῦτο ἀπὸ τὰ ἰδικά μας, ἐκ τῶν στοιχείων τῆς ζωῆς μας· εἶναι δὲ τοῦτο ἡ ψυχὴ.— **περὶ ὃ ἢ τε... ἐστὶ** = μὲ τὸ ὅποῖον ἔχει σχέσιν.— **οὐδαμῶς** = κατ' οὐδένα τρόπον (νομίζομεν αὐτὸ εὐτελέστερον).— **τίμιος** = πολῦτιμος.— **πολύ γε**· ἔνν. τιμώτερον.— **ὦ βέλτιστε** = φίλτατέ μου.— **ἡμᾶς** = περὶ ἡμῶν.— **ὁ εἷς καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια**· κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς πολλοὺς = ὁ εἷς καὶ μάλιστα αὐτὴ ἡ ἀλήθεια· ἡ λέξις **ἀλήθεια** ἔχει ἐδῶ τὴν μεταφυσικὴν σημασίαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας φέρεται συνήθως παρὰ Πλάτωνι· σημαίνει δηλ. τὴν καθ'αυτὸ πραγματικότητα, τὸν θεόν.— **ταύτη** = κατὰ τοῦτο, ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ.— **εἰσηγοῦμαι** = προτείνω.— **ἀλλὰ μὲν δὴ.. οἳοί τε εἰσιν**· εἶναι ἐπανάληψις τοῦ λόγου τοῦ Κρίτωνος (ἴδ. ἀνωτέρω κεφ. 3) περὶ τῆς δυνάμεως τῶν πολλῶν.— **ἀποκτίννυμι** = ἀποκτείνω.— **οὗτος ὁ λόγος**· δηλ. ὅσα εἶπα μὲν τώρα συζητοῦντες περὶ τῆς τῶν πολλῶν δόξης εἶναι ὅμοια πρὸς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος ἄλλοτε εἶπομεν.— **ἀλλὰ μένει** = μάλιστα ἔχει ἀκόμη ἰσχύν· ὁ **ἀλλὰ** ἐν τῷ διαλόγῳ ἔχει συνήθως παραφορητικὴν ἔννοιαν.

9. **ἐκ τῶν ὁμολογουμένων** = σύμφωνα πρὸς ὅσα ὁμολογήσαμεν.— **ἄς δὲ σὺ λέγεις τὰς σκέψεις** = αἱ σκέψεις δέ, ἄς σὺ λέγεις· **μὴ ὡς ἀληθῶς ταῦτα σκέμματα ἦ'** κατὰ παραλείπιν τοῦ ὀήματος ὄρα.— **ὡς ἀληθῶς** = ἀληθέστατα, εἰς τὴν πραγματικότητα.— **σκέμμα** = σκέψις.— **ῥαδίως** = ἐπιπολαίως, μὲ ἐλαφρὰν τὴν καρδίαν.— **καὶ ἀναβιωσκομένων γ' ἂν** = **καὶ τούτων, οἱ ἀνεβιώσκοντο γ' ἂν**.— **ἀναβιώσκομαι** = ἀναζῶ· ἐδῶ μεταβ. = ἐπαναφέρω εἰς τὴν ζωὴν.— **οὐδενὶ ξὺν νῶ** = σὺν οὐδενὶ νῶ = **ῥαδίως**.— **ὁ λόγος οὕτως αἰρεῖ** = ὁ ὀρθὸς λόγος οὕτως ἐπιβάλλει· ὅτι δηλ. τὸ εὖ ζῆν περὶ πλείστου ποιητέον, τοῦτο δὲ ὅτι ταυτὸν τῷ καλῶς καὶ δικαίως ζῆν.— **μὴ οὐδὲν ἄλλο σκεπτέον ἦ'** ὡς ἀνωτέρω παρελείφθη τὸ ὀήμα ὄρα.— **καὶ αὐτοὶ** = **καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ** (δηλ. ἐγὼ καὶ οἱ φίλοι).— **ἐξάγοντες** = συνηγοῦντες εἰς τὴν ἐξαγωγήν, φυγάδευσίν μου.— **ἐξαγόμενοι**· ἀντὶ ἐξαγόμενος, διότι μόνος ἐξαγόμενος θὰ ἦτο ὁ Σωκράτης.— **κἂν φαινόμεθα ἄδικα αὐτὰ ἐργαζόμενοι** = καὶ ἐὰν φαινόμεθα, ὅτι αὐτὰ,

ἃ ἐργαζόμεθα, εἰσὶν ἄδικα.— **μὴ οὐ δέη ὑπολογίζεσθαι**· κατὰ παράλειψιν, ὡς ἄνωτέρω, τοῦ δήματος ὄρα = (πρόσχευε), μήπως δὲν πρέπει νὰ λογαριάζωμεν.— **τί δρῶμεν** = τί χρὴ δρᾶν.— **πη** = εἰς κανὲν σημείον τοῦ λόγου μου.— **ὡς ἐγὼ περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι πείσαι σε πράττειν ταῦτα, ἀλλὰ μὴ ἄκοντος**· ὑποκ. τοῦ πράττειν ἐγὼ = διότι ἐγὼ μεγάλην σημασίαν ἀποδίδω εἰς τὸ νὰ σὲ πείσω νὰ πράττω ταῦτα (νὰ σεβασθῶ δηλ. τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου) καὶ ὄχι παρὰ τὴν θέλησίν σου (νὰ τὰ πράττω).— **σοι** = κατὰ τὴν κρίσιν σου.— **ἦ** = ὅπως.— **μάλιστα** = ἀκριβῶς.

10. **ἐκκεχυμένοι εἰσὶ** = ἐκκέχυνται τῆς μνήμης = ἔχουν λησμονηθῆ.— **ἄρα** = ὡς φαίνεται.— **ἐλάθομεν ἡμᾶς αὐτοὺς παίδων οὐδὲν διαφέροντες** = δὲν ἐνοήσαμεν, ὅτι δὲν διαφέρομεν καθόλου ἀπὸ παιδιὰ (τὰ ὅποια ὅτι δέχονται τὴν μίαν στιγμὴν ἀρνούνται τὴν ἄλλην).— **παντὸς μᾶλλον** = περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο πρᾶγμα, ἀναντιορήτως.— **ἡμῖν** = ὑφ' ἡμῶν.— **ὡς οἱ πολλοὶ οἴονται**· οἱ παλαιοὶ εἶχον τὴν γνώμην **τοὺς μὲν φίλους εὖ, τοὺς δὲ ἐχθροὺς κακῶς ποιεῖν**, ἢ ἄλλως **τοὺς μὲν φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς δὲ ἐχθροὺς ἀνιᾶν**· μόνον ὁ Σωκράτης, πρωτοπόρος τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας τοῦ «ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν..., καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισούντας ὑμᾶς», ἤχθη εἰς τὴν διατύπωσιν τοῦ ὑψηλοῦ ἠθικοῦ διδάγματος «**οὐ δεῖ ἀνταδικεῖν ἀδικούμενον**».— **ἀντικακουργέω** = ἀνταποδίδω τὸ κακόν.— **καθομολογέω** = παραδέχομαι.— **δόξα** = πεποίθησις.— **οἷς οὖν οὕτω δέδοκται καὶ οἷς μὴ**· δηλ. μεταξὺ τῶν προσβεβούτων τὸ «μὴ δεῖν μηδενὶ τρόπον μηδένα κακῶς ποιεῖν» καὶ τῶν ἀποδεχομένων τὸ «τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς δ' ἐχθροὺς κακῶς».— **οὐκ ἔστι κοινὴ βουλή** = δὲν ὑπάρχει ὁμοφροσύνη, σύμπτωσις ἀντιλήψεων.— **κοινωνεῖς**· ἔνν. τῆς βουλής = συμμερίζεσαι τὰς ιδέας αὐτάς.— **ξυνδοκεῖ σοι** = συμφωνεῖς μὲ τὰς ιδέας αὐτάς.— **τῆς ἀρχῆς** = τῆς θεμελιώδους βάσεως τῆς συζητήσεως, δηλ. ὡς οὐδέποτε ὀρθῶς ἔχοντος κλπ.— **εἶπη ἄλλη δέδοκται** = ἂν ἔχης ἄλλην τινὰ γνώμην.— **δίκαια ὄντα**· συναπτόεν πρὸς τὸ ποιητέον ὡς ἐξῆς: ἂ ἂν τις ὁμολογήσῃ τῷ (=τινί), ἔπει δίκαιά ἐστι, ποιητέον ἢ ἔξαπατητέον;— **ἔξαπατητέον**· ἔνν. ἐν τούτοις.

11. **ἐκ τούτων** = συμφώνως πρὸς αὐτὰ (τὰ ὁμολογούμενα).— **ἀθρέω** = βλέπω μετὰ προσοχῆς, προσέχω.— **καὶ ταῦτα** = καὶ μάλι-

στα.— οὓς ἤκιστα δεῖ δηλ. τοὺς νόμους καὶ τὴν πατρίδα.— ἀποδιδράσκειν ἐπιφέρει τὴν πρότασιν εἴθ' ὅπως δεῖ (= οἰαδήποτε ἄλλη λέξει) κλπ., διὰ τὸ μετριάσει τὴν κακὴν ἔννοιαν τοῦ ἀποδιδράσκειν, τὸ ὅποσον ἐλέγγοτο ἐπὶ δούλων.— ἐλθόντες οἱ νόμοι καὶ τό... ἐπιστάντες ἔροιντο· αἱ μετοχ. δὲν συνδέονται, διότι τὸ ἐλθόντες διορίζει χρονικῶς τὸ ἐπιστάντες, τὸ δὲ ἐπιστάντες τὸ ἔροιντο.— τὸ κοινόν = τὸ δημόσιον.— ἄλλο τι ἔνν. διανοεῖ.— εἶναι τὴν πόλιν καὶ μὴ ἀνατετράφθαι = τὸ στέκη ὄρθια ἢ πόλις καὶ τὸ μὴ ἀνατραπῆ, τὸ διατηρηθῆ καὶ τὸ μὴ διαλυθῆ.— γενόμεναί δίκαι = ἐκδικασθεῖσαι δίκαι, αἱ ἐκδοθεῖσαι ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων.— ἄλλως τε καὶ = καὶ μάλιστα... (μετὰ τινος εἰρωνείας διὰ τοὺς ὀήτορας). Εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅταν ἐπρόκειτο τὸ καταργηθῆ νόμος τις κατὰ πρότασιν πολίτου, ὠρίζοντο ὑπὸ τῆς οἰκειᾶς ἀρχῆς ὀήτορες συνήγοροι τοῦ νόμου, οἱ ὅποιοι ἀγορεύοντες δημοσίᾳ ὑπερήσπιζον αὐτὸν ἐνώπιον τῶν νομοθετῶν, ἀντικρούοντες τὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας τοῦ εἰσηγουμένου τὴν κατάργησιν αὐτοῦ πολίτου. Κατὰ τὴν δίκην λοιπὸν αὐτὴν τοῦ ὑπάρχοντος νόμου εἶναι εὐνόητον, ὅτι ἀνεπτύσσεται πολλὴ ῥητορικὴ δεξιότητι ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερίδων, τῆς κατηγορουμένης καὶ τῆς ὑπεραπολογουμένης τοῦ νόμου.— ἀπολλυμένου = ὁ ὅποιος κινδυνεύει τὸ καταλυθῆ.— κυρία = ἔγκυρος.— ὅτι ἡδίκει γὰρ ἡμᾶς· βραχυλογία· τὸ πλήρες: ὅτι ἐπιχειροῦμεν ἀπολέσαι τοὺς νόμους δικαίως· ἡδίκει γὰρ ἡμᾶς ἢ πόλις.

12. τί οὖν ἔνν. ἐροῦμεν.— ἦ· ἐπίρρ. = ἀλήθεια; — ταῦτα· ἀναφέρεται εἰς τὸ νόημα τῆς προτάσεως «ἡδίκει γὰρ...»· δηλ. ἂν κρίνῃς τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου δικαίαν, τὸ τὴν θεωρῆς ἔγκυρον καὶ σεβαστὴν, εἰ δὲ μὴ ἄκυρον καὶ ἐπομένως ἀξίαν καταφρονήσεως.— φέρε γὰρ· ἔνν. εἶπέ = ἔλα λοιπὸν εἶπέ.— ἐγκαλῶ τινί τι = ἀποδίδω εἰς τινὰ κατηγορίαν διὰ τι.— καὶ δι' ἡμῶν· ὁ καὶ ἐπεξηγηματικὸς.— φυτεύω· ἢ μεταφορᾶ ἀπὸ τῶν φυτῶν = γεννῶ.— τοῖς περὶ τοὺς γάμους = οἱ ὅποιοι ἀναφέρονται εἰς τοὺς γάμους, κανονίζον τὰ τῶν γάμων· οἱ νόμοι οὗτοι δὲν ἦσαν ὑποχρεωτικοί, ἀλλ' ἀπλῶς ἐρρῶθμιζον τὰ τῶν γάμων, διὰ τὸ εἶναι ἔγκυροι καὶ αὐτοὶ καὶ τὰ ἐπακόλουθα αὐτῶν.— τροφήν καὶ παιδείαν = τὴν σωματικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνατροφὴν· οἱ νόμοι οὗτοι ἦσαν μὲν ὑποχρεωτικοί, εἶναι ὅμως προφανές, ὅτι οὐδεὶς ἐλευθέρως Ἀθηναῖος πολίτης ἐξετέλει τὰ πρὸς τὰ τέκνα του καθήκοντα ὑπὸ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ νόμου, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐλευθέρως αὐτοῦ βουλήσεως.—

ἐν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ· διὰ τῆς πρώτης ἐδήλουν οἱ ἀρχαῖοι ὀλοκλήρον τὴν διανοητικὴν παιδείαν, διὰ τῆς δευτέρας δὲ τὴν σωματικὴν.— **εἶναι σοὶ τὸ δίκαιον ἐξ ἴσου** = ὅτι εἶναι ἐξ ἴσου κατανεμημένον τὸ δίκαιον εἰς σέ... = ὅτι ἔχεις τὰ ἴδια δικαιώματα.— **ἄρα** = τάχα, ὡς φαίνεται.— **ἢ οὕτως εἰ σοφός** = ἢ τόση εἶναι ἡ σοφία σου.— **ἐν μείζονι μοίρα** = ἐν μείζονι τιμῇ, εἰς θέσιν ἀνωτέραν.— **ὑπέικω** = ὑποτάσσομαι.— **χαλεπαίνω** = δογίζομαι.— **πεῖθειν** = πειραῖσθαι **πεῖθειν** (δηλ. νὰ μεταβάλῃ ἀντιλήψεις).— **ἡσυχίαν ἄγω** = ἡσυχάζω.— **ἡσυχίαν ἄγοντα** = ἀδιαμαρτυρητῶς.— **ἐάν τε τύπτεσθαι.. ἐάν τε δεῖσθαι**· ἐπεξηγήσις τοῦ **παθεῖν**.— **-δέομαι -δοῦμαι** = ὀπίπτομαι εἰς τὸ δεσποτήριον.— **ἐάν τε ἄγῃ**· ἀναφέρεται εἰς τὸ κατωτέρω **ποιητέον ταῦτα**.— **ὑπεικτέον ὑπέικω**, ὅπερ ἐνταῦθα = ἀποφεύγω τὴν στρατεύσειν.— **ἀναχωρῶ** = ὀπισθοχωρῶ.— **ἢ τὸ δίκαιον πέφυκε** = ὅπως ἐπιβάλλει τὸ φυσικὸν δίκαιον.— **βιάζομαι** = μεταχειρίζομαι βίαια μέσα.— **ὁσῖος** = ὁ σύμφωνος πρὸς τὸν θεῖον νόμον.

13. **ὄρω τινά τι** = κάμνω εἰς τινά τι (καλὸν ἢ κακόν, δίκαιον ἢ ἀδίκον).— **τῷ ἐξουσίαν πεποιηκέναι** = μετὰ τὸ νὰ ἔχωμεν δώσει τὴν ἀδειαν.— **τῶν Ἀθηναίων τῷ βουλομένῳ**· συναπτόεν πρὸς τὸ ἀνωτέρω **τῷ ἐξουσίαν**...— **ἐπειδὴν δοκιμασθῆ**· διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀνδρῶν καὶ ἐγγραφῇ εἰς τὸ οἰκεῖον μητρώον ὁ ἀθηναῖος ἐφηβός, ἔπρεπε προηγουμένως νὰ δοκιμασθῆ· ἔπρεπε δηλ. νὰ υποβληθῶν εἰς ἔλεγχον τὰ οἰκογενειακὰ αὐτοῦ στοιχεῖα, ἵνα ἀποδειχθῆ, ἂν προήρχετο ἐκ γνησίων ἀθηναίων πολιτῶν.— **ὧ ἂν μὴ ἀρέσκωμεν**· συναπτόεν τῷ **ἐξεῖναι**... **ἀπιέναι**.— **καὶ οὐδεὶς ἡμῶν τῶν νόμων**· κλπ· εἶναι διασάφεις τοῦ **προαγορευόμεν ἐξεῖναι**, δηλ. δὲν προηγόρευε μὲν νόμος τάνωτέρω, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀπηγόρευεν αὐτά, τ. ἔ. σιωπηρῶς ἐδίδετο ἡ ἀδεια νὰ ἀπέλθῃ ἐκ τῆς πόλεως πᾶς μὴ ἐπιδοκιμαζῶν τοὺς νόμους αὐτῆς.— **ὠμολογηκέναι ἔργῳ**· προσετέθη τὸ **ἔργῳ**, ἐπειδὴ συνήθως αἱ ὁμολογίαι γίνονται διὰ λόγου, ἐνῶ ἐδῶ ἡ παραμονὴ εἰς τὴν πόλιν ἀποτελεῖ ἔμπρακτον ὁμολογίαν, ὅτι ἀρέσκουσιν εἰς αὐτὸν οἱ νόμοι.— **τριχῇ** = κατὰ τρεῖς τρόπους.— **γεννητῆς** = γεννήτωρ.— **προτιθέντων**· ἔνν. αἴρουν τοῦ **πεῖθειν** ἢ **πεῖθεσθαι**· ἢ μετοχὴ ἐναντιωματικὴ.

14. **ἐνέξεσθαι**· μετὰ παθ. σημασίας.— **ἐνέχομαι τινι** = καθίσταμαι ἔνοχος εἰς τι.— **οὐχ ἥκιστα** = μάλιστα.— **ἐν τοῖς μάλιστα** =

ἐν τοῖς μάλιστα ἐνεξομένοις σὺ μάλιστα ἐνέξει = ἰδιαίτατα. — διατι δὴ ἔνν. ἐν τοῖς μάλιστα ἐμέ. — δὴ = τάχα. — καθάπτομαι τινος = προσβάλλω τινά. — τῶν ἄλλων... διαφερόντως = διαφόρος τῶν ἄλλων, ὑπὲρ τοὺς ἄλλους. — ὅτι μὴ = εἰ μὴ. — ἐπὶ θεωρίαν = θεασόμενος τοὺς ἀγῶνας: ἔννοεῖ τοὺς ἀγῶνας τοὺς τελουμένους κυρίως 'κατὰ τὰς τέσσαρας μεγάλας πανελληνίους ἑορτὰς τῶν Ὀλυμπίων, Πυθίων, Ἰσθμίων, Νεμείων. — εἰ μὴ ποι στρατευσόμενος: ἴδε Ἀπολ. κεφ. 17. — εἰδέναι = ὥστε νὰ γνωρίσης. — πολιτεύομαι: ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ πολιτεύω = ζῶ ὡς πολίτης. — ἐξῆν σοι φυγῆς τιμήσασθαι = εἶχες τὸ δικαίωμα νὰ δοίσης διὰ τὸν ἑαυτὸν σου ὡς τιμωρίαν τὴν ἔξορίαν (ἴδ. Ἀπολ. κεφ. 27). — ἐκαλλωπίζου ὡς οὐκ ἀγανακτῶν = ἐκαμάρωνες προσποιούμενος, ὅτι δὲν ἠγανάτεις. — ἐντρέπομαι τινος = φροντίζω περὶ τινος. — συντίθεμαι = συμφωνῶ. — ἄλλο τι ἔνν. ποιεῖς. — Λακεδαίμονα... Κρήτην: ἦσαν καὶ αἱ δύο δωρικαὶ χῶραι ἔχουσαι τὸ αὐτὸ πολιτεύμα καὶ τὰ αὐτὰ ἥθη. Ταύτας προσέβαλλε συχνὰ ὁ Σωκρ. ὡς ἐκ τῶν δείγματα εὐνομιουμένων πόλεων. — (ἄς) δὴ = ὡς γνωστόν. — κατατα = ἐλάττους ἀποδημίας. — ἐὰν ἡμῖν γε πείθῃ, ὦ Σώκράτες: ἔνν. ἐμμενεῖς.

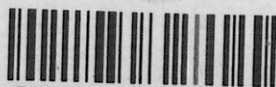
15. οἱ ἐπιτήδειοι: οἱ ὅποιοι ἐσκέφθησαν νὰ φυγαδεύσουν τὸν ἐκ τοῦ δεσποτηρίου. — καὶ βεβαιώσεις τοῖς δικασταῖς τὴν ὁμολογίαν = καὶ θὰ ἐνισχύσης ὑπὲρ τῶν δικαστῶν (= πρὸς ἐξιλέωσιν τῶν δικαστῶν) τὴν γνώμην τῶν ἀνθρώπων, ὥστε νὰ πιστεύουν, ὅτι ὀρθῶς ἐδίκασαν τὴν δίκην. — (σφόδρα) που = κατὰ τὴν γνώμην μου. — τίνες λόγους, ὦ Σώκράτες: ἐρωτοῦν πάλιν οἱ νόμοι, ὡς νὰ ἔδοκεν ὁ Σωκράτης καταφατικὴν ἀπόκρισιν. — ἄσχημον: οὐδ. τοῦ ἐπιθ. ἀσχήμων = ἀπρεπής. — τὸ τοῦ Σωκράτους πρᾶγμα: περίφορασις = ἡ πράξις, ἡ διαγωγή τοῦ Σωκράτους. — ἀπαίρω = ξεσηκόνομαι, ἀναχωρῶ. — ἐκεῖ γὰρ πλείστη ἀταξία: οἱ Θεσσαλοὶ ἦσαν περιβόητοι ἐπὶ ἀπάτῃ καὶ ἀπιστίᾳ (ποβλ. τὸ τοῦ Δημοσθ. Α' Ὀλυμπ. § 22), ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἀκολασίᾳ. — σκευὴν περιτίθεμαι = ἐνδύομαι φόρεμα. — διφθέρα: εἶδος ἱματίου ἐκ δερμάτων ζῴων. — ἐνσκευάζομαι = ἐνδύομαι, ἀλλάσσω φόρεμα. — σχῆμα = τὸ ἐξωτερικόν. — μεταλλάσσω = μεταβάλλω. — ὑπέρχομαι τινά = κολακεύω τινά. — δουλεύω = φέρομαι δουλικῶς. — τί ποιῶν: ἔνν. βιώσει ἐν Θεσσαλίᾳ. — ἢ εὐωχούμενος: οἱ Θεσσαλοὶ ἐφημίζοντο ὡς

πολυφάγοι· ὁ Σωκράτης ἐπομένως, διὰ νὰ μὴ τοὺς δυσαρρεστῆ καὶ νὰ εἶναι ἀνεκτός, ὄφειλε νὰ τοὺς μιμηθῆ συζητῶν μετ' αὐτῶν περὶ δείπνου μᾶλλον παρὰ περὶ ἐπιστήμης καὶ ἀρετῆς. — **ποῦ ἡμῖν ἔσονται** = τί θὰ γίνουσι, παρακαλοῦμεν; — **ἢ τοῦτο μὲν οὐ'** ἔνν. πείσονται. — **αὐτοῦ** = ἐνταῦθα. — **εἶπερ γέ τι ὄφελος** = ἂν ἀξίζουσι τίποτε. — **οἴεσθαί γε χρῆ'** ἔνν. ἐπιμελήσεσθαι.

16. **ἵνα εἰς Ἄδου ἐλθῶν**· ὅ,τι ἐνταῦθα ἐκρίθη ὡς δίκαιον καὶ ἄδικον, καὶ ἐκεῖ ὁμοίως θὰ κριθῆ, δηλ. τὸ ἀνταδικεῖν καὶ ἐπὶ τῆς γῆς θεωρεῖται ἄδικον καὶ εἰς τὸν Ἄδην ὁμοίως θὰ χαρακτηρίζεται. — **τοῖς ἐκεῖ ἄρχουσιν**· Ἀπολ. κεφ. 32. — **ἐνθάδε** = ἐν τῇ γῆ, ἐν τῷ παρόντι βίῳ. — **σοι**· ἢ δοτ. συναπτεῖα τῷ ἄμεινον κλπ. καὶ οὐχὶ τῷ φαίνεται. — **ἄμεινον**· τοῦ ἐγκαταμεῖναι καὶ ἀποθανεῖν.

17. **κορυβαντιῶντες**· οἱ Κορύβαντες ἦσαν ἱερεῖς τῆς θεᾶς Κυβέλης, τῆς μητρὸς τῶν θεῶν, ἡ ὁποία ἦτο θεοποιηθεῖσα γῆ. Ἐλατρεύετο δὲ αὕτη εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ μάλιστα εἰς τὴν Φρυγίαν, ὁπόθεν ἡ λατρεία τῆς διεδόθη εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Οἱ Κορύβαντες λοιπὸν οὗτοι ἐτέλουν τὰ τῆς λατρείας τῆς θεᾶς χορεύοντες μανιωδῶς, ὡς οἱ δεοῖσαι τῶν μωαμεθανῶν, ὑπὸ τὸν ἦχον τῶν ἀδῶν καὶ ἄλλων μουσικῶν ὀργάνων καὶ ἐκβάλλοντες ἀγρίας κραυγὰς καὶ ποικιλοτρόπως παραφερόμενοι. Οἱ ἦχοι οὗτοι καὶ μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιδράσεως παρέμενον καὶ ἐβόμβουν ἐπὶ πολὺ εἰς τὰ ὄτια των, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ ἀκούσουσιν ἄλλο τι. — **ἠχῆ** = ἠχώ. — **ὅσα γε τὰ νῦν ἐμοὶ δοκοῦντα** = κατὰ τὴν γνώμην τοῦλάχιστον, τὴν ὁποίαν ἔχω τώρα. — **πλέον ποιῶ** = κατορθῶν. — **καὶ πράττωμεν ταύτη** = καὶ ἃς κάμωμεν ἔτσι, ἃς ἀκολουθήσωμεν αὐτὴν τὴν γραμμὴν. — **ὑφηγοῦμαι** = ὑποδεικνύω.

0020556600

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

